

सत्यमेव जयते

गुजरात सरकार

અંદાજપત્ર

(૨૦૨૫-૨૬)

નાણા મંત્રી

શ્રી કનુભાઈ દેસાઈનું

પ્રવચન

(ભાગ- ૬)

“मेरा जीवन ही मेरा संदेश है”

વિક્ટલભાઈ પટેલ ભવન ગુજરાત વિધાનસભા

ગુજરાત વિધાનસભા

૨૦^{મી} ફેબ્રુઆરી, ૨૦૨૫

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી,

વિશ્વની સૌથી ઝડપથી વિકસતી અર્થવ્યવસ્થાના પ્રણેતા અને **આત્મનિર્ભર ભારતના સ્વપ્નદ્રષ્ટા** એવા ગુજરાતના પનોતાપુત્ર અને **વિશ્વના સૌથી લોકપ્રિય નેતા** માનનીય વડાપ્રધાનશ્રી નરેન્દ્ર મોદીજીને **ત્રીજી વાર ભારતનું સુકાન** સંભાળવા બદલ માનનીય મુખ્યમંત્રીશ્રી અને ગુજરાતની સમગ્ર જનતા વતી હું **અભિનંદન** પાઠવું છું.

માનનીય વડાપ્રધાનશ્રીના **વિકસિત ભારત ૨૦૪૭**ના લક્ષ્યને સાકાર કરવા માનનીય મુખ્યમંત્રીશ્રી ભૂપેન્દ્રભાઈ પટેલના નેતૃત્વ હેઠળની અમારી સરકાર **વિકસિત ગુજરાત ૨૦૪૭**ની પરિકલ્પનાને સિદ્ધ કરવા કટિબદ્ધ છે.

ગુજરાતને **સુશાસન સૂચકાંકમાં દેશભરમાં મળેલ "પ્રથમ ક્રમ"** – નાણાકીય શિસ્ત અને માળખાગત વિકાસની અમારી સરકારની પ્રતિબદ્ધતા બતાવે છે. **નીતિ આયોગના વર્ષ ૨૦૨૫ના રાજકોષીય શિસ્ત સૂચકાંકમાં** રાજ્યને **"Achievers" દરજ્જો** મળેલ છે.

ગુજરાતની રાજકોષીય ખાધ અને જાહેર દેવું રાષ્ટ્રીય સ્તરે ન્યૂનતમ પૈકી રાખવા સાથે ગુજરાતે સતત **૩૦ ઊંચો આર્થિક વિકાસ દર** જાળવી રાખેલ છે. દેશમાં ગુજરાત **માથાદીઠ આવકમાં** અને **રોજગારી** આપવામાં અગ્રેસર છે.

ગુજરાત **દેશનું ત્રીજું એન્જિન** છે. જમીનના માત્ર **૬%** અને કુલ વસ્તીના માત્ર **૫%** હિસ્સો ધરાવતું ગુજરાત **દેશના કુલ જી.ડી.પી.માં ૮.૩%નું યોગદાન** આપે છે. અમારા સતત પ્રયાસો થકી આ યોગદાન વર્ષ ૨૦૩૦ સુધીમાં **૧૦% થી ઉપર** પહોંચાડવા કટિબદ્ધ છીએ.

ગુજરાત **દેશના ઔદ્યોગિક ઉત્પાદનમાં ૧૮% યોગદાન** આપે છે. દેશની કુલ નિકાસના **૪૧% જેટલી** નિકાસ ગુજરાતના બંદરોથી થાય છે. ગુજરાતે **લોજિસ્ટીક્સ ઇઝ એકોસ ડીફરન્ટ સ્ટેટ્સ (LEADS) સૂચકાંકમાં "Achievers" દરજ્જો** મેળવેલ છે.

બે દાયકાથી યોજાતા વાર્ષિક ગુજરાતના સફળ આયોજનના પરિણામે રોકાણ અને રોજગારની વિપુલ તકો ઉપલબ્ધ બની છે. ગુજરાત આજે **ગ્રીન એનર્જી અને પ્રવાસન ક્ષેત્રમાં** મહત્વની કામગીરી કરી રહેલ છે. આ ઉપરાંત **સેમિકન્ડક્ટર, એરોસ્પેસ અને બાયોટેકનોલોજી** જેવી ઉભરતી ટેકનોલોજીના ક્ષેત્રોમાં પણ મોખરે છે.

ગુજરાતની નીતિઓ **'મેક ઇન ઇન્ડિયા, મેક ફોર ઇ વર્લ્ડ'** વિઝનને મજબૂત બનાવે છે. આપણું રાજ્ય સેમિકન્ડક્ટર ક્ષેત્રમાં વિશ્વસ્તરીય ઉત્પાદનનું કેન્દ્ર બનવા જઈ રહ્યું છે. ઘોલેરા અને સાણંદ ખાતે સેમિકન્ડક્ટર ઇકો સિસ્ટમની સ્થાપના થઈ રહી છે. **ભારતના વડાપ્રધાનશ્રી** અને **સ્પેનના વડાપ્રધાનશ્રી**ની હાજરીમાં વડોદરા ખાતે લશ્કરી વિમાનો માટે ઉત્પાદનની સુવિધા શરૂ કરવામાં આવેલ છે. જે સંરક્ષણ ક્ષેત્રે દેશની આત્મનિર્ભરતાને મજબૂત બનાવશે.

વિકસિત ભારત-૨૦૪૭ના સંકલ્પને સાકાર કરવા માનનીય વડાપ્રધાનશ્રી પ્રેરીત **GYAN – ગરીબ, યુવા, અન્નદાતા અને નારીશક્તિના વિકાસ** પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યું છે. જેથી આ સંકલ્પને સિદ્ધ કરવામાં ગુજરાત મહત્વનું યોગદાન આપી શકે.

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી,

ગરીબ અને વંચિતોના વિકાસ માટે સરકાર **આવાસ, અન્નસુરક્ષા, પોષણ** વગેરેને અગ્રિમતા આપે છે. આ બજેટમાં **"ઘરનું ઘર"** સ્વપ્નને પરિપૂર્ણ કરવા ગરીબો માટે **૩ લાખથી વધુ આવાસો** પૂરા પાડવાનું આયોજન છે. **પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના(ગ્રામીણ), ડૉ. આંબેડકર આવાસ યોજના, પંડિત દિનદયાળ આવાસ યોજના તેમજ હળપતિ આવાસ** જેવી યોજનાઓમાં હાલની **₹૧ લાખ ૨૦ હજાર**ની સહાયમાં **મકાનદીઠ ₹૫૦ હજાર**ના માતબર વધારા સાથે **₹૧ લાખ ૭૦ હજાર** કરવાની જાહેરાત કરું છું.

“પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ અન્ન યોજના” અંતર્ગત રાજ્યના અંદાજે **૭૫ લાખ કુટુંબોને** અનાજ વિનામૂલ્યે પૂરું પાડવાનું ભગીરથ કાર્ય અમારી સરકાર કરી રહી છે. વધુમાં ગરીબ લોકોની અન્નસુરક્ષા માટે રાહતદરે **તેલ, કઠોળ, ખાંડ અને અન્ય આવશ્યક ખાદ્ય સામગ્રીનું** વિતરણ પણ કરવામાં આવે છે.

પોષણલક્ષી યોજનાઓના અસરકારક આયોજન અને અમલીકરણ અમારી સરકારનો મુખ્ય ઉદ્દેશ રહેશે. પોષણ અને તંદુરસ્તી માટે અલગ અલગ વિભાગો દ્વારા વિવિધ યોજનાઓ અમલમાં છે. પોષણને અગ્રિમતા આપતાં આ યોજનાઓ માટે **ગત વર્ષ કરતાં આશરે ૨૧% ના વધારા સાથેની** અંદાજીત **₹૮૨૦૦ કરોડની** જોગવાઈ સૂચવું છું.

માનનીય મુખ્યમંત્રીશ્રી (ભૂપેન્દ્રભાઈ પટેલના સંવેદના સભર **“પઢાઈ ભી, પોષણ ભી”**ના ધ્યેયને સાકાર કરવા **“મુખ્યમંત્રી પૌષ્ટિક અલ્પાહાર યોજના”**ની ડિસેમ્બર-૨૦૨૪થી શરૂઆત કરવામાં આવેલ છે. જેમાં **૩૨,૨૭૭** શાળાઓના **૪૧ લાખ વિદ્યાર્થીઓને** લાભ મળે છે. જેના માટે આ બજેટમાં કુલ **₹૬૧૭ કરોડની** જોગવાઈ સૂચવું છું.

પ્રાથમિક શાળાઓનાં વિદ્યાર્થીઓને **પૌષ્ટિક, આરોગ્યપ્રદ અને સ્પાઈષ્ટ ભોજન** આપવા ૭૨ તાલુકાઓમાં સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓની મદદથી **“સેન્ટ્રલાઈઝડ કીચન”** વ્યવસ્થા ઊભી કરવા **₹૫૫૧ કરોડની** જોગવાઈ સૂચવું છું.

બાળકોના પોષણ અને વિકાસને સુદૃઢ કરવા આંગણવાડીઓની ભૌતિક સુવિધામાં વધારો કરવા સરકારે નિર્ણય કરેલ છે. તેને વધુ કાર્યક્ષમ બનાવવા **આંગણવાડી યોજના** માટે **₹૨૭૪ કરોડની** જોગવાઈ સૂચવું છું.

આ વર્ષે આપણે **આદિવાસી સમાજના ભગવાન શ્રી બિરસા મુંડાજીની જન્મ જયંતિના ૧૫૦મા** વર્ષને **“જનજાતિય ગૌરવ વર્ષ”** તરીકે ઊજવી રહ્યાં છીએ. આ ખાસ સંદર્ભમાં આદિજાતિના સર્વાંગી વિકાસ માટે **ન્યૂ ગુજરાત પેટર્ન યોજના** માટે **૩૭.૫% ના વધારા સાથે ₹૧૧૦૦ કરોડની** ફાળવણી સૂચવું છું. જેનાથી આદિજાતિ વિસ્તારોમાં શિક્ષણ, રોજગાર અને માળખાકીય સુવિધાઓના નિર્માણને વધુ વેગ મળશે.

શ્રમિકોને નજીવા દરે ભોજન મળી રહે તે હેતુથી **“શ્રમિક અન્નપૂર્ણા યોજના”** હેઠળ **૨૯૦ કેન્દ્રો** કાર્યરત છે. જરૂરિયાત પ્રમાણે શ્રમિક અન્નપૂર્ણા યોજનાનો વ્યાપ ઔદ્યોગિક વિસ્તારમાં અને બાંધકામ વિસ્તારમાં વધારવામાં આવશે.

શ્રમિકોને કામના સ્થળની નજીક પાયાની સુવિધાઓ સાથે રહેઠાણની વ્યવસ્થા મળી રહે તે હેતુથી **“મુખ્યમંત્રી શ્રમિક બસેરા યોજના”** માટે **₹૨૦૦ કરોડની** જોગવાઈ સૂચવું છું.

માનનીય પ્રધાનમંત્રીશ્રીની દિવ્યાંગજનો પ્રત્યેની સંવેદનાને સાકાર કરવા **“સંત સુરદાસ યોજના”** હેઠળ **૮૦% ને બદલે હવેથી ૬૦% કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા** ધરાવતા **૮૫ હજારથી વધુ દિવ્યાંગજનોને** પણ **વાર્ષિક ₹૧૨ હજારની સહાય** આપવાની જાહેરાત કરું છું .

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી,

ગુજરાતની આશરે ૩૬% વસ્તી યુવા છે. રાજ્યની આ યુવાશક્તિની પ્રગતિ માટે અમારી સરકાર તેમને જરૂરી શિક્ષણ, સંસાધનો તથા રોજગારી ઉપલબ્ધ કરાવવા સતત કાર્યરત છે. સામાજિક ન્યાય, આદિજાતિ તથા શિક્ષણ વિભાગ દ્વારા **૮૧ લાખથી વધુ લાભાર્થીઓને** શિષ્યવૃત્તિ આપવામાં આવે છે. આ થકી શિક્ષણને સુલભ બનાવવા દરેક તબક્કે વિવિધ શિષ્યવૃત્તિઓ માટે **₹૪૮૨૭ કરોડની** જોગવાઈ સૂચવું છું.

યુવાનો ઉચ્ચ અભ્યાસ મેળવી શકે તે માટે અલગ અલગ ૧૦ જિલ્લાઓમાં કુલ ૨૦ સ્થળોએ **સમરસ કુમાર અને કન્યા છાત્રાલય** બાંધવામાં આવશે. જેનો લાભ **૧૩ હજારથી વધુ વિદ્યાર્થીઓને** મળશે.

“ખેલે તે ખીલે”ના અભિગમ સાથે ગુજરાતના યુવાનો માટે આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાની રમતગમત સુવિધાઓ સ્થાપવાનું આયોજન છે. યુવાનોને વિવિધ રમતગમત સ્પર્ધાઓ માટે તૈયાર કરવા **ઓલિમ્પિક રેડીનેસ પ્રોગ્રામ** અમલમાં મૂકવામાં આવેલ છે. અમદાવાદ ખાતે **સરદાર પટેલ સ્પોર્ટ્સ એન્કલેવ** અને **કરાઈ** ખાતે આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાની સ્પોર્ટ્સ સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે.

આઈ.ટી.આઈ.ના તાલીમાર્થીઓને ઉદ્યોગોની માંગ અનુરૂપ ટેકનોલોજી અને અદ્યતન સાધનોથી તાલીમ મળી રહે તે ઉદ્દેશથી આઈ.ટી.આઈ ને અપગ્રેડ કરવા **₹૪૫૦ કરોડની** માતબર જોગવાઈ કરું છું. આ આયોજનથી આવનારા પાંચ વર્ષમાં અંદાજિત **પાંચ લાખ તાલીમાર્થીઓ** તેનો લાભ મેળવશે.

આર્ટિફિશીયલ ઇન્ટેલિજન્સના યુગમાં આપણા યુવાનો દુનિયા સાથે કદમ મિલાવી શકે તે માટે **એલ.ડી.ઈજનેરી કોલેજ, અમદાવાદ** ખાતે અને **અન્ય છ સરકારી ટેકનિકલ સંસ્થાઓ ખાતે AI લેબ સ્થાપિત** કરવામાં આવશે.

અમદાવાદ ખાતેના **i-Hub** અને **i-Create** થકી સ્ટાર્ટઅપ્સ માટે અનુકૂળ ઇકોસિસ્ટમ સફળતાપૂર્વક ઊભી થઈ છે. રાજ્યના અન્ય વિસ્તારમાં સ્ટાર્ટઅપ્સને વેગ આપવા માટે **ચાર** રીજીયનમાં **i-Hub**ની સ્થાપનાનું આયોજન છે.

રાજ્ય સરકારે સર્વિસ ક્ષેત્રમાં વધુ રોજગારીનું નિર્માણ કરવાના હેતુથી **“ગ્લોબલ કેપેબિલિટી સેન્ટર્સ”(GCC)** નીતિ અમલમાં મૂકી છે. જેના અમલથી આ ક્ષેત્રની ઇકોસિસ્ટમ વધુ મજબૂત બનશે અને **૫૦ હજારથી વધુ રોજગારીનું** સર્જન થશે.

ગુજરાતના યુવાનો માટે રોજગારીની તકો ઊભી કરવાનો અમારો સંકલ્પ છે. MSME, ટેક્સટાઈલ વગેરે મહત્તમ રોજગારી આપતા ક્ષેત્રો છે. આ ક્ષેત્રોને વધુ વિકસાવવા **MSMEને પ્રોત્સાહન, નવી ટેક્સટાઈલ નીતિ, મેન્યુફેક્ચરિંગ પાર્ક** વગેરેને લીધે રાજ્યમાં **મૂડી રોકાણમાં નોંધપાત્ર વધારો થશે**. આ નીતિઓ થકી લગભગ **પાંચ લાખથી વધુ** પ્રત્યક્ષ તેમજ પરોક્ષ **રોજગારીનું** નિર્માણ થશે.

આ બજેટમાં રાજ્યના લઘુ, મધ્યમ અને મોટા ઉદ્યોગો ઉપરાંત સ્ટાર્ટઅપ એકમોની વિવિધ યોજનાઓ હેઠળ સહાય માટે અંદાજે **₹૩૬૦૦ કરોડની** જોગવાઈ સૂચવું છું.

ગુજરાત ટેક્સટાઈલ એકમો વૈશ્વિક સ્તરે સ્પર્ધાત્મક બને તે માટે રાજ્ય સરકાર દ્વારા અમલી ગુજરાત ટેક્સટાઈલ પોલિસી થકી વિવિધ સહાય પૂરી પાડવા આ બજેટમાં **₹૨૦૦૦ કરોડની** જોગવાઈ કરું છું.

કુટીર ઉદ્યોગ ક્ષેત્રમાં સ્વ-રોજગારીને પ્રોત્સાહન આપવા માટે **“વાજપાઈ બેંકેબલ યોજના”** હેઠળ શહેરી અને ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં ઉદ્યોગ, સેવા અને વેપાર ક્ષેત્રોમાં મળતી લોન **વધારી ₹૨૫ લાખ તથા સબસીડી રકમ વધારી ₹૩ લાખ ૭૫ હજાર** કરવાનો નિર્ણય કરેલ છે. આ યોજનાની જોગવાઈમાં **૧૦૦% નો વધારો** કરીને **₹૪૮૦ કરોડની** જોગવાઈ સૂચવું છું.

આદિજાતિ, અનુસૂચિત જાતિ અને પછાત વર્ગના યુવાનો માટે સ્વ-રોજગારીની તક વધારવાની રાજ્ય સરકારની નેમ છે. આ માટે નાણાકીય સહાય માટે વ્યાજ સબસીડી આપવાની જાહેરાત કરું છું. આ બેંકેબલ યોજનામાં **₹૧૦ લાખ** સુધીની લોન ઉપર **મહિલા લાભાર્થીઓને ૭%** તથા **પુરુષ લાભાર્થીઓને ૬%** વ્યાજ સહાયનો લાભ મળશે.

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી,

માનનીય વડાપ્રધાનશ્રીની દીર્ઘદ્રષ્ટિ થકી આજે પ્રવાસન ઝડપથી વિકાસ પામતું ક્ષેત્ર છે. યુનેસ્કોની વિશ્વના સૌથી ૭ સુંદર મ્યુઝિયમ્સની યાદીમાં **ભુજનું સ્મૃતિપત્ર** સામેલ છે. **સ્ટેચ્યુ ઓફ યુનિટી, ઐતિહાસિક નગરી વડનગર** જેવા અનેક સ્થળોની કાચાપલટથી ગુજરાત દેશ વિદેશના પ્રવાસીઓ માટે પસંદગીનું સ્થળ બન્યું છે. વર્ષ ૨૦૨૪ દરમિયાન ૧૮ કરોડ ૬૩ લાખ ઘરેલુ અને આંતર રાષ્ટ્રીય પ્રવાસીઓ ગુજરાતના મહેમાન બન્યાં છે. પ્રવાસન જેવા રોજગારલક્ષી ક્ષેત્ર વિકસવાથી આપણા યુવાનોને શહેરી અને ગ્રામ્ય ક્ષેત્રોમાં વિશેષ તકો ઊભી થશે. હોટલ વ્યવસાય, પરિવહન અને હસ્તકલા જેવા અનેક ક્ષેત્રોમાં પ્રત્યક્ષ તેમજ પરોક્ષ રીતે મોટા પ્રમાણમાં રોજગારીનું સર્જન થશે. આ ક્ષેત્રના વિકાસ માટે પ્રવાસન પ્રભાગના બજેટમાં **૩૧% ના વધારા** સહિત વિવિધ વિભાગો હેઠળ **₹૬૫૦૫ કરોડ** સૂચવું છું.

જેમાં ઇન્ટીગ્રેટેડ ટુરિઝમ ડેસ્ટીનેશન ડેવલપમેન્ટ હેઠળ મહત્વના પ્રવાસન સ્થળોને સાંકળતા **૧૫૦ જેટલા રસ્તાઓ**ના વિકાસ અને પ્રવાસીઓ માટે નવીન ૨૦૦ એ.સી.બસો સંચાલિત કરવામાં આવશે. એકાવન શક્તિપીઠો પૈકીના આઘશક્તિ **માઁ અંબાના ધામ અંબાજી**ના વિકાસ માટે **₹૧૮૦ કરોડની વિશેષ જોગવાઈ** કરું છું.

ધાર્મિક શહેરોના સર્વાંગી વિકાસના ઉદ્દેશથી દ્વારકા, સોમનાથ, બહુચરાજી, ગિરનાર, પાવાગઢ, સિદ્ધપુર, ડાકોર, પાટણ અને પાલિતાણા જેવા તીર્થસ્થાનોની માળખાગત સુવિધાઓમાં વધારો કરવામાં આવશે. જેનાથી આ શહેરોમાં પ્રવાસન ક્ષેત્રે રોકાણને પ્રોત્સાહન ઉપરાંત સ્થાનિક રોજગારને ઉત્તેજન મળશે.

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી,

જગતના તાત એવા **અન્નદાતા** માટે અમારી સરકાર હંમેશા સંવેદનશીલ રહી છે. ખેડૂતોને રાત્રે ખેતરમાં પાણી વાળવામાં ઝેરી જીવજંતુઓ તેમજ જંગલી પ્રાણીઓનો ભય રહેતો હતો. આ મુશ્કેલીઓ અને રાતના ઉજાગરામાંથી મુક્ત કરવા અમે દિવસે વીજળી આપવા “**કિસાન સૂર્યોદય યોજના**” અમલમાં મૂકી છે. આ યોજના હેઠળ **રાજ્યના ૧૬,૬૮૩ એટલે કે ૯૭% ગામડાઓમાં** ખેડૂતોને દિવસે વીજળી આપવાનું ભગીરથ કાર્ય માનનીય મુખ્યમંત્રીશ્રીના માર્ગદર્શન હેઠળ કરવામાં આવ્યું છે. આ યોજનાને વધુ સુદૃઢ કરવા માટે આ બજેટમાં **₹૨૧૭૫ કરોડની** ફાળવણી કરું છું.

સરદાર સરોવર બંધનું કામ પૂર્ણ થયા બાદ કેનાલ હેઠળના કામો પૂર્ણતાના આરે છે. સરદાર સરોવર યોજનાની ૧૮ લાખ હેક્ટર સિંચાઈ ક્ષમતા સામે ૧૭.૨૨ લાખ હેક્ટર સિંચાઈ વિસ્તાર વિકસિત થયેલ છે. બાકી રહેતા નહેરોના નેટવર્કના કામો પ્રગતિ હેઠળ છે.

કેન્દ્રિય બજેટમાં કિસાન ક્રેડિટ કાર્ડમાં ધિરાણની મર્યાદા ₹૩ લાખથી વધારી ₹૫ લાખ કરવામાં આવેલ છે. જેનો પૂર્ણ પાલો અમલ કરવા રાજ્ય સરકાર કટિબદ્ધ છે. જે અંતર્ગત **૪% વ્યાજ રાહત** આપવા માટે **₹૧૨૫૨ કરોડ**ની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. આ લોન દર વર્ષે ખેડૂતો, પશુપાલકો અને સાગરખેડુઓને મળતાં તેઓ પોતાની પ્રવૃત્તિ સમયસર કરી શકે છે.

રાજ્ય સરકારે **પ્રાકૃતિક ખેતી**ને પ્રોત્સાહન આપવાને પ્રાથમિકતા આપેલી છે. પ્રાકૃતિક કૃષિ અભિયાનને વેગવાન બનાવવા તેને લગતી વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ માટે **₹૪૦૦ કરોડથી વધુની** જોગવાઈ સૂચવું છું.

કૃષિ ઉત્પાદકતા અને ખેડૂતોની આવક વધારવા માટે અમારી સરકાર કૃષિ-યાંત્રિકીકરણને મહત્વ આપે છે. આ બજેટમાં ખેડૂતોને ટ્રેક્ટર ખરીદીની હાલની સહાયમાં વધારો કરી **₹૧ લાખ કરવાની** જાહેરાત કરું છું. આ ઉપરાંત ખેડૂતોને વિવિધ ખેતઓજારો, મીની ટ્રેક્ટર, ખાતર અને અન્ય ઉપકરણો માટે સહાય આપવા **₹૧૬૧૨ કરોડ**ની જોગવાઈ કરવામાં આવે છે.

ઊભા પાકને વન્ય પ્રાણીઓથી રક્ષણ માટે ખેતરની ફરતે ફેન્સિંગ બનાવવા માટે **₹૫૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ સૂચવું છું.

કૃષિ ઉત્પાદનનું મૂલ્યવર્ધન કરી ખેડૂતોની આવકમાં વૃદ્ધિ કરવા એગ્રો પ્રોસેસિંગ એન્ડ એક્સપોર્ટ પ્રમોશન માટે **₹૧૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ સૂચવું છું.

ગ્રામ્ય વિસ્તારોમાં વ્યવસાયની તકો અને આવક વધારવા અમે ખેતીની સાથે સાથે મત્સ્યઉદ્યોગ અને પશુપાલન ઉપર પણ એટલો જ ભાર મૂકી રહ્યાં છીએ.

મત્સ્ય ઉત્પાદનમાં વૃદ્ધિ અને રોજગારી સર્જન માટે આ બજેટમાં **₹૧૬૨૨ કરોડના પેકેજની** જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. જે થકી અંદાજે કુલ **૨૭ હજાર યાંત્રિક-બિનયાંત્રિક બોટ** અને **૨ લાખ જેટલા માછીમારો**ને વિવિધ યોજનાઓના લાભ મળશે. જેમાં મુખ્યત્વે માછીમારી માટે માળખાકીય સુવિધાઓનો વિકાસ, સ્ટોરેજ, પ્રોસેસિંગ અને નિકાસ ઉપર વિશેષ ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે.

મત્સ્ય ઉદ્યોગના સર્વાંગી વિકાસ માટે ગુજરાત સરકાર કટિબદ્ધ છે. આથી ખેતીની જમીન પર મત્સ્ય ઉછેર કરવો હોય તેને બિન ખેતીની મંજૂરી લેવી નહીં પડે તેવી નીતિ બનાવવામાં આવશે.

“સહકારથી સમૃદ્ધિ” તરફ આગળ વધવા પ્રાથમિક વિષયક સહકારી મંડળીઓને પ્રોત્સાહન આપી આર્થિક રીતે સક્ષમ બનાવવા જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. જેનો લાભ **૧ લાખથી વધુ** ખેડૂત સભાસદોને મળશે.

પશુપાલનથી દૂધ ઉત્પાદન દ્વારા લાખો ખેડૂત પરિવારોને પૂરક આવક થઈ રહેલ છે. ગીર ગાય આપણા રાજ્યનું ગૌરવ અને આગવી ઓળખ છે. જેના **સંવર્ધન, સંરક્ષણ અને આનુવાંશિક ઓલાદ સુધારણા માટે** પોરબંદરના ઘરમપુર ખાતે વિવિધ અત્યાધુનિક સુવિધાઓ ઊભી કરવામાં આવશે.

ગુજરાત શ્વેત ક્રાંતિની જન્મ ભૂમિ છે. પશુપાલન અને ડેરી ઉદ્યોગ થકી આજે રાજ્યની **૧૧ લાખથી વધુ** મહિલા પશુપાલકો **સ્વ-રોજગારી મેળવવા** ઉપરાંત **રાજ્યની પ્રગતિમાં** યોગદાન આપી રહેલ છે.

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી,

આધુનિક ગુજરાતના નિર્માણમાં **નારીશક્તિ**ની ભૂમિકા અગત્યની છે. જેમાં મહિલા શિક્ષણ મુખ્ય પાયો છે. અમારી સરકારે ગત વર્ષે જાહેર કરેલ **“નમો લક્ષ્મી યોજના”** થકી **૧૦ લાખ જેટલી વિદ્યાર્થીનીઓ** અને **“નમો સરસ્વતી વિજ્ઞાન સાધના યોજના”** થકી અંદાજિત **૬૮ હજાર વિદ્યાર્થીનીઓ**ને સહાય આપવામાં આવી રહેલ છે.

મહિલાઓને પગભર કરવા માટે **'નમો ડ્રોન દીદી યોજના'**ને પ્રોત્સાહન આપવા ડ્રોન દ્વારા ખાતર અને જંતુનાશકોનો છંટકાવ કરવાની તાલીમ આપવામાં આવી રહી છે. વધુમાં **“લખપતિ દીદી યોજના”**ને પ્રોત્સાહન આપવા વિવિધ કૌશલ્યોમાં તાલીમ આપવા તથા સ્વ-રોજગાર શરૂ કરવા માટે વ્યાજ મુક્ત લોન આપવામાં આવે છે.

મહિલાઓની આત્મનિર્ભરતા માટે હું નવી **“સખી સાહસ”** યોજનાની જાહેરાત કરું છું. જેમાં મહિલાઓને સાધન સહાય, લોન ગેરંટી તથા તાલીમ આપવા **₹૧૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ કરું છું.

આપણી જે બહેનોને નોકરી માટે પોતાના ઘરથી દૂર રહેવાની જરૂર પડે છે. તેના માટે અમદાવાદ, સુરત, વડોદરા, રાજકોટ અને ગાંધીનગરમાં સુવિધાજનક **વર્કિંગ પુમન હોસ્ટેલ** બનાવવાનું આયોજન છે.

પર્યાવરણની જાળવણી માટે પરંપરાગત ઈંધણને બદલે એલ.પી.જી.ના ઉપયોગથી ઘુમાડો ઓછો થાય અને બાળકો અને મહિલાઓનું આરોગ્ય જળવાઈ રહે તે માટે **“પ્રધાનમંત્રી ઉજ્જવલા યોજના”** તથા રાજ્ય સરકારની **“પી.એન.જી-એલ.પી.જી. સહાય યોજના”** અંતર્ગત **₹૫૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ સૂચવું છું.

“જનતા જૂથ અકસ્માત વીમા યોજના” હેઠળ નિરાધાર વિધવા બહેનો, ખેડૂતો, પશુપાલકો, અસંગઠિત શ્રમિકો, શાળા-કોલેજના વિદ્યાર્થીઓ, દિવ્યાંગો, સફાઈ કામદારો જેવી વિવિધ કેટેગરીના કુલ **૪ કરોડ ૪૫ લાખથી વધુ લાભાર્થીઓ**ને આવરી લેવામાં આવેલ છે. હાલમાં આ યોજના હેઠળ **₹૫૦ હજારથી ₹૨ લાખ સુધીનું વીમા કવચ** આપવામાં આવે છે. જેમાં વધારો કરી આગામી વર્ષે **₹૨ લાખથી ₹૪ લાખ સુધીનું વીમા કવચ** પૂરું પાડવાની જાહેરાત કરું છું.

ગરીબોના સર્વાંગી વિકાસ, **યુવાઓ**ને શિક્ષણ સાથે કૌશલ્ય વર્ધન, **અન્નદાતા**ને રાજ્યની સમૃદ્ધિમાં અગ્રેસર બનાવવા તેમજ **નારીશક્તિ**ના ઉત્કર્ષ સાથે તેને અનુકૂળ વાતાવરણ પૂરું પાડવા સરકાર મક્કમતાથી આગળ વધી રહી છે.

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી,

માનનીય પ્રધાનમંત્રીશ્રીના વિકસિત ભારત ૨૦૪૭ના સંકલ્પને પરિપૂર્ણ કરવા ગુજરાત સરકારે વિકસિત ગુજરાત ૨૦૪૭નો રોડ મેપ તૈયાર કર્યો છે. બે દાયકાના અવિરત વિકાસનું સાતત્ય જાળવી રાખી આગામી બે દાયકામાં ગુજરાતના નાગરિકો **સમૃદ્ધ જીવન અને સમૃદ્ધ આપક (Living Well & Earning Well)** મેળવી શકે તે માનનીય મુખ્યમંત્રીશ્રીનું વિઝન છે.

સરકાર આ વિઝનને હકિકતમાં પરિવર્તિત કરવા આયોજનબદ્ધ પ્રોજેક્ટ્સ અને પ્રજા કલ્યાણકારી યોજનાઓ અમલમાં મૂકવાની નેમ ધરાવે છે. આ હેતુ અર્થે આગામી પાંચ વર્ષ માટે **₹૫૦ હજાર કરોડનું વિકસિત ગુજરાત ફંડ** સ્થાપિત કરવાની જાહેરાત કરું છું. જે માટે આ વર્ષે **₹૫૦૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ કરું છું.

રાજ્ય સરકારે નીતિ આયોગની તર્જ પર આધારીત **“ગુજરાત રાજ્ય ઇન્સ્ટિટ્યુશન ફોર ટ્રાન્સફોર્મેશન(GRIT)”**ની સ્થાપના કરી છે. જેનો ઉદ્દેશ વિકસિત ગુજરાત ૨૦૪૭ માટે લાંબા તેમજ ટૂંકા ગાળાના લક્ષ્યોને ધ્યાને લઈ વિવિધ ક્ષેત્રો માટે વ્યૂહાત્મક યોજનાઓ બનાવવાનો છે.

નીતિ આયોગે દેશમાં ચાર વિસ્તારોને ગ્રોથ હબ તરીકે વિકસાવવા પસંદ કર્યા છે. જેમાં **સુરત ઇકોનોમિક રીજીયન(SER)**નો સમાવેશ થાય છે. આ વિસ્તારને વૈશ્વિક તર્જ પર વિકસાવવા માટે **૫૬** પરિયોજનાઓ બનાવવામાં આવી છે. જેનાથી SER હેઠળના સુરત, ભરૂચ, વલસાડ, નવસારી, તાપી, ડાંગ એમ **૭** જિલ્લાઓમાં ઉદ્યોગ, પ્રવાસન, રોડ નેટવર્ક તથા માળખાકીય સુવિધાઓમાં વૃદ્ધિ થશે.

ગુજરાતને એક વિકસિત અને સમૃદ્ધ રાજ્ય બનાવવા સુરત ઇકોનોમિક રીજીયન(SER)સહિત કુલ **૭ ગ્રોથ હબ** વિકસાવવામાં આવશે. જેના માટે હાલ અમદાવાદ ક્ષેત્ર, વડોદરા ક્ષેત્ર, રાજકોટ ક્ષેત્ર, સૌરાષ્ટ્રના દરિયાકાંઠાનો વિસ્તાર અને કર્ણ માટે **રીજનલ ઇકોનોમિક પ્લાન** બનાવવામાં આવી રહ્યાં છે. જેમાં બાકી તમામ જિલ્લાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવશે. જેનાથી રાજ્યમાં સર્વાંગી અને સંતુલિત ક્ષેત્રિય આર્થિક વિકાસ શક્ય બનશે.

રાજ્યના સર્વિસ સેક્ટરને વેગ આપવા માટે હું **Commissionerate of Services**ની નવી કચેરી ઊભી કરવાની જાહેરાત કરું છું.

રાજ્યની નદીઓના પાણીનો સૂચારુ જળ સંચય થાય તથા મહત્તમ માત્રામાં ભૂગર્ભ જળ રીચાર્જ થઈ શકે તે માટે **૧૮૫ રીવર બેઝીનમાં ટેકનોફીઝીબીલીટી અભ્યાસ** કરી એક **માસ્ટર પ્લાન** તૈયાર કરવામાં આવશે. વધુમાં રાજ્યના ગામો અને શહેરોની ભવિષ્યની પીવાના પાણીની જળ સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરવા નર્મદા **બલ્ક પાઈપલાઈન** માટે **₹૨૬૩૬ કરોડ**ની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી,

ઊર્જા સુરક્ષા માટે ૨૦૩૦ સુધીમાં રીન્યુએબલ એનર્જીનો લક્ષ્યાંક વધારીને ૧૦૦ ગીગા વોટથી વધુ કરવાનું આયોજન છે. હાલમાં **૩૭ ગીગાવોટના રીન્યુએબલ એનર્જી પાર્કનું** નિર્માણ કાર્ય કર્ણ ખાતે પ્રગતિ હેઠળ છે. એનર્જી સ્ટોરેજ અને પંપ સ્ટોરેજ પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત અંદાજપત્રમાં વિશેષ જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.

ગુજરાત ભૂકંપ, ચક્રવાત જેવી કુદરતી આપત્તિઓની શક્યતાઓ ધરાવતું રાજ્ય છે. આપત્તિ વ્યવસ્થાપનને ઝડપી બનાવવાના લક્ષ્ય સાથે સાયકલોન પ્રતિરોધક વીજ માળખું, રસ્તાઓ તથા અન્ય માળખાકીય સુવિધાઓ બનાવવાનું આયોજન છે.

રાજ્યમાં ભારે ટ્રાફિક ધરાવતા રસ્તાઓ માટે હાઈસ્પીડ કોરીડોર તેમજ એક્સપ્રેસ વે વિકસાવવા માટે આ બજેટમાં કુલ **₹૧૦૨૦ કરોડ**ની જોગવાઈ સૂચવું છું. **“ગરવી ગુજરાત હાઈસ્પીડ કોરીડોર”** પ્રોજેક્ટ હેઠળ ૧૩૬૭ કિ.મી.ના ૧૨ નવીન હાઈસ્પીડ કોરીડોર વિકસાવવામાં આવશે.

વધુમાં રાજ્યમાં **બે નવા એક્સપ્રેસ-વે** વિકસાવવામાં આવશે. જેમાં બનાસકાંઠાને સૌરાષ્ટ્રના દરિયાકાંઠા સાથે જોડતા ડીસાથી પીપાવાવ રસ્તાને **“નમોશક્તિ એક્સપ્રેસ-વે”** તરીકે વિકસાવવામાં આવશે.

અમદાવાદથી રાજકોટ અને તેનું એક્સટેન્શન દ્વારકા, સોમનાથ તથા પોરબંદર જેવા ધાર્મિક, પ્રવાસન સ્થળો અને બંદરોને જોડતાં **“સોમનાથ દ્વારકા એક્સપ્રેસ-વે”** તરીકે વિકસાવવામાં આવશે.

આ ઉપરાંત મહત્વના પ્રવાસન સ્થળોને હવાઈ માર્ગે જોડવાનું આયોજન છે. ભારત સરકારના સહકારથી સુરત, વડોદરા, ભાવનગર અને પોરબંદર એરપોર્ટના વિસ્તરણ તથા દાહોદ ખાતે ગ્રીનફીલ્ડ એરપોર્ટ બનાવવાનું આયોજન છે.

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી,

ગુજરાતની ૫૦% ઉપરાંત વસ્તી શહેરી વિસ્તારોમાં રહે છે. વિકસિત ગુજરાતની યાત્રામાં શહેરીકરણ મહત્વનો ભાગ ભજવે છે. શહેરોને ગતિશીલ, જીવંત, રહેવાલાયક અને પર્યાવરણની દ્રષ્ટિએ ટકાઉ તેમજ સક્ષમ બનાવવા સરકાર કાર્યરત છે.

દેશના યશસ્વી વડાપ્રધાનશ્રી અને તત્કાલિન માનનીય મુખ્યમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીએ વર્ષ ૨૦૦૫ને શહેરી વિકાસ વર્ષ તરીકે ઉજવી શહેરોના વિકાસની એક નવી દિશા કંડારી હતી. માનનીય મુખ્યમંત્રીશ્રી ભૂપેન્દ્રભાઈ પટેલના નેતૃત્વમાં શહેરોને આગળ ઘપાવવા અવિરત પ્રયત્ન કરવામાં આવી રહ્યાં છે. બે દાયકાની આ અવિરત વિકાસ યાત્રામાં ભૌતિક સુવિધાઓ, આધુનિક પરિવહન સુવિધાઓ દ્વારા ગુજરાતના શહેરો વિકસિત થયાં છે. આ ઉપલબ્ધિ માટે રાજ્ય સરકાર, સ્થાનિક પ્રશાસન અને નાગરીકોની સહભાગીતાને ધન્યવાદ આપું છું. આ વિકાસયાત્રાને આગળ ઘપાવતા આ વર્ષને **શહેરી વિકાસ વર્ષ** તરીકે ઊજવવાની જાહેરાત કરું છું. આ માટે શહેરી વિભાગનું બજેટ આશરે **૪૦% વધારીને ₹૩૦,૩૨૫ કરોડ** કરવામાં આવ્યું છે.

રાજ્ય સરકારે ગત બજેટમાં જાહેર કરેલ નવ મહાનગરપાલિકાની રચનાને વિધિવત સ્વરૂપ આપેલ છે. જેના વિકાસને વેગ આપવા માટે **₹૨૩૦૦ કરોડની** જોગવાઈ સૂચવવામાં આવેલ છે.

વધુમાં હાલની નગરપાલિકાઓને અપગ્રેડ કરવાનું તથા નવી નગરપાલિકા બનાવવાનું આયોજન છે. **રાજ્યની ૬૯ જેટલી નગરપાલિકાઓ**ના વર્ગમાં ફેરફાર કરવામાં આવશે. જેમાં **જિંદા મથક**ની ખંભાળીયા, લુણાવાડા, મોડાસા, વ્યારા, છોટા ઉદેપુર, દાહોદ તથા રાજપીપળાને અપગ્રેડ કરવામાં આવશે. તેમજ દ્વારકા, પાલીતાણા, ચોટીલા તથા ડાકોર જેવા **ધાર્મિક સ્થળોની નગરપાલિકાઓ**નો પણ સમાવેશ થાય છે. **વડનગર**ના ૨૫૦૦ વર્ષ જેટલા પૌરાણિક અને ઐતિહાસિક સાંસ્કૃતિક વારસા તેમજ રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય ફ્લક પરનાં સ્થાનને ધ્યાને લઈ તેને **“અ” વર્ગમાં અપગ્રેડ** કરવામાં આવશે.

જળ સંચય રાજ્યના શહેરી વિસ્તારોમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે. જે અંતર્ગત **સ્વર્ણમ જ્યંતી મુખ્યમંત્રી શહેરી વિકાસ યોજના** હેઠળ ૮૦:૨૦ ના ધોરણે જનભાગીદારીથી **“કેચ ધ રેઇન”** અભિયાન હેઠળ ભૂગર્ભ જળ રિચાર્જ કરવાનું આયોજન છે. જે માટે **₹૨૫૦ કરોડની** ફાળવણી કરવામાં આવશે.

રાજ્યના ૧૦ હજારથી વધુ વસ્તી ધરાવતા મોટા ગામો, શહેરી વિકાસ સત્તા મંડળની આસપાસના ગામો તથા તાલુકાના મુખ્ય મથક હોય તેવા ગામોમાં શહેરની સમકક્ષ આંતરમાળખાકીય સુવિધા ઉપલબ્ધ કરાવવા **₹૧૦૦ કરોડની** જોગવાઈ સૂચવું છું.

સાબરમતી નદી પર અમદાવાદ-ગીફ્ટ સીટી-ગાંધીનગરને જોડતા રિવરફ્રન્ટના બીજા ફેઝની કામગીરી પ્રગતિમાં છે. બાકીના પાંચ ફેઝનું કામ આગામી ત્રણ વર્ષમાં પૂર્ણ કરવાનું આયોજન છે. દેશના સૌથી લાંબા આ રિવરફ્રન્ટના કામ માટે આ બજેટમાં **₹૩૫૦ કરોડ** ફાળવું છું.

અમદાવાદ-ગાંધીનગર અને સુરત મેટ્રો વિસ્તરણનું કામ આગળ વધી રહેલ છે. અમદાવાદ મેટ્રો રેલ **ફેઝ-૨**નું કામ ડીસેમ્બર-૨૦૨૫માં પૂર્ણ થશે. સુરત મેટ્રો રેલ પ્રોજેક્ટના ૫૫% કામ પૂર્ણ થયેલ છે. નાગરિકોને રેલ આધારિત ઝડપી, વિશ્વસનીય અને આધુનિક જાહેર પરિવહનની સેવાનો લાભ મળે તે માટે આગામી નાણાકીય વર્ષમાં **₹૨૭૩૦ કરોડની** જોગવાઈ સૂચવું છું.

જાહેર પરિવહનમાં નાગરિકોની સલામતી અને સગવડતા ધ્યાને લઈ **૨૦૬૦ નવી બસો** પ્રજાની સેવામાં મૂકવાનું આયોજન છે. જે માટે **₹૧૧૨૮ કરોડ**ની જોગવાઈ સૂચવું છું. આમાં ગ્રામ્ય વિસ્તારોમાંથી ઔદ્યોગિક વિસ્તારોમાં આવતા શ્રમિકો માટે અને અંતરિયાળ વિસ્તારોને જોડવા **૪૦૦ મીડી બસ**નું આયોજન છે.

ગુજરાતના લોકોનું આરોગ્ય અને સુખાકારી જળવાય તે રાજ્ય સરકારની પ્રાથમિકતા છે. અમદાવાદની જેમ ગાંધીનગર, વડોદરા, સુરત અને રાજકોટ ખાતે **મેડીસિટી પ્રકારની સુવિધાઓ** ઉપલબ્ધ કરાવવાના અમારા નિર્ધારમાં હવે પૂર્ણતાની નજીક છીએ. વધુમાં મેડીસિટી અમદાવાદ ખાતે **ન્યુરોલોજી ઈન્સ્ટીટ્યુટ** બનાવવાની જાહેરાત કરું છું.

ખોરાક અને ઔષધના નમૂનાઓની ચકાસણી માટે અમદાવાદ-ગાંધીનગર, જુનાગઢ, મહેસાણા અને વલસાડ ખાતે આધુનિક લેબોરેટરી સ્થાપિત કરવામાં આવશે.

રાજ્યના નાગરિકોની સલામતી અને સુરક્ષા જળવાય તે રાજ્ય સરકારની સર્વોચ્ચ પ્રાથમિકતા છે. સાયબર સુરક્ષા અને કાયદાના અમલીકરણમાં વિશેષ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરતાં રાજ્ય કક્ષાએ **સાયબર સેન્ટર ઓફ એક્સેલન્સ** તેમજ તમામ જિલ્લાઓમાં **સાયબર ફોરેન્સિક લેબ** બનાવવામાં આવશે. નાર્કોટિક્સ ડ્રગ્સ અને સાયકોટ્રોપિક પદાર્થોની હેરફેરની ગેરકાયદેસર કામગીરી સામે કડક પગલાં લેવા માટે **Anti Narcotics Task Force**નું ઓપરેશનલ યુનિટ ઊભું કરવામાં આવશે. આ તમામ માટે કુલ **₹૩૫૨ કરોડ**ની જોગવાઈ સૂચવું છું.

કાયદો અને વ્યવસ્થાને વધુ અસરકારક બનાવવા SRP, બિન હથિયારી અને હથિયારી પોલીસ કોન્સ્ટેબલ વગેરે સંવર્ગની **૧૪ હજારથી વધુ** ભરતી કરવાનું આયોજન છે. માર્ગ સલામતીના પગલાં વધારવા તથા ટ્રાફિક નિયમોના અસરકારક અમલીકરણ માટે **ટ્રાફિક પોલીસની હાજરી વધારવા ૧૩૯૦ નવી જગ્યાઓ** ઊભી કરવામાં આવશે.

ભવિષ્યની પેઢીને સ્વચ્છ પર્યાવરણની ભેટ આપવાના હેતુથી માનનીય વડાપ્રધાનશ્રી દ્વારા શરૂ કરાયેલ **“એક પેડ માં કે નામ”** અભિયાન થકી ગ્રીન કવચ વધારવા રાજ્યમાં આ વર્ષે **૧૭ કરોડથી વધુ વૃક્ષો**નું વાવેતર કરવામાં આવેલ છે. જેને આગળ વધારતાં રાજ્યમાં **લોકભાગીદારીથી** વૃક્ષોનું આવરણ વધારવા **“હરીત વન પથ”** હેઠળ **₹૯૦ કરોડ**ની જોગવાઈ સૂચવું છું.

રાજ્ય સરકારના પેન્શનરોને દર વર્ષે હયાતિની ખરાઈ માટે સંબંધિત કચેરીમાં-બેન્કમાં રૂબરૂ જવું પડે છે. હવે રાજ્યના **૫ લાખ ૧૪ હજાર પેન્શનરો**ને ઘર આંગણે હયાતીની ખરાઈ ઓનલાઈન તેમજ વિનામૂલ્યે કરવાની જાહેરાત કરું છું.

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી,

આ વર્ષ અખંડ ભારતના શિલ્પી અને ગુજરાતના સપૂત **સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલની ૧૫૦મી જન્મજયંતિ**નું વર્ષ છે. એમના **“એક ભારત શ્રેષ્ઠ ભારત”**ના સંકલ્પને તત્કાલિન મુખ્યમંત્રીશ્રી અને હાલના માનનીય વડાપ્રધાનશ્રી નરેન્દ્ર મોદીજીએ **વિશ્વની સૌથી ઊંચી પ્રતિમા**(સ્ટેચ્યુ ઓફ યુનિટી)ના માધ્યમ દ્વારા શ્રેષ્ઠ શ્રદ્ધાંજલી આપેલ છે. **જન્મજયંતી વર્ષના અનુસંધાને યોજતા કાર્યક્રમો યુવાનોમાં એકતા, દ્રઢતા અને દેશપ્રેમની ભાવના જગાવશે.**

ડૉ.બાબાસાહેબ આંબેડકર દ્વારા નિર્માણ પામેલ આપણું મહામૂલું ભારતીય બંધારણ અને તેમાં સમાવિષ્ટ મૂલ્યો ભારતીય અસ્મિતાનું દર્શન કરાવે છે. **ભારતીય બંધારણને ૭૫ વર્ષ પૂર્ણ** થતાં રાજ્ય સરકાર દ્વારા બંધારણના આ અમૂલ્ય પર્વની રાજ્યવ્યાપી ઉજવણી કરવામાં આવશે.

ભારતના પૂર્વ વડાપ્રધાનશ્રી અને ભારત રત્ન અટલ બિહારી વાજપેયીજીનું આ જન્મ શતાબ્દી વર્ષ છે. જેના ઉપલક્ષમાં માનનીય વડાપ્રધાનશ્રી નરેન્દ્ર મોદીજીએ સ્વ.અટલજીની સુરાજ્ય ક્રાંતિને આગળ ઘપાવીને ગુડ ગવર્નન્સની દિશા આપી છે. રાજ્યના વહીવટી માળખામાં તેમજ કાર્યપદ્ધતિમાં જરૂરી સુધારા કરવા, માનવશક્તિનું તર્કસંગીકરણ કરવા અને નવીનતમ ટેકનોલોજીના ઉપયોગથી સરકારી તંત્રની કાર્ય ક્ષમતામાં વધારો કરવાના હેતુથી ડૉ. હસમુખ અઢિયાના અધ્યક્ષસ્થાને **ગુજરાત વહીવટી સુધારણા પંચની** રચના કરવાની જાહેરાત કરું છું.

અમારી સરકાર આર્ટીફિશીયલ ઇન્ટેલિજન્સ(AI) નો ગવર્નન્સમાં મહત્તમ ઉપયોગ કરી લોકોને **“ઇઝ ઓફ લીવીંગ”** પૂરું પાડવા સંકલ્પબદ્ધ છે. AIનો ઉપયોગ વિવિધ ક્ષેત્રોમાં વધારવા રાજ્ય સરકારે નિષ્ણાતોનો સમાવેશ કરી AI Taskforceની રચના કરી છે. ગુજરાતને AI Hub બનાવવા અને ટેકનોલોજી આધારિત ગવર્નન્સમાં અગ્રેસર બનાવવાની રાજ્ય સરકારની નેમ છે.

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી,

વિકસિત ગુજરાત-૨૦૪૭ થકી વિકસિત ભારત-૨૦૪૭નું નિર્માણ કરવા વિકાસના પાંચ સ્તંભ- **સામાજિક સુરક્ષા, માનવ સંશાધન વિકાસ, આંતર માળખાકીય સુવિધાઓ, આર્થિક પ્રવૃત્તિઓનો વિકાસ** અને **ગ્રીન ગ્રોથ** પર આધારિત વર્ષ ૨૦૨૫-૨૬નું **₹૩ લાખ ૭૦ હજાર ૨૫૦ કરોડ**નું વિક્રમી અંદાજપત્ર આ સન્માનનીય ગૃહ સમક્ષ હું રજૂ કરું છું.

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી,

પ્રથમ સ્તંભ : સામાજિક સુરક્ષા

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ માટે કુલ ₹૬૮૦૭ કરોડની જોગવાઈ

સમાજના તમામ વંચિત સમુદાયના જીવનના દરેક તબક્કાને આવરી લેતાં, બાળ સંરક્ષણથી વૃદ્ધત્વ સુધી સહાય પૂરી પાડવા અમારી સરકાર કટિબદ્ધ છે.

શૈક્ષણિક ઉત્કર્ષ

- પ્રાથમિક શાળાઓમાં અભ્યાસ કરતા અનુસૂચિત જાતિ અને વિકસતી જાતિના અંદાજે **૪૨ લાખ** વિદ્યાર્થીઓને શિષ્યવૃત્તિ અને ગણવેશ સહાય આપવા માટે **₹૭૧૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **પી.એમ.યશસ્વી પ્રિ-મેટ્રિક અને પોસ્ટ-મેટ્રિક શિષ્યવૃત્તિ યોજના** માટે **₹૫૨૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **વિદેશ અભ્યાસ લોન યોજના** અંતર્ગત વિદેશમાં ચાલતા ઉચ્ચ કક્ષાના અભ્યાસ અર્થે **₹૧૫ લાખ**ની લોન **૪%**ના દરે આપવામાં આવે છે. જે અંતર્ગત અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓ માટે **₹૧૦૦ કરોડ** અને વિકસતી જાતિના વિદ્યાર્થીઓ માટે **₹૮૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **સરસ્વતી સાધના યોજના** અંતર્ગત ઘોરણ ૯માં અભ્યાસ કરતી સામાજિક અને શૈક્ષણિક પછાત વર્ગની તેમજ આર્થિક પછાત વર્ગની **૧ લાખ ૨૫ હજાર** વિદ્યાર્થીનીઓને અને અનુસૂચિત જાતિની **૧૩,૬૦૦** વિદ્યાર્થીનીઓને વિનામૂલ્યે સાચકલ આપવા માટે **₹૮૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- નવી રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-૨૦૨૦ અનુસાર રચાયેલ બાલવાટિકામાં અભ્યાસ કરનાર અનુસૂચિત જાતિ અને વિકસતી જાતિના અંદાજે **૨ લાખ ૨૨ હજાર** વિદ્યાર્થીઓને ગણવેશ સહાય આપવા માટે **₹૨૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

સામાજિક ઉત્કર્ષ

- દિવ્યાંગોને મોટરાઈઝડ ટ્રાયસિકલ તથા જોયસ્ટિક વ્હીલચેર આપવા ₹૬૦ કરોડની જોગવાઈ.
- દિવ્યાંગજનો માટેની સંત સુરદાસ યોજના હેઠળ કુલ ₹૧૭૦ કરોડની જોગવાઈ.
- તમામ જાતિ-વર્ગના છાત્રો એક જ છત હેઠળ રહે એ અભિગમથી જુદા જુદા ૧૦ જિલ્લાઓમાં ૯ સમરસ કન્યા અને ૧૧ સમરસ કુમાર છાત્રાલયો બનાવવા માટે ₹૮૩ કરોડની જોગવાઈ. જેનાથી અંદાજે વધારાના ૧૩ હજાર કુમાર-કન્યા છાત્રોને લાભ થશે.

આર્થિક ઉત્કર્ષ

- ભારતમાં અને વિદેશમાં અભ્યાસ માટે શૈક્ષણિક લોન તથા સ્વરોજગારલક્ષી યોજનાના આશરે ૭૦ હજારથી વધુ લાભાર્થીઓ માટે ₹૮૩૧ કરોડની જોગવાઈ.
- અનુસૂચિત જાતિ અને વિકસતિ જાતિના લાભાર્થીઓને બેન્ક મારફતે વાહન, સ્વરોજગારી તેમજ ભારત અથવા વિદેશમાં ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે લીઘેલ લોન પર ૬% વ્યાજ સબસીડી આપવા માટે ₹૨૫ કરોડની જોગવાઈ.

અન્ય

- વિભાગની આવાસ યોજનાઓ હેઠળ અનુસૂચિત જાતિ, સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગો, આર્થિક રીતે પછાત વર્ગો તથા વિચરતી-વિમુક્ત જાતિઓના અંદાજિત ૨૧૫૦૦ લાભાર્થીઓને અપાતી મકાન સહાયમાં ₹૫૦ હજારનો વધારો કરવામાં આવે છે. જે માટે ₹૪૦૦ કરોડની જોગવાઈ.

આદિજાતિ વિકાસ વિભાગ

આદિજાતિ વિકાસ વિભાગ માટે કુલ ₹૫૧૨૦ કરોડની જોગવાઈ

અંત્યોદયની વિચારધારાને વરેલી અમારી સરકાર, વનબંધુઓના સર્વાંગી વિકાસ માટે સતત કાર્યરત છે. વનબંધુ કલ્યાણ યોજના-૨ અંતર્ગત વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ માં આગામી પાંચ વર્ષમાં ₹૧ લાખ કરોડની ફાળવણી કરવાની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી. જે અંતર્ગત માર્ચ ૨૦૨૫ના અંત સુધીમાં ₹૬૯,૮૮૨ કરોડની ફાળવણી કરવામાં આવેલ છે. અને આ વર્ષે અંદાજિત ₹૩૦,૧૨૧ કરોડની ફાળવણી કરવામાં આવેલ છે. મને જણાવતાં આનંદ થાય છે કે આ ફાળવણી સાથે આપણે ₹૧ લાખ કરોડનો લક્ષ્યાંક સિદ્ધ કર્યો છે.

શૈક્ષણિક ઉત્કર્ષ

- સરકારી છાત્રાલય, આદર્શ નિવાસી શાળા, એકલવ્ય મોડેલ રેસિડેન્શીયલ સ્કૂલ અને ગર્લ્સ લિટરસી સ્કૂલના બાંધકામ માટે ₹૯૧૨ કરોડની જોગવાઈ.
- અંદાજે ૩ લાખ વિદ્યાર્થીઓને પોસ્ટ મેટ્રીક શિષ્યવૃત્તિ આપવા ₹૭૫૫ કરોડની જોગવાઈ.
- ૬૬૪ આશ્રમશાળાઓમાં અભ્યાસ કરતાં અંદાજે ૧ લાખ વિદ્યાર્થીઓ માટે ₹૫૪૭ કરોડની જોગવાઈ.
- ૧૭૬ સરકારી છાત્રાલયો અને ૯૨૧ ગ્રાન્ટ ઈન એઈડ છાત્રાલયોના અંદાજિત ૭૦ હજાર વિદ્યાર્થીઓ માટે ₹૩૧૩ કરોડની જોગવાઈ.
- દૂધ સંગ્રહણની યોજના અંતર્ગત ₹૨૩૩ કરોડની જોગવાઈ.

- રાજ્યમાં ૪૮ એકલવ્ય મોડેલ રેસિડેન્શીયલ સ્કૂલ, ૪૩ ગર્લ્સ લીટરસી રેસિડેન્શીયલ સ્કૂલ, બે સૈનિક સ્કૂલ તથા ૭૪ આદર્શ નિવાસી શાળાઓ એમ કુલ ૧૬૭ નિવાસી શાળાઓ કાર્યરત છે. જેનો વ્યાપ વધારતા આ વર્ષે ડોલવણ, ખેરગામ, નેત્રંગ અને સંજેલી ખાતે ૪ નવી એકલવ્ય મોડેલ રેસિડેન્શીયલ સ્કૂલ શરૂ કરવામાં આવશે. આમ આ નિવાસી શાળાઓમાં અભ્યાસ કરતા અંદાજે ૪૦ હજાર વિદ્યાર્થીઓ માટે અને નવી શરૂ થનાર સ્કૂલો માટે કુલ ₹૨૮૫ કરોડની જોગવાઈ.
- પ્રિ મેટ્રીકના આશરે ૧૩ લાખ વિદ્યાર્થીઓને શિષ્યવૃત્તિ આપવા ₹૧૬૦ કરોડની જોગવાઈ.
- ધો.૧ થી ૮માં અભ્યાસ કરતાં અંદાજે ૧૨ લાખ વિદ્યાર્થીઓને ગણવેશ સહાય માટે ₹૧૦૮ કરોડની જોગવાઈ.
- વિદ્યા સાધના યોજના હેઠળ ધોરણ ૯માં અભ્યાસ કરતી ૩૩ હજાર આદિજાતિ વિદ્યાર્થીનીઓને વિના મૂલ્યે સાચકલ આપવા ₹૧૫ કરોડની જોગવાઈ.

આર્થિક ઉત્કર્ષ

- મુખ્યમંત્રી આદિમજુથ અને હળપતિ સર્વાંગી ઉત્કર્ષ યોજના હેઠળ ₹૧૨૫ કરોડની જોગવાઈ.
- મુખ્યમંત્રી વન અધિકાર ખેડૂત ઉત્કર્ષ યોજના હેઠળ ₹૧૦૨ કરોડની જોગવાઈ.
- મુખ્યમંત્રી બોર્ડર વિલેજ સર્વાંગી ઉત્કર્ષ યોજના હેઠળ ₹૧૦૦ કરોડની જોગવાઈ.
- સંકલિત ડેરી વિકાસ યોજના હેઠળ ₹૮૭ કરોડની જોગવાઈ.
- કૃષિ વૈવિધ્યકરણ યોજના હેઠળ ખેડૂતોને સહાય માટે ₹૪૨ કરોડની જોગવાઈ.
- આદિજાતિ વિસ્તારની નિવાસી શાળાઓમાં ગ્રીન કેમ્પસ બનાવવા ₹૭ કરોડની જોગવાઈ.

સામાજિક ઉત્કર્ષ

- આદિજાતિના લોકોને વ્યક્તિગત ધોરણે આવાસ સહાય માટે ₹૯૯ કરોડની જોગવાઈ.
- યુવા સ્વાવલંબન યોજના અંતર્ગત આદિજાતિના યુવક-યુવતીઓ સ્વરોજગાર શરૂ કરી આર્થિક વિકાસની નવી તકો ઊભી કરે તે હેતુથી બેન્ક ધિરાણ પર વ્યાજ સહાય આપવા માટે ₹૭૪ કરોડની જોગવાઈ.

**શ્રમ, કૌશલ્ય
વિકાસ અને
રોજગાર**

શ્રમ, કૌશલ્ય વિકાસ અને રોજગાર વિભાગ માટે કુલ ₹૨૭૮૨ કરોડની જોગવાઈ

અમારી સરકારે સ્વરોજગાર થકી આર્થિક વિકાસ માટે કૌશલ્ય વિકાસને પ્રાધાન્ય આપ્યું છે.

- સરકારી ઔદ્યોગિક તાલીમ સંસ્થાઓને સુદ્ધ કરવા **₹૨૦૬ કરોડ**ની જોગવાઈ, જે પેકી આદિજાતિ વિસ્તાર માટે **₹૭૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **શ્રમિક બસેરા યોજના** માટે **₹૨૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ઔદ્યોગિક એકમોમાં કુશળ કારીગરો પૂરા પાડવા માટે **મુખ્યમંત્રી એપ્રેન્ટીસ યોજના** અંતર્ગત **₹૧૨૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **શ્રમિક અન્નપૂર્ણા યોજના** અંતર્ગત **₹૯૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- બાંધકામ શ્રમિકોને કૌશલ્ય-ઘ-સ્કીલ યુનિવર્સિટી મારફતે કૌશલ્ય વર્ધન તાલીમ આપવા **₹૭૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સરકારી અને ગ્રાન્ટેડ ઔદ્યોગિક તાલીમ સંસ્થાઓમાં સ્ટાઇપેન્ડના હાલના દરોમાં વધારો કરી તાલીમાર્થી દીઠ **માસિક ₹૫૦૦** કરવામાં આવે છે. જેના માટે **₹૭૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **ઘન્યંતરિ આરોગ્ય રથ યોજના** અંતર્ગત **₹૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સરકારી ઔદ્યોગિક તાલીમ સંસ્થાઓની પ્રાયોગિક તાલીમ, અદ્યતન મશીનરી અપગ્રેડ કરવા માટે **₹૪૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- કૌશલ્ય-ઘ-સ્કીલ યુનિવર્સિટી ખાતે ક્ષમતા નિર્માણ અને તાલીમ માટે **₹૪૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ગુજરાત ગ્રામ શ્રમયોગી કલ્યાણ બોર્ડ દ્વારા અમલી યોજનાઓ માટે **₹૨૯ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- કૌશલ્ય-ઘ-સ્કીલ યુનિવર્સિટીના બાંધકામ માટે **₹૨૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.

દ્વિતીય સ્તંભ : માનવ સંસાધન વિકાસ

શિક્ષણ

શિક્ષણ વિભાગ માટે કુલ ₹૫૯,૯૯૯ કરોડની જોગવાઈ

ગુજરાતની શિક્ષણ પદ્ધતિ ૨૧મી સદીની આવશ્યકતાઓ અને વૈશ્વિક બજારની માંગ અનુસાર બદલાઈ રહી છે. ટેકનોલોજી, ઈનોવેશન અને કુશળતા વિકાસ દ્વારા વિકસિત ભારત ૨૦૪૭ના સંકલ્પને સાકાર કરવામાં ગુજરાત અગત્યનો ભાગ ભજવશે.

પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષણ

- મિશન સ્કૂલ્સ ઓફ એક્સેલન્સ અંતર્ગત પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાઓના આશરે **૨૫ હજારથી વધુ** વર્ગખંડોના માળખાગત સુધારણા માટે **₹૨૯૧૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **નમો લક્ષ્મી યોજના** માટે **₹૧૨૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાઈટ ટુ એજ્યુકેશન એક્ટ અંતર્ગત રાજ્યમાં ખાનગી શાળાઓમાં પ્રવેશ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓ માટે **₹૭૮૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **નમો સરસ્વતી વિજ્ઞાન સાધના યોજના** અંતર્ગત અંદાજે **૨ લાખ ૫૦ હજાર વિદ્યાર્થીઓ**ને સહાય માટે **₹૨૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- એસ.ટી.નિગમની બસોમાં મુસાફરી કરતા વિદ્યાર્થીઓને બસ પાસ ફી કન્સેશન માટે **₹૨૨૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- જ્ઞાનશક્તિ રેસિડેન્શીયલ સ્કૂલ્સ ઓફ એક્સલન્સ માટે **₹૨૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સરકારી પ્રાથમિક શાળાઓ, સરકારી અને અનુદાનિત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓમાં અંદાજીત **૨૨ હજાર** કરતાં વધુ શિક્ષકોની ભરતી કરવાની પ્રક્રિયા પ્રગતિમાં છે.
- મુખ્યમંત્રી જ્ઞાનસાધના મેરિટ સ્કોલરશીપ હેઠળ અંદાજે **૭૫ હજાર વિદ્યાર્થીઓ**ને સહાય માટે **₹૧૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- મુખ્યમંત્રી જ્ઞાનસેતુ મેરિટ સ્કોલરશીપ અંતર્ગત અંદાજે **૯૦ હજાર વિદ્યાર્થીઓ**ને સહાય માટે **₹૭૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

ઉચ્ચ અને ટેકનિકલ શિક્ષણ

- મુખ્યમંત્રી યુવા સ્વાવલંબન યોજના(MYSY) અંતર્ગત અંદાજે **૭૮ હજાર વિદ્યાર્થીઓ**ને સહાય આપવા **₹૪૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- એલ.ડી.ઈજનેરી કોલેજ-અમદાવાદ ખાતે ડેમોન્સ્ટ્રેટીવ આર્ટીફિશીયલ ઇન્ટેલિજન્સ લેબ અને અન્ય છ સરકારી ટેકનિકલ સંસ્થાઓ ખાતે આર્ટીફિશીયલ ઇન્ટેલિજન્સ લેબની સ્થાપના માટે **₹૧૭૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- મુખ્યમંત્રી શિષ્યવૃત્તિ યોજના(CMSS) અંતર્ગત **૨૫૦૦ વિદ્યાર્થીઓ**ને સહાય આપવા **₹૩૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- વિદ્યાર્થીઓ ગ્રીન એનર્જી, સેમિકન્ડક્ટર, ફિનટેક, એરોસ્પેસ વગેરે વિષયોમાં કૌશલ્ય વિકાસ થકી આગામી સમયમાં ઉદ્ભવનાર તકનો લાભ મેળવી શકે તે હેતુથી **ગુજરાત ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ટેકનોલોજી (GIT)** માટે **₹૧૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યનો વિદ્યાર્થી વધુ તેજસ્વી, પ્રતિભાશાળી, જ્ઞાન સમૃદ્ધ અને સ્પર્ધાત્મક બને તે માટે **ગુજરાત જ્ઞાન ગુરૂ ક્વિઝ(G3Q)** અંતર્ગત **₹૩૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ

- અમદાવાદના i-Hubની તર્જ પર રાજ્યમાં **૦૪ પ્રાદેશિક કેન્દ્રોની** સ્થાપનાનું આયોજન. i-Hub મારફતે સ્ટાર્ટઅપ્સ-ઇનોવેટર્સને નાણાકીય સહાય માટે **₹૨૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **શોધ યોજના** – (Scheme of Developing High quality research) અંતર્ગત પી.એચ.ડી. કોર્સમાં સંશોધન કરતાં વિદ્યાર્થીઓને આર્થિક સહાય માટે **₹૨૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- NAAC અને NIRF રેન્કિંગમાં સારા પ્રદર્શન હેતુ પાંચ કાર્યરત સરકારી કોલેજોના વર્ગખંડોને સ્માર્ટ ક્લાસરૂમ બનાવવા માટે **₹૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.

આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગ માટે કુલ **₹૨૩,૩૮૫ કરોડ**ની જોગવાઈ

રાજ્ય સરકાર વર્ષ ૨૦૩૦ સુધીમાં માતા મૃત્યુદર અને બાળ મૃત્યુદરમાં ૫૦% ઘટાડાના ધ્યેય સાથે રાજ્યના તમામ લોકોની આરોગ્ય અને સુખાકારી વધુ મજબૂત બનાવવા કાર્યશીલ છે. જે માટે હું આ વિભાગના **₹૨૦,૧૦૦ કરોડ**ના બજેટમાં **૧૬.૩૫%**નો વધારો કરી **₹૨૩,૩૮૫ કરોડ**ની જોગવાઈ સૂચવું છું.

- વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪ના નીતિ આયોગ દ્વારા જાહેર કરવામાં આવેલ Good Health and Well Being (SDG Index No.3) માં ગુજરાતે દેશના તમામ રાજ્યોમાં **પ્રથમ સ્થાન** પ્રાપ્ત કરેલ છે.
- **પ્રધાનમંત્રી જન આરોગ્ય યોજના** હેઠળ **૭૦ વર્ષથી વધુ ઉંમરના વડીલો**, ગરીબ અને મધ્યમ વર્ગના એમ કુલ મળી અંદાજે **૨ કરોડ ૬૭ લાખ લોકો**ને કેશલેસ સારવાર માટે **₹૩૬૭૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **G.M.E.R.S.** સંચાલિત મેડીકલ હોસ્પિટલો માટે **₹૧૩૯૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આરોગ્ય સુવિધાઓના સુદૃઢીકરણ તેમજ બિનચેપી રોગો અને અન્ય જાહેર આરોગ્યની સમસ્યાઓના નિયંત્રણ હેતુ રાજ્ય સરકાર દ્વારા વર્લ્ડ બેન્કના સહકારથી શરૂ કરાયેલ શ્રેષ્ઠ ગુજરાત પ્રોજેક્ટ માટે **₹૪૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અમદાવાદની જેમ મેડીસિટી પ્રકારની ઝોનવાઈઝ સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ બનાવવાના અમારા નિર્ધાર અન્વયે વડોદરા ખાતે મલ્ટી સ્પેશિયાલિટી તેમજ કાર્ડિયાક માટેની સુપર સ્પેશિયાલિટી હોસ્પિટલ નિર્માણાધીન છે. તે ઉપરાંત સુરત ખાતે કાર્ડિયાક, કિડની અને યુરોલોજી સેવાઓ; રાજકોટ ખાતે કેન્સર અને કાર્ડિયાક સેવાઓ; ગાંધીનગર ખાતે કાર્ડિયાક, કિડની અને યુરોલોજી સેવાઓ શરૂ કરવા **₹૨૩૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- કેન્સરના દર્દીઓને ગુજરાત કેન્સર રિસર્ચ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, અમદાવાદ સુધી સારવાર લેવા ન આવવું પડે અને નજીકમાં સુવિધા ઉપલબ્ધ બને તે માટે વલસાડ, ગોધરા, હિંમતનગર અને પોરબંદર ખાતે સારવાર શરૂ કરવા **₹૧૯૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- બી. જે. મેડીકલ કોલેજ-અમદાવાદ, મેડીકલ કોલેજ-વડોદરા અને એમ. પી. શાહ મેડીકલ કોલેજ-જામનગર ખાતે પી.જી.ના વિદ્યાર્થીઓ માટે હોસ્ટેલનું બાંધકામ કરવા **₹૧૩૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સરકારી મેડીકલ કોલેજો અને સંલગ્ન હોસ્પિટલો ખાતે નવા તબીબી સાધનો ઉપલબ્ધ કરાવવા માટે **₹૧૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સરકારી મેડીકલ કોલેજો અને સંલગ્ન હોસ્પિટલો ખાતે તાત્કાલિક સારવારની સેવાઓ સુદ્ધ કરવા **₹૫૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આદિજાતિ અને સામાન્ય વિસ્તારના સામૂહિક આરોગ્ય કેન્દ્રો ખાતે સાધન સામગ્રી પૂરી પાડવા માટે **₹૫૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- એમ્બ્યુલન્સની સુવિધા સુદ્ધ બનાવવા માટે ૧૦૮ ઈમરજન્સી સેવા હેઠળ ૨૦૦ નવી એમ્બ્યુલન્સ માટે **₹૪૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સુરત અને વડોદરા ખાતે ગાયનેક, પિડીયાટ્રીક વિભાગ અને સંલગ્ન નિયોનેટલ આઈ.સી.યુ., ઓબ્સ્ટ્રેટિક આઈ. સી. યુ., ગાયનેક આઈ. સી. યુ. વગેરેની સેવાઓ તથા પિડીયાટ્રીક સર્જરી વિભાગ શરૂ કરવા માટે **₹૪૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- નર્સિંગ કોલેજ, સુરત અને જામનગર ખાતે વિદ્યાર્થીનીઓ માટે ગર્લ્સ હોસ્ટેલનું બાંધકામ કરવા **₹૪૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ખોરાક અને ઔષધ નિયમન તંત્ર માટે ગાંધીનગર-અમદાવાદ ખાતે ખોરાક અને ઔષધના નમૂના તેમજ જુનાગઢ, મહેસાણા અને વલસાડ ખાતે ખોરાકના નમૂનાઓની ચકાસણી માટે આધુનિક પ્રયોગશાળા ઊભી કરવા **₹૨૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ગવર્મેન્ટ સ્પાઈન ઈન્સ્ટીટ્યુટ, અમદાવાદ ખાતે સ્પાઈનલ સર્જરી, ઓક્યુપેશનલ થેરાપી અને પ્રોસ્થેટીક અને ઓર્થોટીક વિભાગોમાં શૈક્ષણિક હેતુ માટે **₹૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ઔષધના નમૂનાઓનું **ઓન ધ સ્પોટ** ટેસ્ટિંગ કરવા માટે **₹૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આયુષ સેવાઓ અદ્યતન બનાવવા સરકારી આયુર્વેદ અને હોમિયોપેથી કોલેજ, હોસ્પિટલો તથા દવાખાનામાં તબીબી ઉપકરણો માટે વિશેષ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

મહિલા અને બાળ વિકાસ

મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ માટે કુલ **₹૭૬૬૮ કરોડ**ની જોગવાઈ

GYANના ચાર આધાર સ્તંભો પૈકીનો એક સ્તંભ એવી નારીશક્તિની ભૂમિકા આધુનિક સમાજની વિકાસ યાત્રામાં અગત્યની છે. મહિલાઓ અને બાળકોના પોષણને સુદ્ધ કરવા, આંગણવાડીના ભૌતિક અને ડિજિટલ માળખામાં ગુણાત્મક વધારો કરવા સરકારે નિર્ણય કરેલ છે. કિશોરીઓના સર્વાંગી વિકાસ માટે પોષણ અને આરોગ્યલક્ષી કાર્યક્રમો હાથ ધરવામાં આવે છે.

- **ગંગા સ્વરૂપા આર્થિક સહાય યોજના** અંતર્ગત વિધવા બહેનોને આર્થિક રીતે મદદરૂપ થવા માટે DBT માધ્યમથી માસિક **₹૧૨૫૦**ની સહાય માટે **₹૩૦૧૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આંગણવાડી કાર્યકર/તેડાગર, મીની આંગણવાડી કાર્યકર બહેનના માનદવેતન માટે **₹૧૨૪૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **પોષણ સુધા યોજના** હેઠળ **આદિજાતિ** વિસ્તારના **૧૪** જિલ્લાઓના ૧૦૬ ઘટકોમાં સગર્ભા અને ધાત્રી માતાઓને દિવસમાં એક વખત **સંપૂર્ણ ગરમ ભોજન, ફોલિક એસીડ અને કેલ્શિયમની ગોળી** આપવામાં આવે છે. જેના માટે **₹૬૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **પૂરક પોષણ યોજના** અંતર્ગત **૩ થી ૬ વર્ષનાં** બાળકોને આંગણવાડીમાં ગરમ નાસ્તો અને ભોજન તેમજ બાળકો, કિશોરીઓ અને સગર્ભા-ધાત્રી માતાઓને ટેક હોમ રાશન પૂરું પાડવા માટે **₹૬૭૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **મુખ્યમંત્રી માતૃશક્તિ યોજના** હેઠળ સગર્ભા માતાને **એક હજાર દિવસ** સુધી પ્રતિ માસ પ્રતિ લાભાર્થી બે કિલો ચણા, એક કિલો દાળ અને એક લિટર ખાદ્યતેલ આપવા માટે **₹૩૭૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **પૂર્ણા યોજના** હેઠળ કિશોરીઓના કુપોષણનાં પ્રમાણમાં ઘટાડો અને હિમોગ્લોબિનનાં પ્રમાણમાં સુધારો થાય તે હેતુથી પૂર્ણા શક્તિના પેકેટ આપવા માટે **₹૩૩૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **વ્હાલી દિકરી યોજના** અંતર્ગત સહાય આપવા માટે **₹૨૧૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **દૂધ સંજીવની યોજના** હેઠળ બાળકો, સગર્ભા, ધાત્રી માતાઓને ફોર્ટીફાઈડ દૂધ આપવા માટે **₹૧૩૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **વિશેષ સહાય યોજના** અંતર્ગત વર્કિંગ પુમન હોસ્ટેલના બાંધકામ માટે **₹૬૯ કરોડ**ની જોગવાઈ.

અન્ન, નાગરિક પુરવઠા અને ગ્રાહકોની બાબતો

અન્ન, નાગરિક પુરવઠા અને ગ્રાહકોની બાબતોનો વિભાગ માટે કુલ ₹૨૭૧૨ કરોડની જોગવાઈ

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી,

પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ અન્ન યોજના વંચિતો અને ગરીબ પરિવારો માટે સંજીવની સાબિત થઈ રહેલ છે.

- **NFSA** રેશનકાર્ડ ધારકોને પ્રોટીનયુક્ત પોષણક્ષમ આહાર પૂરો પાડવા તુવેરદાળ અને ચણાના વિતરણ માટે **₹૭૬૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- નેશનલ ફૂડ સિક્યોરીટી એક્ટ-૨૦૧૩ હેઠળ પાત્રતા ધરાવતા અંદાજે **૭૫ લાખ કુટુંબો**ને અનાજ પૂરું પાડવા **₹૬૭૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **NFSA** લાભાર્થી કુટુંબોને વર્ષમાં બે વખત ખાદ્યતેલ રાહત દરે આપવા માટે **₹૧૬૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

**રમતગમત, યુવા
અને સાંસ્કૃતિક
પ્રવૃત્તિઓ**

- સૂક્ષ્મ પોષકતત્વો યુક્ત ડબલ ફોર્ટિફાઇડ મીઠા(આચર્ન+આયોડીનયુક્ત)ના વિતરણ માટે **₹૫૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **નાબાર્ડ લોન યોજના** હેઠળ **૫૧** ગોડાઉનના બાંધકામ માટે તથા ભારત સરકારની W.D.R.A.ની ગાર્ડલાઈન્સ મુજબ નાગરિક પુરવઠા નિગમ હસ્તકના ગોડાઉનો માટે કુલ **₹૭૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- શ્રીઅન્ન(મિલેટ)ના વપરાશને પ્રોત્સાહન આપવા બાજરી, જુવાર, રાગીની ખરીદી પર ખેડૂતોને પોષણક્ષમ ભાવ મળી રહે તે હેતુથી ખેડૂતોને લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ ઉપરાંત **₹૩૦૦** પ્રતિ ક્વિન્ટલ પ્રોત્સાહક બોનસ ચૂકવવા **₹૩૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.

રમતગમત, યુવા અને સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓનો વિભાગ માટે કુલ ₹૧૦૯૩ કરોડની જોગવાઈ

ગુજરાતના ખેલાડીઓ રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાએ ભાગ લઈ મેડલ મેળવી શકે તે માટે તેઓને ખાસ તાલીમ આપવાનું અને રમતગમત સંકુલોને આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાના ધારા ધોરણ સાથે વિકાસ કરવાનું રાજ્ય સરકારનું લક્ષ્ય છે.

રમતગમત ક્ષેત્રે ₹૫૨૧ કરોડની જોગવાઈ

- રાજ્યના વિવિધ જિલ્લાઓમાં સ્પોર્ટ્સ કોમ્પ્લેક્ષના ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરના વિકાસ અર્થે **₹૧૨૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સ્પોર્ટ્સ ઓથોરીટી ઓફ ગુજરાત દ્વારા ગાંધીનગર ખાતે પેરા હાઈ પરફોર્મન્સ સેન્ટરનું નિર્માણ કરવા **₹૩૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.

પુરાતત્વ અને સંગ્રહાલય ક્ષેત્રે ₹૧૮૨ કરોડની જોગવાઈ

- પુરાતન સ્થળોને પર્યટક સ્થળ તરીકે વિકસાવવા અને સાંસ્કૃતિક વારસાના જતનના ઉદ્દેશથી ૧૨ રક્ષિત સ્મારકોના સંરક્ષણની કામગીરી પૂર્ણ કરવામાં આવી છે અને બીજા ૪ નવા સંગ્રહાલયો નિર્માણાધીન છે.

ગ્રંથાલયો માટે ₹૧૩૮ કરોડની જોગવાઈ

- ૭૧ તાલુકા મથકોએ નવા ગ્રંથાલયો શરૂ કરવા **₹૧૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ગ્રંથાલય ભવનોના તબક્કાવાર નિર્માણ માટે આગામી વર્ષમાં ૭ જિલ્લા ગ્રંથાલયો અને ૧૫ તાલુકા ગ્રંથાલયો માટે **₹૧૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ૫૩ આદિજાતિ વિસ્તારના ગ્રંથાલયોમાં ઈ-લાયબ્રેરીની સુવિધાઓ વિકસાવવા માટે આયોજન.

યુવક સેવા અને સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓ તેમજ સાહિત્ય અકાદમી માટે ₹૨૦૮ કરોડની જોગવાઈ

- રાજ્યના લોકમેળાઓ પુનઃ જીવિત કરવા તથા કલા મહોત્સવના આયોજન માટે **₹૧૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- દેશ-વિદેશનાં લોકો નરસિંહ મહેતા અને અન્ય મધ્યકાલીન ગુજરાતી સાહિત્યને જાણી અને માણી શકે તે માટે ‘નરસિંહ મહેતા આંતરરાષ્ટ્રીય સંશોધન કેન્દ્ર’ માટે **₹૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

માર્ગ અને
મકાન

તૃતીય સ્તંભ : આંતર માળખાકીય સુવિધાઓ

માર્ગ અને મકાન વિભાગ માટે કુલ ₹૨૪૭૦૫ કરોડની જોગવાઈ

રાજ્યના વિકાસ માટે માર્ગો અને પુલો ખૂબ જ અગત્યનો ભાગ ભજવે છે. આગામી સમયમાં જરૂરીયાત મુજબના તથા ભારે ટ્રાફિક ધરાવતા રસ્તાઓને હાઈ સ્પીડ કોરીડોરમાં અપગ્રેડ અને નિર્માણ કરવાનું આયોજન છે.

- મુખ્યમંત્રી ગ્રામ સડક યોજનાના કામો માટે **₹૫૦૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પ્રવાસન સ્થળોને જોડતા **૧૫૦** જેટલા રસ્તાઓને જરૂરીયાત અનુસાર પહોળા/રીસરફેસ કરવા માટે **₹૨૬૩૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ફાટક મુક્ત અભિયાન અંતર્ગત રેલ્વે કોર્સિંગ પર ઓવરબ્રીજ બાંધવાની કામગીરી અન્વયે **₹૧૬૫૯ કરોડ**ના ખર્ચે કુલ ૨૯ કામો પ્રગતિ હેઠળ.
- ભુજ-નખત્રાણા ચારમાર્ગીય હાઈસ્પીડ કોરીડોરની કામગીરી માટે **₹૯૩૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પ્રધાનમંત્રી ગ્રામ સડક યોજનાના ત્રીજા તબક્કાની ૬૬૦ કિ.મી.ની કામગીરી માટે **₹૬૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યના ઔદ્યોગિક અને ક્વોરી વિસ્તારોને જોડતા **કુલ ૬૩** રસ્તાઓની સુધારણા, મજબૂતીકરણની કામગીરી માટે **₹૫૨૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.
આ રસ્તાઓમાં અગત્યના
 - ઔદ્યોગિક વિસ્તારો જેમ કે અમદાવાદ, વટવા, સાણંદ, સાવલી, ભરૂચ, અંકલેશ્વર, વલસાડ-વાપી.
 - ક્વોરીઓ જેવી કે સણવલ્લા, ટાંકલ, રાણકુવા, રૂમલા, કરંજવેરી, ભિલાડ-ધનોલી-ઝરોલી, સેવાલીયા, ટીમ્બા.
 - નવા પુલો, જૂના પુલોના પુન:બાંધકામ, મજબૂતીકરણ, મરામત અને રેટ્રોફિટિંગની કામગીરી માટે **₹૩૮૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- હવામાનમાં થતા પ્રતિકૂળ ફેરફારો સામે ટકી શકે તેવા સક્ષમ)કલાઈમેટ રેઝીલીયન્ટ (રસ્તાઓ અને પુલોના બાંધકામ માટે **₹૩૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યના કોર રોડ નેટવર્કના રસ્તાઓ ઉપર ટ્રાફિક ભારણ ઘટાડવા તેમાં સમાવિષ્ટ કુલ ૧૬ રસ્તાઓની સુધારણા, અપગ્રેડેશન, વાઈડનીંગ અને મજબૂતીકરણની કામગીરી માટે **₹૨૮૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ભારે ટ્રાફિક ધરાવતા હાઈસ્પીડ કોરીડોર જેવા કે અમદાવાદથી ડાકોર, સુરતથી સચિન-નવસારી, વડોદરાથી એકતાનગર, રાજકોટથી ભાવનગર, મહેસાણાથી પાલનપુર અને અંકલેશ્વરથી રાજપીપળા માટે **₹૨૭૮ કરોડ**ની જોગવાઈ .

- નવી ટેકનોલોજી, સાધનો અને માલસામાનના ઉપયોગ સાથેના બાંધકામ કામો માટે **₹૨૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યના બંદરોને જોડતા **૨૮ હયાત રસ્તાઓ**ની સુધારણા અને રોડ સેફ્ટી સંબંધિત કામગીરી માટે **₹૧૮૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્ય હસ્તકના સ્ટેટ હાઇવેની મરામત અને જાળવણી કરવાની કામગીરી માટે **₹૧૮૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ગુજરાત સ્ટેટ રોડ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન દ્વારા અગત્યના પ્રોજેક્ટ્સ સાથે કોર નેટવર્કને જોડતા ચાર રસ્તાઓના **૧૪૨ કિ.મી.** માર્ગોના રીસરક્લેસિંગ માટે **₹૧૩૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- વનબંધુ કલ્યાણ યોજના-૨ હેઠળ આદિજાતિ વિસ્તારમાં ગામમાંથી શાળા તથા પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્ર સુધીના પાકા રસ્તા અને પુલો માટે **₹૧૨૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ગાંધીનગર ખાતે વિવિધ કક્ષાના **૧૬૮૦** ક્વાર્ટર્સનાં કામ માટે **₹૧૨૦ કરોડ**ની જોગવાઈ .
- ગાંધીનગર-પેથાપુર મહુડી રોડ ઉપર ફ્લાય ઓવર, ચાર માર્ગીયકરણ અને જંકશન સુધારણા માટે **₹૮૫ કરોડ**ની જોગવાઈ .

શહેરી વિકાસ

શહેરી વિકાસ વર્ષ અંતર્ગત શહેરી ગૃહ નિર્માણ વિભાગ માટે કુલ **₹૩૦,૩૨૫ કરોડ**ની જોગવાઈ

અમારી સરકાર નાગરિકોને કેન્દ્રમાં રાખી સ્માર્ટ, સ્વચ્છ, સુંદર અને આધુનિક સમયને અનુરૂપ પસંદગીના શહેરો બનાવવા માટે પ્રતિબદ્ધ છે.

- **શહેરી માળખાગત સુવિધાઓ** માટેની અગત્યની સ્વર્ણિમ જયંતિ મુખ્યમંત્રી શહેરી વિકાસ યોજના માટેની જોગવાઈ **₹૮,૮૮૩ કરોડ**થી વધારીને **₹૧૨,૮૪૭ કરોડ** કરવામાં આવી છે.
- શહેરી સ્થાનિક સ્વરાજ્ય સંસ્થાઓને નાણાકીય સહાય પૂરી પાડવા માટે **₹૩૩૫૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ગુજરાત મેટ્રો રેલ પ્રોજેક્ટ્સ માટે **₹૨૭૩૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અમૃત ૨.૦ મિશન હેઠળ પાણી પુરવઠા, ડ્રેનેજ સિસ્ટમ, તળાવોના વિકાસ, પરિવહન વ્યવસ્થા વગેરે માટે **₹૧૯૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- શહેરોમાં વિવિધ વિકાસ કાર્યો માટે ૧૫મા નાણાપંચ હેઠળ **₹૧૩૭૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના(શહેરી) અને પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના(શહેરી) ૨.૦ હેઠળ શહેરી ગરીબોને આવાસ પૂરા પાડવા માટે **₹૧૩૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન માટે ગુજરાત રેઝિલિયન્ટ સિટીઝ પાર્ટનરશિપ પ્રોગ્રામ માટે અને અમદાવાદ શહેરી વિકાસ સત્તામંડળ વિસ્તાર માટે પેરી-અર્બન લિવેબિલિટી ઇમ્પ્રૂવમેન્ટ પ્રોજેક્ટ હેઠળ બાહ્ય ભંડોળ માટે **₹૧૦૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **સ્વચ્છ ભારત મિશન ૨.૦ અને નિર્મળ ગુજરાત ૨.૦ જેવી યોજનાઓ સાથે “સ્વચ્છ શહેર, સુંદર શહેર”** યોજના અંતર્ગત શહેરી વિસ્તારોમાં બ્યુટીફિકેશન, શહેરી સ્વચ્છતા અને કચરા વ્યવસ્થાપન માટે **₹૮૦૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- શહેરી વિસ્તારોને રેલ્વે કોસિંગ મુક્ત બનાવવાના અભિયાન હેઠળ ઓવર બ્રિજ/અંડર બ્રિજ બનાવવા માટે **₹૫૪૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સ્ટેચ્યુ ઓફ યુનિટી ખાતે ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરના કામો માટે **₹૨૫૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અમદાવાદમાં **SVP સ્પોર્ટ્સ એન્ડલેવના** વિકાસ માટે **₹૨૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **મુખ્યમંત્રી ગ્રીન રીંગ રોડ યોજના** હેઠળ મુખ્ય શહેરોમાં ગ્રીન રીંગ રોડ વિકસાવવા માટે **₹૨૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આઈકોનિક રસ્તાઓના વિકાસ માટે **₹૨૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ધાર્મિક શહેરોના સર્વાંગી વિકાસ યોજના હેઠળ ધાર્મિક નગરોના વ્યૂહાત્મક માળખાગત વિકાસ માટે **₹૨૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ૧૨ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનોમાં ઇન્ટીગ્રેટેડ કમાન્ડ એન્ડ કંટ્રોલ સેન્ટર માટે **₹૧૮૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યમાં અગ્નિશામક સેવાઓ માટે **એક રાજ્ય એક કેડર**ની સ્થાપના દ્વારા અગ્નિશામક અને કટોકટી સેવાઓને મજબૂત બનાવવામાં આવશે. રાજ્ય અગ્નિશામક મુખ્યાલય અને નવા મોડેલ ફાયર સ્ટેશનોની સ્થાપના માટે **₹૧૬૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાષ્ટ્રીય શહેરી આજીવિકા મિશન હેઠળ **₹૧૨૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અમદાવાદ, સુરત, વડોદરા અને રાજકોટ ખાતે હાલમાં કિલન એર પ્રોગ્રામના અમલીકરણ સાથે હવે જામનગર, જૂનાગઢ, ભાવનગર, ગાંધીનગર અને ભરૂચ-અંકલેશ્વર માટે સ્ટેટ કિલન એર પ્રોગ્રામના અમલીકરણ માટે **₹૧૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ગિફ્ટ સિટીમાં માળખાગત સુવિધાઓના વિકાસ માટે **₹૭૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **પી.એમ. ઈ-બસ યોજના** હેઠળ ડેપો ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરના વિકાસ માટે **₹૫૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સેટેલાઈટ ટાઉનશીપ વિકસાવવા માટે **₹૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- વડોદરા અને રાજકોટ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનમાં જાહેર-ખાનગી ભાગીદારી મોડેલ હેઠળ કન્વેન્શન સેન્ટર વિકસાવવા માટે **₹૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- શહેરી આયોજન ક્ષેત્રમાં સંશોધન અને વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે તથા સ્પેશિયલ પ્રોજેક્ટ સેલ અને આયોજન પોર્ટલની સ્થાપના માટે **₹૧૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **ગુજરાત અર્બન એટલાસ હેઠળ** મિલકતો અને ઉપયોગિતાઓના GIS મેપિંગ અને મુખ્ય શહેરી પ્રોજેક્ટ માટે **₹૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

પંચાયત અને ગ્રામવિકાસ

પંચાયત, ગ્રામ ગૃહનિર્માણ અને ગ્રામવિકાસ વિભાગ માટે કુલ **₹૧૩,૭૭૨ કરોડ**ની જોગવાઈ

અમારી સરકાર ત્રિસ્તરીય પંચાયતી રાજના માળખાને સુદૃઢ બનાવવા ગ્રામ, તાલુકા, જિલ્લા પંચાયતના મકાનોનું નવીનીકરણ, રેકર્ડનું મોડર્નાઇઝેશન અને ટેકનોલોજીનો મહત્તમ ઉપયોગ કરી ગામડાઓના સર્વાંગી વિકાસ માટે જરૂરી પગલા લઈ રહી છે. ગ્રામ્ય કક્ષાએ સફાઈ, પાણી જેવી મૂળભૂત સુવિધાઓ આપવાની સાથોસાથ ગ્રામ્ય સંસાધનોનું યોગ્ય સંચાલન અને માવજત માટે જરૂરી વ્યવસ્થા ઊભી કરવામાં આવી રહી છે.

- **નિર્મળ ગુજરાત-૨.૦** અંતર્ગત રાજ્યના ૭(ગાંધીનગર, મહેસાણા, કચ્છ, જામનગર, આણંદ, પંચમહાલ અને નવસારી) જિલ્લાના ૧૧ તાલુકાઓમાં સમાવિષ્ટ ૩૭૧ ગામોમાં ડોર-ટુ-ડોર ઘન અને પ્રવાહી કચરાના નિકાલ તેમજ જાહેર સ્થળોની સફાઈના કામ માટે **₹૩૩૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- જિલ્લા પંચાયતોને જમીન મહેસૂલ ઉપરના સ્થાનિક ઉપકરનો વધારો મંજૂર થવાથી વધારાના દર પ્રમાણે ચૂકવણું કરવા માટે **₹૧૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યના ઈકોસેન્સિટીવ ઝોનમાં આવેલ ગામોમાં માળખાકીય સુવિધાઓ વિકસાવવા **₹૩૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.

ગ્રામ વિકાસ

- **પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના(ગ્રામીણ)** થકી રાજ્યના ગ્રામીણ વિસ્તારમાં વસતા ઘર વિહોણા પરિવારો માટે છેલ્લા ૩ વર્ષમાં **૨ લાખ ૨૨ હજાર**થી વધુ આવાસોનું નિર્માણ કરવામાં આવેલ છે. આ બજેટમાં આશરે **બે લાખથી વધુ આવાસો**નું નિર્માણ કરવાનું આયોજન છે. આ માટે **₹૧૭૯૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના(ગ્રામીણ)** તથા **પીએમ-જનમન યોજના** હેઠળના ગામતળ ઉપલબ્ધ ન હોય તેવા ગામોના પ્લોટ વિહોણા લાભાર્થીઓ માટે પ્લોટ ખરીદવા લાભાર્થી ટીઠ **₹૧ લાખ સુધીની** સહાય આપવા માટે **₹૩૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર યોજના** હેઠળ રોજગારી પૂરી પાડવા **₹૧૧૨૯ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યમાં કુલ **૧૭૭૫૨** ગામોએ ODF પ્લસનો દરજ્જો પ્રાપ્ત કર્યો છે. **ગોબરઘન પ્રોજેક્ટ**ની નવીન પહેલથી કચરાને ઊર્જામાં પરિવર્તિત કરી શકાશે તેમજ મહિલા સશક્તિકરણ પણ થશે. જે માટે **₹૬૩૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- મહિલાઓના સ્વસહાય જૂથ થકી આજીવિકાલક્ષી પ્રવૃત્તિઓ માટે રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ આજીવિકા મિશન હેઠળ **₹૪૦૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **પ્રધાનમંત્રી કૃષિ સિંચાઈ યોજના**–વોટરશેડ ડેવલપમેન્ટ કમ્પોનન્ટ ૨.૦ હેઠળ **૫૧ પ્રોજેક્ટ** મારફત **૪૧૯ ગામો**ને લાભ આપવા માટે **₹૧૭૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- દર વર્ષે થનાર “**સરસ મેળાઓ**”ની સાથે સાથે રણોત્સવ, પ્રાઇવેટ મોલ, વિશેષ કાર્યક્રમો અને પ્રદર્શનમાં ભાગ લેવા સખી મંડળની મહિલાઓ માટે માર્કેટ અવેન્યુ મળી રહે તે માટે **₹૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.

નર્મદા, જળસંપત્તિ, પાણી પુરવઠા અને કલ્પસર વિભાગ માટે કુલ ₹૨૫,૬૪૧ કરોડની જોગવાઈ

જળસંપત્તિ

જળસંપત્તિ પ્રભાગ માટે કુલ ₹૧૩,૩૬૬ કરોડની જોગવાઈ

- દરિયામાં વહી જતા નર્મદાના પાણીને ઉત્તર ગુજરાત, સૌરાષ્ટ્ર અને કચ્છના સૂકા પ્રદેશમાં વાળવા **સુજલામ સુફલામ પાઈપલાઈન યોજના** માટે **₹૧૩૩૪ કરોડ**, **સૌની યોજના** માટે **₹૮૧૩ કરોડ** તથા **કચ્છ માટેની યોજના** હેતુ **₹૧૪૦૦ કરોડ** એમ કુલ **₹૩૫૪૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- હયાત સિંચાઈ માળખાના વિસ્તરણ, સુધારણા અને આધુનિકીકરણ માટે **₹૧૫૨૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ચોમાસામાં દરિયામાં વહી જતાં પાણીને રોકવા અંદાજે **૧ લાખ ૮૭ હજાર કરતાં વધુ ચેકડેમો**નાં બાંધકામ કરવામાં આવેલ છે. જેને આગળ વધારતા આગામી વર્ષે **૩૨૬ મોટા ચેકડેમો-વિચર** બાંધવા **₹૮૩૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **સાબરમતી નદી પર કુલ ૧૪ વિચર-બેરેજ** બનાવવાના કરેલ આયોજનમાં પાંચ વિચર-બેરેજનાં કામો પૂર્ણ થયેલ છે જ્યારે ૩ કામો પ્રગતિ હેઠળ છે. બાકી રહેતા ૬ કામો પૂર્ણ કરવા **₹૭૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- જળાશય આધારીત **ઉદ્ગ્રહન સિંચાઈ યોજના** માટે **₹૮૧૩ કરોડ**ની જોગવાઈ. જે પૈકી આદિજાતિ વિસ્તારમાં **₹૫૪૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ડેમ સેફ્ટી માટે **₹૫૦૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ભૂગર્ભજળ રીચાર્જ માટે જનભાગીદારીથી જળસંચય અભિયાનને વેગવંતુ બનાવવા **₹૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્ય સરકારના અનેક કાર્યક્રમો દ્વારા અત્યાર સુધીમાં **૨૪ લાખ હેક્ટર**થી વધુ વિસ્તાર સૂક્ષ્મ સિંચાઈ હેઠળ આવરી લેવાયો છે .જેનાથી અંદાજે **૧૬ લાખ** ખેડૂતોને લાભ મળ્યો છે .

ભાડભૂત યોજના

- ખેડૂતો સૂક્ષ્મ સિંચાઈનો ઉપયોગ કરીને વધુ કૃષિ ઉત્પાદન મેળવી શકે તે માટે આ બજેટમાં **₹૧૨૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. જે અંદાજે **૨ લાખ** હેક્ટર વિસ્તાર આવરી લેશે અને રાજ્યમાં લગભગ **૧ લાખ ૨૫ હજાર ખેડૂતો**ને તેનો લાભ મળશે.

સમુદ્રની ભરતીનું ખારૂ પાણી નર્મદા નદીમાં પ્રવેશતું અટકાવવા ભરૂચ જિલ્લાના ભાડભૂત ગામે બેરેજની યોજના પ્રગતિ હેઠળ છે. જે માટે **₹૮૭૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.

સરદાર સરોવર યોજના

- ગુજરાતની સમૃદ્ધિમાં અમૂલ્ય યોગદાન આપનાર નર્મદા યોજનાથી રાજ્યના **૧૦,૪૫૩ ગામો** અને **૧૯૦ નગરો**ને ઘરવપરાશ માટે પાણી પૂરું પાડવામાં આવે છે. જેના માટે **₹૫૯૭૯ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અમદાવાદ જિલ્લાનાં નળકાંઠાના વિસ્તારમાં સિંચાઈ સુવિધા વધારવા માટે **₹૮૭૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- નર્મદા યોજનાના કમાન્ડ એરિયાના નહેરના વિસ્તરણ વિકાસના કામો માટે **₹૫૦૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સૌરાષ્ટ્ર તથા કચ્છ શાખા નહેરના પમ્પિંગ સ્ટેશન તથા હાઈડ્રોપાવર સ્ટેશન પર કુલ **૧૪** જગ્યા પર સોલાર પ્રોજેક્ટ માટે **₹૩૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- નર્મદા મુખ્ય નહેર પર વધારાના સ્ટ્રક્ચર તેમજ જાળવણીની કામગીરી માટે **₹૨૦૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- દિયોદરના ૧૪ ગામો અને સાંતલપુર તાલુકાના ૧૧ ગામોના હાઈ ગ્રાઉન્ડ અનકમાન્ડ વિસ્તાર માટે લિફ્ટ-ટ્રેવિટી પાઈપલાઈન પ્રોજેક્ટ માટે **₹૧૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

પાણી પુરવઠા

પાણી પુરવઠા પ્રભાગ

રાજ્યવ્યાપી પાણી પુરવઠા ગ્રીડની સ્થાપનાથી લોકોને ગુણવત્તાયુક્ત પીવાનું પાણી મળી રહે છે. જે રાજ્ય સરકારની મોટી સિદ્ધિ છે. રાજ્યના આદિજાતિ વિસ્તારના **૧૪** જિલ્લાના ડુંગરાળ અને અંતરિયાળ ગામોમાં પાણી મળી રહે તે માટે અંબાજીથી ઉમરગામ સુધી વિવિધ પાણી પુરવઠા યોજનાઓ અમલમાં મૂકવામાં આવેલ છે.

- આદિવાસી વિસ્તારના ડાંગ જિલ્લાના કુલ **૨૭૬** ગામો તથા **૩** શહેરોનો સમાવેશ કરતી ડાંગ જિલ્લાની જૂથ પાણી પુરવઠા યોજના અંતર્ગત અંદાજીત **₹૮૬૬ કરોડ**ના કામો પ્રગતિ હેઠળ.
- સૌરાષ્ટ્ર વિસ્તારમાં ભવિષ્યની પીવાના પાણીની જરૂરીયાતને પહોંચી વળવા તેમજ નર્મદા આધારિત માળિયા તથા વલ્લભીપુર ધ્રાંચ કેનાલ ઉપરનો આધાર ઘટાડવા માટે ઢાંકીથી માળિયા, ઢાંકીથી નાવડા અને ઘરાઈ-ભેંસાણ બલ્ક પાઈપલાઈનનું આયોજન કરેલ છે. આ યોજના અંતર્ગત;

- ઢાંકીથી માળીયા સુધીની નવીન **૧૨૦ કિ.મી.** લંબાઈની બલ્ક પાઈપલાઈનના અંદાજિત **₹૧૨૦૦ કરોડ**ના કામોનું આયોજન.
- અમદાવાદ, બોટાદ, અમરેલી, ભાવનગર, ગીર સોમનાથ, જુનાગઢ, પોરબંદર જીલ્લાઓ માટેની ઢાંકીથી નાવડા સુધીની **૯૭ કિ.મી** બલ્ક પાઈપલાઈનના અંદાજિત કિંમત **₹૧૦૪૪ કરોડ**ના કામો પ્રગતિ હેઠળ.
- જુનાગઢ જીલ્લા માટેની ઘરાઈથી લેંસાણ સુધીની **૬૩ કિ.મી** લંબાઈની બલ્ક પાઈપલાઈનના અંદાજિત રકમ **₹૩૯૨ કરોડ**ના કામો પ્રગતિ હેઠળ.
- ગાંધીનગર ખાતે સેન્ટ્રલ મોનીટરીંગ સ્ટેશન દ્વારા રીયલ ટાઈમ મોનીટરીંગ કરવા માટે કુલ **૨૨૬૩ સ્માર્ટ વોટર ફ્લોમીટર** અને **૫૦૦ ઓનલાઈન ક્વોલિટી એનાલાઈઝર** લગાડવાની કામગીરી પ્રગતિ હેઠળ.
- આદિજાતિ વિસ્તારના **૧૪** જીલ્લાના **૫૩** તાલુકાના ગામોની આંતરિક પાણી પુરવઠા યોજનાઓની સુચારુ મરામત અને નિભાવણી થાય તે માટે તથા ગ્રામ પંચાયતો દ્વારા પાણી વેરાની મહત્તમ વસૂલાત કરવામાં આવે તે માટે પ્રોત્સાહક રકમ આપવા **₹૬૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **પીવાના પાણીની ગુણવત્તા** અને નિયમનને વધુ સુદૃઢ કરવા માટે તાલુકા કક્ષાએ **૧૦** નવીન લેબોરેટરીઓની સ્થાપના તથા હાલની લેબોરેટરીઓ માટે **₹૧૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.

બંદરો અને વાહન વ્યવહાર

બંદરો અને વાહન વ્યવહાર વિભાગ માટે કુલ **₹૪૨૮૩ કરોડ**ની જોગવાઈ વાહન વ્યવહાર

અમારી સરકાર લોકોને ઝડપી, સુરક્ષિત, પર્યાવરણને અનુકૂળ તેમજ સુવિધાયુક્ત વાહનવ્યવહાર સેવા પૂરી પાડવા સતત કાર્યરત છે.

- આધુનિક ટેકનોલોજી ઘરાવતી **૧૪૫૦** ડીલક્ષ અને **૪૦૦** મીડી બસ એમ કુલ **૧૮૫૦** નવી બસો પ્રજાની સેવામાં મૂકવા માટે **₹૭૬૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- મુસાફરોની સગવડતાને ધ્યાને લઈ **૨૦૦ નવી પ્રીમિયમ AC** બસો અને **૧૦** કારવાન સંચાલનમાં મૂકવામાં આવશે. આ બસો થકી **૨૫** પ્રવાસી અને યાત્રાધામ સ્થળોને સાંકળવા **₹૩૬૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- નવીન ડેપો-વર્કશોપ અને બસ સ્ટેશનના આધુનિકીકરણ માટે **₹૨૯૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સુરત ખાતે બની રહેલ **મલ્ટી મોડેલ ટ્રાન્સપોર્ટ હબ પ્રોજેક્ટ** માટે કુલ **₹૧૮૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- મુસાફરોની સલામતીને સુનિશ્ચિત કરવા એક્સપ્રેસ બસોમાં સંભવિત આકસ્મિક ઘટના પહેલા ડ્રાઈવરોને રીયલ ટાઈમ ઓડીયો-વિઝ્યુઅલ એલર્ટ આપવા પ્રથમ તબક્કામાં **Advanced Driver Assistance System & Driver Monitoring System** માટે **₹૧૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- નિગમ ખાતે ડ્રાઈવર – કંડક્ટર – મિકેનિક તથા ક્લાર્કની કક્ષામાં કુલ મળી **૧૧ હજારથી** વધુ ઉમેદવારોની ભરતી પ્રગતિમાં છે.

બંદરો પ્રભાગ

ગુજરાતના બંદરોની હાલની વાર્ષિક ક્ષમતા આશરે **૫૯૮ મિલિયન મેટ્રિક ટન** છે. તેને ૨૦૪૭ સુધીમાં **૨૦૦૦ મિલિયન મેટ્રિક ટન** થી વધુ કરવાનું આયોજન છે.

- નવલખી અને મગદલા બંદરોના વિકાસ માટે **₹૨૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યમાં **પોર્ટ સિટીનો** વિકાસ કરવાનું પણ આયોજન છે. આ માટે **₹૧૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

વિજ્ઞાન અને પ્રૌદ્યોગિકી

વિજ્ઞાન અને પ્રૌદ્યોગિકી વિભાગ માટે કુલ **₹૨૫૩૫ કરોડ**ની જોગવાઈ

ભારત સરકાર દ્વારા ભારતનેટ ફેઝ-૩ માટે ગુજરાત પસંદ કરાયેલું **પ્રથમ રાજ્ય** છે. આ યોજના અંતર્ગત **૧૪ હજાર**થી વધુ ગ્રામ પંચાયતોને સુદ્રઢ કનેક્ટિવિટી દ્વારા વિવિધ સેવાઓનો સીધો લાભ મળી રહ્યો છે

- સમગ્ર રાજ્યમાં ભૂકંપની પ્રારંભિક ચેતવણી પ્રણાલીના વિકાસ માટે **₹૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સાયન્સ સીટી ખાતે એસ્ટ્રોનોમી એન્ડ સ્પેસ સાયન્સ ગેલેરી, હ્યુમન એન્ડ બાયોલોજીકલ સાયન્સ ગેલેરી, એવિએશન એન્ડ ડિફેન્સ ગેલેરી, સાયન્સ એક્સપ્લોરેશન ઝોન, ડિજિટલ ફ્યુચર ગેલેરી જેવા વિવિધ આકર્ષણોના નિર્માણ કાર્ય પ્રગતિમાં છે.
- ઘોલેરા(SIR) અને સાણંદ ખાતે માળખાકીય સુવિધા પૂરી પાડવાનું આયોજન.
- ગુજરાત બાયોટેકનોલોજી યુનિવર્સિટી દ્વારા બાયોટેકનોલોજી આધારિત ઉકેલ શોધવા માટે ફ્લેગશિપ કાર્યક્રમ માટે **₹૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.

ચતુર્થ સ્તંભ : આર્થિક પ્રવૃત્તિઓનો વિકાસ

ઉદ્યોગ અને ખાણ

ઉદ્યોગ અને ખાણ વિભાગ માટે કુલ **₹૧૧૭૦૬ કરોડ**ની જોગવાઈ

પ્રવાસન, યાત્રાધામ અને નાગરિક ઉદ્યોગ માટે **₹૨૭૪૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.

પ્રવાસન ક્ષેત્રે ‘ગુજરાત ટૂરિઝમ પોલિસી’, ‘હેરિટેજ ટૂરિઝમ પોલિસી’ તેમજ ‘ગુજરાત હોમસ્ટે પોલિસી’ જેવી અનેક નવી પહેલને લીધે **ગુજરાતે ઉત્તમ ચજમાન** તરીકે વિશ્વમાં પોતાની આગવી ઓળખ ઊભી કરેલ છે.

- જીલ્લા સ્તરે પ્રવાસનને વેગ આપવા રાજ્યના તમામ જીલ્લાઓમાં જીલ્લા **પ્રવાસન વિકાસ સોસાયટી**ની સ્થાપના કરવામાં આવનાર છે.
- પવિત્ર યાત્રાધામ વિકાસ બોર્ડ હેઠળ વિવિધ ધાર્મિક કામોના વિકાસ માટે **₹૨૧૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ઉદ્યોગ ક્ષેત્રે દાહોદ ખાતે નવા ગ્રીનફીલ્ડ એરપોર્ટ વિકસાવવા તેમજ પોરબંદર, ભાવનગર, સુરત, વડોદરા ખાતેનાં હયાત એરપોર્ટનાં વિસ્તરણ માટે **₹૨૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- સુરત ઇકોનોમિક રીજીયન ખાતે હોટેલ અને બીચ રિસોર્ટ, પારસી સર્કીટ, કુઝ ટુરિઝમ, બીચ હોટેલ્સ, થીમ પાર્ક, ઇકો-ટુરિઝમ એક્ટીવિટી માટે **₹૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- નાના શહેરો/આંતરીક વિસ્તારોને મોટા શહેરો અને મહત્વના વિસ્તારો સાથે હવાઈ માર્ગે જોડવાના ધ્યેય સાથે **Viability Gap Funding** યોજના હેઠળ **₹૪૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ભારત સરકારના “ઉડે દેશ કા આમ નાગરીક”(ઉડાન)ના વિઝન અંતર્ગત Regional Connectivity Schemeના માધ્યમથી એર કનેક્ટિવિટી પૂરી પાડવા માટે **₹૩૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પ્રવાસન સ્થળોએ વિવિધ નવી સર્કિટ તથા વે સાઈડ પ્રાથમિક સુવિધાઓ વિકસાવવા **₹૧૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.

ઉદ્યોગ અને ખાણ માટે **₹૮૯૫૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.

ગુજરાતે નવા ઉદ્યોગોને પ્રોત્સાહન આપવાની સાથોસાથ રોકાણકારોને આકર્ષિત કરવા MSME, મેન્યુફેક્ચરીંગ અને સ્ટાર્ટઅપ માટે નવી નીતિઓ અમલમાં મૂકી છે. જેને કારણે આજે ધમધમતુ અર્થતંત્ર એ ગુજરાતની ઓળખ બની ગયેલ છે. ખાસ આર્થિક ઝોન અને નાણાકીય હબ દ્વારા વૈશ્વિક રોકાણને આકર્ષવા, ઇન્ડસ્ટ્રીયલ પાર્ક, કલસ્ટર ડેવલપમેન્ટ અને ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર સુધારણા તેમજ રોજગારી અને સ્કીલ ડેવલપમેન્ટ જેવા ક્ષેત્રમાં સરકાર સતત આગળ વધી રહી છે.

- અંકલેશ્વર, સરીગામ, વાપી અને સુરત ખાતેના ચાલુ તેમજ અમદાવાદ, જંબુસર અને સાયખા ખાતેના નવા ડીપ-સી પ્રોજેક્ટ માટે **₹૭૮૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ભરૂચના જંબુસર ખાતે બલ્ક ડ્રગ પાર્ક વિકસાવવા માટે **₹૨૯૦ કરોડ** તેમજ **૪૨ કી.મી.** લાંબી પાઈપલાઈન થકી રો વોટર સપ્લાય માટે **₹૨૨૫ કરોડ** એમ કુલ **₹૫૧૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **પી.એમ.મિત્ર પાર્ક હેઠળ** ભારત સરકાર સાથે નવસારી ખાતે PPPના ધોરણે આસિસ્ટન્ડ્સ ફોર રો વોટર સપ્લાય પાઈપલાઈન પ્રોજેક્ટ માટે **₹૩૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ઘોલેરા સ્પેશિયલ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રિજીયન ખાતે ઇન્ટીગ્રેટેડ રેસીડેન્સીયલ ટાઉનશીપ તેમજ સામાજિક માળખાગત સુવિધાઓ જેવી કે; હોસ્પિટલ, સ્કૂલ, ફાયર સ્ટેશન માટે અંદાજિત **₹૨૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ગુજરાત ઇન્ટીગ્રેટેડ લોજીસ્ટીક્સ અને લોજીસ્ટીક ઇન્સીલીટીઝને સહાય યોજના-૨૦૨૧ અંતર્ગત **₹૨૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.

કુટિર અને ગ્રામોદ્યોગ પ્રભાગ માટે ₹૮૯૦ કરોડની જોગવાઈ.

કુટિર, ગ્રામોદ્યોગ, હાથશાળ-હસ્તકલા અને ખાદી ક્ષેત્ર સાથે સંકળાયેલા કારીગરો માટે સ્વરોજગારીની તેમજ આજીવિકાની તકો ઊભી કરી તેમની આવક અને જીવનધોરણમાં સતત સુધારો કરી **વોકલ ફોર લોકલ**ને આગળ ધપાવવા રાજ્ય સરકાર સક્રીય રીતે કામ કરી રહી છે.

- હસ્તકલા અને હાથશાળની ચીજ વસ્તુઓનું ઉત્પાદન કરતી સહકારી મંડળીઓને પેકેજ યોજના અંતર્ગત **₹૭૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ખાદી ઉત્પાદન સાથે સંકળાયેલ કારીગરો તેમજ સંસ્થાઓને ખાદી ઉત્પાદન પર સહાય માટે **₹૫૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **માનવ કલ્યાણ યોજના** અન્વયે ઈ-વાઉચર મારફત લાભાર્થીઓને ટુલકીટ સ્થાનિક કક્ષાએ મળી રહે તેવી વ્યવસ્થા ઊભી કરવા **₹૨૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ઈકોફ્રેન્ડલી માટીની મૂર્તિઓને પ્રોત્સાહન આપવા માટીકામ સાથે સંકળાયેલ તથા અન્ય રોજગારલક્ષી તાલીમો માટે **₹૧૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- દેશભરના હાથશાળ અને હસ્તકલાના કારીગરોને કાયમી ધોરણે માર્કેટીંગ માટેનો મંચ પૂરો પાડવા **વડોદરા** અને **ડીસા** ખાતે **અર્બન હાટ** સ્થાપવાનું આયોજન.

કૃષિ, ખેડૂત
કલ્યાણ અને
સહકાર

કૃષિ, ખેડૂત કલ્યાણ અને સહકાર વિભાગ માટે કુલ ₹૨૨૪૯૮ કરોડની જોગવાઈ પાક કૃષિ વ્યવસ્થા

કૃષિ અને સંલગ્ન ક્ષેત્રોના અવિરત વિકાસ થકી ગુજરાતે સમગ્ર દેશમાં એક આગવી ઓળખ ઊભી કરી છે. રાજ્યનો અન્નદાતા વિવિધ ખેડૂતલક્ષી યોજનાઓ થકી સદ્ગર બન્યો છે.

Farmer Registry પ્રોજેક્ટ હેઠળ ૩૪ લાખથી વધુ ખેડૂતોના ફાર્મર આઈડી જનરેશન પૂર્ણ કરીને **ગુજરાતે દેશમાં પ્રથમ સ્થાન** પ્રાપ્ત કર્યું છે.

- ખેડૂતોને વીજ સહાય માટે **₹૧૦૬૧૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **કૃષિ યાંત્રિકીકરણ** અંતર્ગત મહત્તમ ખેડૂતોને આવરી લેવા ટ્રેક્ટર ખરીદી સહાય માટે **₹૮૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- કૃષિ યાંત્રિકીકરણની મીની ટ્રેક્ટર આધારિત યોજના હેઠળ રાજ્યના તમામ આદિજાતિ અને અનુસૂચિત જાતિના ખેડૂતો માટે ફાર્મ મિકેનાઇઝેશન સહાય વધારવા માટે **₹૧૨૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- કૃષિ યાંત્રિકીકરણના વિવિધ ઓજારોની ખરીદીમાં સહાય આપવા **₹૫૯૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- કૃષિ ક્ષેત્રે અદ્યતન ડ્રોન ટેકનોલોજીના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવા અને સીડ રિપ્લેસમેન્ટ રેટમાં વધારો કરવાની યોજના માટે **₹૮૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- નેનો ખાતરના વપરાશને પ્રોત્સાહન આપવાની યોજના માટે **₹૭૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ખરીફ અને રવિ ઋતુમાં પાક પરિસ્થિતિ માટે ડિજિટલ કોપ સર્વેની નવી યોજના અંતર્ગત **₹૪૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આદિજાતિ વિસ્તારના ૫૩ તાલુકાઓમાં ખેડૂતોને કૃષિ યુનિવર્સિટીઓના સહયોગથી ખેતરની મુલાકાત લઈ પાકનું સ્વાસ્થ્ય જાળવવા અને ઉત્પાદકતા વધારવા ખેડૂત સુવિધા રથ માટે **₹૧૯ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- જમીનમાં ઓર્ગેનિક કાર્બનનો વધારો થાય તે હેતુસર ફર્મેન્ટેડ ઓર્ગેનિક મેન્યોર અને લિક્વિડ ફર્મેન્ટેડ ઓર્ગેનિક મેન્યોરના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવા માટે **₹૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **૧૩** એગ્રી એક્સપોર્ટ ઝોનનો પ્રી-ફિઝીબિલિટી રીપોર્ટ તૈયાર કરવાનું આયોજન.
- **કરછ, અમદાવાદ, જુનાગઢ, વડોદરા, હાલોલ** ખાતે પાંચ મેગા ફૂડ પાર્કનું નિર્માણ કરવાનું આયોજન.

બાગાયત

બાગાયત ખાતાની યોજનાઓ માટે વાર્ષિક વિકાસ કાર્યક્રમ હેઠળ **₹૬૦૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- બાગાયતી પાકોના મૂલ્યવર્ધન માટે ગ્રામ્ય/જૂથ કક્ષાના કલેક્શન એકમ તથા સોલાર કોલ્ડ રૂમ એકમો ઊભા કરવા **₹૩૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- વનબંધુ માટે કોલ્ડસ્ટોરેજ ક્ષમતા વધારવા **₹૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.

કૃષિ શિક્ષણ

રાજ્ય કૃષિ યુનિવર્સિટીઓ હેઠળ કૃષિ સંશોધન અને શિક્ષણની પ્રવૃત્તિઓને સઘન બનાવવા **જામનગર ખાતે નવીન કૃષિ કોલેજ** તથા **થરાદ ખાતે કૃષિ ઈજનેરી કોલેજ**ની સ્થાપના કરવામાં આવશે. કૃષિ યુનિવર્સિટીઓની માળખાકીય વ્યવસ્થા, વહીવટ અને સંશોધનના ખાસ કાર્યક્રમો માટે કુલ **₹૧૦૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

પ્રાકૃતિક કૃષિ

- પ્રાકૃતિક કૃષિની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ માટે **₹૩૧૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- નેશનલ મિશન ઓન નેચરલ ફાર્મિંગ માટે **₹૯૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યમાં પ્રાકૃતિક કૃષિનો વ્યાપ વધારવા ગૌ આધારિત બાયો ઈનપુટ યોજના હેઠળ **₹૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

પશુપાલન

સરકારની વિવિધ સહાયકારી યોજનાઓ જેવી કે, દુધાળા પશુઓના ફાર્મની સ્થાપના, બકરા એકમની સ્થાપના, મરઘાપાલન, પશુઓ માટે કેટલ શેડ અને ખાણદાણ માટેની સહાયનો મહત્તમ લાભ પશુપાલકો મેળવે છે.

- **મુખ્યમંત્રી ગૌ માતા પોષણ યોજના** અંતર્ગત કુલ **₹૪૭૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ગૌચરના રક્ષણ માટે ફેન્સિંગ તથા તેમાં ઘાસચારાનું વાવેતર થઈ શકે તે માટે ડ્રીપ ઈરીગેશન વ્યવસ્થા કરવામાં આવશે. વધુમાં ગૌશાળાઓને માળખાકીય સુવિધાઓ જેવી કે પાણી, વીજળી વગેરેથી સુસજ્જ કરવા માટે આયોજન કરવામાં આવશે.

- રાજ્યની ૨૦૮૯ સરકારી પશુ સારવાર સંસ્થાઓ ખાતેથી વિનામૂલ્યે પશુ સારવાર પૂરી પાડવા **મુખ્યમંત્રી નિઃશુલ્ક પશુ સારવાર યોજના** હેઠળ **₹૪૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યમાં પશુ આરોગ્ય સેવાઓનો વ્યાપ વધારવા **નવા ૨૫૦** સ્થાયી પશુ દવાખાના અને **નવા ૧૫૦ ફરતા** પશુ દવાખાના શરૂ કરવા માટે કુલ **₹૩૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ગીર ગાયના આનુવાંશિક ઓલાદ સુધારણા, સંવર્ધન અને સંરક્ષણ માટે પોરબંદરના ઘરમપુર ખાતે અત્યાધુનિક સુવિધાઓ ઊભી કરવા **₹૨૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યમાં પશુઓમાં વ્યંધત્વની સારવાર માટેના **૧૮ હજારથી વધુ** કેમ્પનું આયોજન કરવા કુલ **₹૧૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પશુના જન્મ બાદ બે વર્ષ સુધી પાડી-વાછરડીનો વૈજ્ઞાનિક ઢબે ઉછેર કરવા પશુપાલકોને સહાયરૂપ થવા કુલ **₹૧૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.

મત્સ્ય ઉદ્યોગ

- રાજ્યના નોટીફાઈડ **૧૦૪** મત્સ્ય ઉતરાણ કેન્દ્રો ખાતે માળખાકીય સુવિધાઓ ઊભી કરવા માટે **₹૩૬૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **પ્રધાનમંત્રી મત્સ્ય સંપદા યોજના** માટે **₹૩૫૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ડીઝલ સબસીડી ચૂકવવા માટે **₹૩૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- દરીયાઈ મત્સ્યોદ્યોગ ક્ષેત્રે વિવિધ સાધન ખરીદી ઉપર સહાય તેમજ અન્ય બાબત માટે **₹૧૪૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આંતરદેશીય મત્સ્યોદ્યોગ માટે **₹૬૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- એક્વા કલ્ચર ક્ષેત્રે આગામી ત્રણથી પાંચ વર્ષમાં ઝીંગા ઉત્પાદન બમણું કરવા વિશેષ પેકેજ માટે **₹૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- દરિયાઈ માછલીના ઉત્પાદનોની સ્વચ્છ પરિસ્થિતિમાં જાળવણી માટે બ્લાસ્ટ ફ્રીઝર કોલ્ડ રૂમ માટે **₹૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આદિજાતિ વિસ્તારમાં મત્સ્ય ખેડૂતોને કેજ કલ્ચરના ઈનપુટ ઓપરેશનલ ખર્ચ માટે **₹૩૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ભાંભરા પાણીમાં કેજ કલ્ચર માટે **₹૩૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ફીશરીઝ બાયપ્રોડક્ટ પ્રોસેસીંગ યુનિટ માટે **₹૨૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.

સહકાર

કેન્દ્રિય બજેટમાં કિસાન ક્રેડિટ કાર્ડમાં ઘિરાણાની મર્યાદા ₹૩ લાખથી વધારી ₹૫ લાખ કરવામાં આવેલ છે. જેના અનુસંધાને રાજ્ય સરકાર દ્વારા **૪%** વ્યાજ રાહત આપવા માટે **₹૧૨૫૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.

સામાન્ય વહીવટ

સામાન્ય વહીવટ વિભાગ માટે કુલ ₹૧૯૯૯ કરોડની જોગવાઈ

“સેવા સેતુ” અંતર્ગત વિવિધ શહેરો અને ગામોમાં યોજાયેલ કાર્યક્રમોમાં નાગરિકોની ૩ કરોડ ૭ લાખથી વધારે અરજીઓનો તત્કાલ સ્થળ ઉપર નિકાલ થયેલ છે.

- વિકેન્દ્રિત જિલ્લા આયોજન કાર્યક્રમ, એ.ટી.વી.ટી અને અન્ય યોજનાઓ હેઠળ સ્થાનિક જરૂરિયાતોના વિકાસના કામો માટે **₹૧૩૧૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- એસ્પિરેશનલ બ્લોક્સ પ્રોગ્રામ અંતર્ગત **૧૦** જિલ્લાના **૧૩** તાલુકાઓમાં શિશુ મૃત્યુ દર, માતા મૃત્યુ દર, કુપોષણ અને એનિમિયા ઘટાડવા માટે પ્રતિ વર્ષ તાલુકાવાર **₹૧ કરોડ** એમ કુલ **₹૧૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.

મહેસૂલ

વિભાગ

મહેસૂલ વિભાગ માટે કુલ ₹૫૪૨૭ કરોડની જોગવાઈ

મહેસૂલી સેવાઓ નાગરિકોને સરળતાથી અને ત્વરિત મળી રહે તે માટે સરકાર સતત પ્રયત્નશીલ છે. ખેડૂત દ્વારા તેની એકમાત્ર બચત રહેતી ખેતીની જમીન પણ જો બિનખેતી કરાવે તો પણ ખેડૂત પ્રમાણપત્ર મેળવી શકશે તેવો પ્રજાલક્ષી નિર્ણય કરવામાં આવેલ છે.

- રાજ્યમાં સ્વામિત્વ યોજના અંતર્ગત ગ્રામીણ વિસ્તારમાં **૭૨૨૧** ગામોના **૧૨ લાખથી વધુ** મિલકતોના **પ્રોપર્ટીકાર્ડ તૈયાર કરી** સમગ્ર દેશમાં ફેઝ-૨ માં ગુજરાત રાજ્ય **પ્રથમ** ક્રમે છે.
- સાબરકાંઠાના હિંમતનગર ખાતે નવી કલેક્ટર કચેરી અને વેરાવળ, પોરબંદર, દ્વારકા, ભચાઉ, વઢવાણ, બાયડ, આંકલાવ, સોજીત્રા, નડિયાદ, લુણાવાડા, જલારપોર, સાગબારા અને ઉમરપાડા ખાતે નવા મહેસૂલી ભવનોના બાંધકામ, અંજાર-કરછ અને ઊંઝા-મહેસાણા ખાતે સીટી સર્વે સુપ્રિટેન્ડેન્ટની નવી કચેરીઓના બાંધકામ અને અમદાવાદ શહેર, સાણંદ, દેત્રોજ, રાધનપુર, રાજકોટ શહેર, લોધિકા, મોરબી, અંકલેશ્વર અને ઉમરગામ ખાતે નવી સબ-રજીસ્ટ્રાર કચેરીઓના બાંધકામ માટે **₹૬૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ટેકનોલોજીના મહત્તમ ઉપયોગથી મહેસૂલી સેવાઓના વિવિધ પોર્ટલના અપગ્રેડેશન અને આઈ.ટી. સાધન-સામગ્રીની ખરીદી માટે **₹૮૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- નાગરિકોને મહેસૂલી સેવાઓ ઝડપી પૂરી પાડવા વિવિધ કચેરીઓ માટે **૨૩૦** નવી જગ્યાઓ ઊભી કરવા **₹૧૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્ય આપત્તિ શામન નિધિમાંથી ઈમરજન્સી રિસ્પોન્સ માટે પૂર નિયંત્રણ અને ફાયરને લગતા સાધનોની ખરીદી સહિત ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ માટે **₹૪૨૯ કરોડ**ની જોગવાઈ.

ગૃહ વિભાગ

ગૃહ વિભાગ માટે કુલ ₹૧૨૬૫૯ કરોડની જોગવાઈ

રાજ્યમાં આંતરિક સુરક્ષા, કાયદો અને વ્યવસ્થાના સંચાલન માટે ઝીરો ટોલરન્સ પોલિસી સાથે અમારી સરકાર અનેક સુધારાઓ કરી રહી છે.

- રાજ્યમાં સાયબર સેન્ટર ઓફ એક્સેલન્સ ફોર સાયબર ક્રાઇમ, સાયબર સિક્યુરિટી અને સાયબર ઇન્ટેલિજન્સની વ્યવસ્થા ઊભી કરવાનું આયોજન છે. જે માટે ૧૧૮૬ નવી જગ્યાઓ તથા આઈ.ટી. ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર માટે **₹૨૯૯ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યની વિશિષ્ટ પોલીસ ટૂકડીઓ જેમકે **BDDS (Bomb Detection and Disposal Squad)** ટીમો, **QRT(Quick Response Team)** ટીમો, **SDRF (State Disaster Response Force)**કંપનીઓ તેમજ ચેતક કમાન્ડો માટે સાધન સામગ્રીની ખરીદી માટે **₹૬૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલની **૧૫૦મી જન્મજયંતી નિમિત્તે “એક ભારત, શ્રેષ્ઠ ભારત”** વિઝનની ઉજવણી માટે **₹૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યના તમામ બાકી રહેતા **૨૪** જિલ્લાઓ ખાતે સાયબર ફોરેન્સિક યુનિટ શરૂ કરવા માટે **₹૩૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- એન્ટી નાર્કોટિક્સ ટાસ્ક ફોર્સ(ANTF) માટે **₹૨૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યની તમામ જેલો તથા તાલુકા સબ જેલો ખાતે સેન્ટ્રલાઈઝ કમાન્ડ એન્ડ કંટ્રોલ સીસ્ટમ માટે **₹૪૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યમાં શહેરી વિસ્તારોમાં માર્ગ સલામતી માટે ટ્રાફિક પોલીસની હાજરી વધારવા **૧૩૯૦** નવી જગ્યાઓ ઊભી કરવા માટે **₹૬૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યમાં પોલીસ ખાતાના રહેણાંક તેમજ બિન રહેણાંક મકાનોના બાંધકામ માટે **₹૯૮૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- વિવિધ જેલોના તેમજ અન્ય મકાનોના બાંધકામ માટે **₹૨૧૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- વલસાડ જિલ્લાના વાપી શહેર ખાતે ટ્રાફિક પોલીસ સ્ટેશન ઊભું કરવામાં આવશે.

કાયદા

કાયદા વિભાગ માટે કુલ ₹૨૬૫૪ કરોડની જોગવાઈ

દરેક વ્યક્તિને સુગમતાથી અને સમયસર ન્યાય મળી રહે તેવા હેતુથી ન્યાયતંત્રની વ્યવસ્થામાં વિસ્તાર કરી તેને સુદૃઢ કરવામાં આવશે. અદ્યતન ટેકનોલોજીના ઉપયોગથી ન્યાયતંત્રને સજ્જ બનાવવા રાજ્ય સરકાર કાર્યરત છે.

- વિવિધ સ્તરે કોર્ટ બિલ્ડિંગના બાંધકામ તથા મરામત માટે **₹૩૦૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ન્યાયિક અધિકારીઓ અને સ્ટાફના રહેણાંકના મકાનો માટે **₹૧૬૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **હાઈકોર્ટના ઇ-કોર્ટ મિશન મોડ પ્રોજેક્ટ** અંતર્ગત રાજ્યની અદાલતોમાં તમામ સ્તરે કમ્પ્યુટરાઈઝેશન અને ડિજિટાઈઝેશન માટે **₹૨૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.

માહિતી અને પ્રસારણ

માહિતી અને પ્રસારણ વિભાગ માટે કુલ ₹૩૬૨ કરોડની જોગવાઈ

માનનીય મુખ્યમંત્રીશ્રી દ્વારા વિવિધ પ્રજાલક્ષી યોજનાઓની માહિતી સામાન્ય નાગરિકોને એક જ ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ પરથી મળી રહે તે ઉદ્દેશ સાથે “મારી યોજના” પોર્ટલનું સુશાસન દિવસ-૨૦૨૪ના રોજ લોકાર્પણ કરવામાં આવ્યું. જેમાં રાજ્ય સરકારની પ્રજાલક્ષી ૬૮૦ જેટલી યોજનાઓની માહિતી ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવેલ છે.

- સરકારની વિવિધ યોજનાઓની માહિતી, તમામ જિલ્લા કલેક્ટર કચેરીઓ, ડી.ડી.ઓ કચેરીઓ તથા મહાનગરપાલિકા કચેરીઓ ખાતે ‘**ડિજિટલ ડિસ્પ્લે કમ એકિઝિબિશન**’થી મૂકવા **₹૨૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સરકારની વિવિધ યોજનાઓની માહિતી છેવાડાના વ્યક્તિ સુધી સોશિયલ મીડિયાના માધ્યમથી પહોંચાડવા દરેક જિલ્લામાં સોશિયલ મીડિયા સેલ ઊભું કરવાનું આયોજન.

પંચમ સ્તંભ : ગ્રીન ગ્રોથ

ઊર્જા અને પેટ્રોકેમિકલ્સ

ઊર્જા અને પેટ્રોકેમિકલ્સ વિભાગ માટે કુલ ₹૬૭૫૧ કરોડની જોગવાઈ

રિન્યુએબલ ઊર્જામાં નવીનતા, સમાવેશીતા અને ટકાઉપણાને પ્રોત્સાહન આપીને ઊર્જાની જરૂરિયાતોમાં આત્મનિર્ભરતા હાંસલ કરવા અમારી સરકાર સતત પ્રયત્નશીલ છે. પી.એમ. સૂર્યઘર યોજનાના અમલીકરણમાં ગુજરાત **૪૦%**ના યોગદાન સાથે સમગ્ર દેશમાં અગ્રેસર છે. ગ્લોબલ RE ઈન્વેસ્ટ સમિટ-૨૦૨૪માં રાજ્યને રિન્યુએબલ પાવર ક્ષમતા પ્રાપ્ત કરવાની મહત્વપૂર્ણ સિદ્ધિ હાંસલ કરવા બદલ અલગ અલગ કેટેગરીમાં **હાઇએસ્ટ અચિવર સ્ટેટ તરીકેનો પુરસ્કાર મળેલ છે.** જે સાબિત કરે છે કે ગુજરાતે પુનઃપ્રાપ્ય ઊર્જા ક્ષેત્રે આત્મનિર્ભરતાની દિશામાં મહત્વપૂર્ણ પગલું ભર્યું છે.

- ખેડૂતોને દિવસે વીજળી આપવાની **કિસાન સૂર્યોદય યોજના** અંતર્ગત **₹૨૧૭૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આદિજાતિ તથા અન્ય વિસ્તારોમાં નવા કૃષિ વિષયક વીજ જોડાણો આપવા માટે **₹૬૮૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સાગરખેડુ સર્વાંગી વિકાસ યોજના હેઠળ નવા કૃષિ વિષયક વીજ જોડાણો આપવા માટે **₹૧૩૨ કરોડ** અને નવા સબ સ્ટેશનો સ્થાપવા માટે **₹૨૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યમાં **ઇલેક્ટ્રિક વ્હિકલ(EV)** ચાર્જિંગ **ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર** સુવિધાઓના વિકાસ માટે **₹૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **રિવેમ્પ્ડ ડિસ્ટ્રીબ્યુશન સ્કીમ** અંતર્ગત વીજ વિતરણ વ્યવસ્થાના સુદ્રઢીકરણ માટે માળખાકીય સુવિધાઓના અપગ્રેડેશન અને સ્માર્ટ મીટરની યોજના માટે **₹૬૩૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આદિજાતિ વિસ્તારોમાં નવા સબ-સ્ટેશનો સ્થાપવા માટે **₹૧૬૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- મોડર્ન ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરી સાતત્યપૂર્ણ અને ગુણવત્તાયુક્ત વીજળી પૂરી પાડવા વનબંધુ કલ્યાણ યોજના-૨ હેઠળ **₹૨૪૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- **પી.એમ. કુસુમ યોજના** અંતર્ગત સ્ટેન્ડ અલોન-ઓફ ગ્રીડ સોલાર પાવર એગ્રીકલ્ચર પંપ પૂરા પાડવા માટે **₹૧૦૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **દરિયાકાંઠાના** વિસ્તારોમાં આપત્તિ પ્રતિરોધક વીજ માળખું ઊભું કરવા **₹૧૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **હયાત ઓવરહેડ** કિસ્કીબ્યુશન નેટવર્કને અંડરગ્રાઉન્ડ કેબલ નેટવર્કમાં રૂપાંતર કરવા માટે **₹૧૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ગુજરાતમાં એનર્જી સ્ટોરેજ અને પંપ સ્ટોરેજ પ્રોજેક્ટ માટે **₹૧૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રસ્તાઓના વિસ્તૃતિકરણ અથવા રસ્તાઓ પર અડચણરૂપ હયાત ટ્રાન્સમિશન લાઈન અને સંલગ્ન વીજ માળખાનું શિફ્ટીંગ/રિપ્લેસમેન્ટ કરવા માટે **₹૮૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- વીજળીની સલામતી અંગે જાગૃતિ ફેલાવવા, ગ્રીન એનર્જી ડેટા સેન્ટરના વિકાસ, એનર્જી ટ્રાન્ઝિશન અને ગ્રીન જોબ્સ માટે ક્ષમતા વિકાસ, પાયલટ પ્રોજેક્ટ, શક્યતા અધ્યયન અને ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર વિકાસ માટે **₹૨૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ગુજરાતમાં ગ્રીન ફીડર્સ પાયલટ પ્રોજેક્ટ માટે, ન્યુક્લિયર પાવર પ્રોજેક્ટ સ્થાપવા અર્થે અનુકૂળ સ્થળો માટે પ્રાથમિક પરીક્ષણ હાથ ધરવા, રિન્યુએબલ એનર્જી અને ગ્રીન હાઈડ્રોજન માટે કોમન ટ્રાન્સમિશન કોરીડોર તથા બાયો-ફ્યુઅલ ઉદ્યોગના વિકાસ માટે **₹૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.

વન અને
પર્યાવરણ

વન અને પર્યાવરણ વિભાગ માટે કુલ ₹૩૧૪૦ કરોડની કુલ જોગવાઈ

રાજ્ય સરકાર “પર્યાવરણને અનુકૂળ ભવિષ્ય, પર્યાવરણને અનુકૂળ અર્થતંત્ર” માટે વન અને વન્યજીવના સંરક્ષણ સાથે નેટ ઝીરોનો લક્ષ્યાંક હાંસલ કરવા અને પર્યાવરણનું રક્ષણ કરવા માટે કટીબદ્ધ છે.

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી,

મને જણાવતા આનંદ થાય છે કે, વન વિસ્તાર બહાર વૃક્ષ આવરણમાં વધારો કરવામાં આપણું રાજ્ય દેશમાં મોખરે છે. રાજ્યમાં વન કવચ હેઠળ મિયાવાડી પદ્ધતિથી વૃક્ષારોપણમાં ખૂબ જ સારી સફળતા મળેલ છે.

ગુજરાત રાજ્યની અસ્થિમતા એવા એશિયાઈ સિંહના સંવર્ધન માટે એક સમગ્ર અને સંકલિત કાર્યયોજના અમલમાં મૂકવામાં આવેલ છે.

- વનોના વિકાસ, સંરક્ષણ અને સંવર્ધનની કામગીરી માટે **₹૬૫૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- વન વિસ્તારની બહારના વિસ્તારોમાં સામાજિક વનીકરણને વેગવંતુ બનાવવા માટે **₹૫૬૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- વન્યપ્રાણીની વ્યવસ્થા અને વિકાસ માટે **₹૪૧૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- વળતર વનીકરણ તેમજ અન્ય વન વિકાસલક્ષી કામગીરીઓ માટે **₹૩૭૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- વનોની ગીચતા વધારવા ટકાઉ વન વ્યવસ્થાપન માટે **JICA પ્રોજેક્ટ** હેઠળ **₹૨૨૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- **હરિત વન પથ યોજના** તેમજ મોટા રોપાઓ દ્વારા વૃક્ષારોપણ માટે **₹૯૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- શહેરી વિસ્તારને સુશોભિત કરી હરિયાળુ બનાવવા વન કવચ મોડલ દ્વારા વાવેતર કરવા **₹૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- એક જ પ્લેટફોર્મ પરથી વન વિભાગની પ્રવૃત્તિઓથી માહિતગાર થવા, ITના માધ્યમથી રેલ્વે ટ્રેક પર થતા સિંહના અકસ્માત નિવારવા તથા દક્ષિણ ગુજરાતમાં થતા વન્યપ્રાણી-માનવ વચ્ચે ઘર્ષણ ઘટાડવા **ક્રમાન્ડ એન્ડ કંટ્રોલ યુનિટ**ની સ્થાપના કરવામાં આવશે. જે માટે **₹૪૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સામાજિક વનીકરણ ક્ષેત્રે ખાતાની નર્સરીઓમાં મોટા રોપા તૈયાર કરવા માટે **₹૩૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યના દરિયાકાંઠાને ગ્રીન વોલ થકી સુરક્ષિત કરવાના હેતુથી શરુ કરાયેલ ‘**મિષ્ટી કાર્યક્રમ**’(મેન્ગ્રોવ વાવેતર)ના અમલીકરણમાં ગુજરાત પ્રથમ ક્રમે રહેલ છે. જે માટે **₹૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ઇકો સેન્સિટીવ ઝોનમાં આવેલ ગામોમાં ઇકો ડેવલપમેન્ટની કામગીરી માટે **₹૯ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પડાલા બેટ, કોરીઝીક વિસ્તારને ટુરિઝમ પ્લેસ તરીકે વિકસાવવા તેમજ બેટ દ્વારકા ડેવલપમેન્ટ માટે આયોજન.
- કચ્છ વિસ્તારના ચાડવા રખાલ ખાતે હેલોતરો(Caracal) કેપ્ટિવ બ્રિડીંગ સેન્ટર અને ડીસા ખાતે નવીન પ્રાણી સંગ્રહાલય બનાવવા માટે આયોજન.

કલાઈમેટ ચેન્જ

કલાઈમેટ ચેન્જ વિભાગ માટે કુલ **₹૪૧૯ કરોડ**ની જોગવાઈ

ગુજરાત રીન્યુએબલ એનર્જી તથા નવીન ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરીને ટકાઉ અને આબોહવા પ્રતિરોધક રાજ્ય બનાવવાની સાથે સાથે વર્ષ ૨૦૪૭માં ઝીરો કાર્બનની દિશામાં લક્ષ્યાંક સિદ્ધ કરવા આગળ વધી રહ્યું છે.

- રાજ્યની સરકારી કચેરીઓની છત પર સોલર રૂફટોપ સિસ્ટમ સુવિધા માટે **₹૨૫૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ગ્રીન ટેકનોલોજીને પ્રોત્સાહન આપવા અને રાજ્યમાં કલાઈમેટ ચેન્જ સંબંધિત સમસ્યાઓના નિવારણ માટે **ગુજરાત કલાઈમેટ ચેન્જ ફંડ**ની સ્થાપના માટે **₹૨૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ગૌશાળાઓ, પાંજરાપોળ, શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ, ટ્રસ્ટ વગેરે ૭૦ જેટલી સંસ્થાઓમાં બાયોગેસ પ્લાન્ટની સ્થાપના માટે **₹૧૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ટ્રાયબલ વિભાગ હસ્તકની આદર્શ નિવાસી શાળાઓ તથા સરકારી છાત્રાલયોમાં સોલાર વોટર હિટીંગ સિસ્ટમ બેસાડવા માટે આયોજન.
- **રાજ્યના નાગરિકોમાં મિશન લાઈફ પ્રવૃત્તિ**ની જાગરૂકતા વધારવા માટે **₹૩૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.

માનનીય પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીના “**સૌનો સાથ, સૌનો વિકાસ, સૌનો પ્રયાસ અને સૌનો વિશ્વાસ**” મંત્રને કેન્દ્રમાં રાખીને માનનીય મુખ્યમંત્રીશ્રી ભૂપેન્દ્રભાઈ પટેલના નેતૃત્વમાં નાગરિકોના “**સમૃદ્ધ જીવન અને સમૃદ્ધ આવક**” (Living Well & Earning Well) સાથે ગુજરાત વિકસિત ભારત ૨૦૪૭ના સંકલ્પને પરિપૂર્ણ કરવા વિકસિત ગુજરાત ૨૦૪૭ ના રોડ મેપ પર આગળ વધી રહ્યું છે.

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી,

હવે હું ૨૦૨૩-૨૪ વર્ષની ખરેખર આવક અને ખર્ચની સમીક્ષા હાથ ધરીશ.

વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪નો હિસાબ

વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪ દરમિયાન ચોખ્ખી લેવડ-દેવડના કારણે ₹૨૧૦૩ કરોડની પુરાંત રહેશે તેવી ધારણા સુધારેલા અંદાજમાં હતી. વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪ માટેના હિસાબમાં ચોખ્ખી લેવડ-દેવડના કારણે ₹૫૩૬ કરોડની પુરાંત દર્શાવે છે.

(₹ કરોડમાં)

		વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪ ના સુધારેલા અંદાજ	વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪ ના હિસાબ
(૧)	એકત્રિત ફંડ		
	મહેસૂલી આવક	૨૧૫૭૯૩	૨૨૨૭૬૩
	મહેસૂલી ખર્ચ	૧૯૭૧૭૫	૧૮૯૨૮૬
	મહેસૂલી હિસાબ પર પુરાંત	(+)	(+)
	મૂડીની આવક	૬૫૯૦૪	૪૧૭૬૭
	લોન અને પેશગીઓ વગેરે સહિત મૂડી ખર્ચ	૮૭૫૧૯	૮૪૪૮૨
	તફાવત	(-)	(-)
	સરવાળો (૧) એકત્રિત ફંડ (ચોખ્ખું)	(+)	(-)
(૨)	આકસ્મિક ફંડ (ચોખ્ખું)	-----	(+)
(૩)	જાહેર હિસાબ (ચોખ્ખો)	(+)	(-)
	સરવાળો: ચોખ્ખી લેવડ-દેવડ (૧+૨+૩)	(+)	(+)

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી,

હવે હું વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ના સુધારેલા અંદાજ રજૂ કરીશ.

વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ના અંદાજમાં ચોખ્ખી લેવડ-દેવડના કારણે ₹૬૦૦ કરોડની પુરાંત રહેવાની ધારણા હતી. વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ના અંતે ચોખ્ખી લેવડ-દેવડના કારણે સુધારેલ અંદાજમાં ₹૩૪૪ કરોડની પુરાંત રહેવાની ધારણા છે.

(₹ કરોડમાં)

		વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ ના અંદાજ	વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ ના સુધારેલા અંદાજ
(૧)	એકત્રિત ફંડ		
	મહેસૂલી આવક	૨૨૯૬૫૩	૨૩૧૫૩૧
	મહેસૂલી ખર્ચ	૨૧૯૮૩૨	૨૧૦૧૮૧
	મહેસૂલી હિસાબ પર પુરાંત	(+)	(+)
	મૂડીની આવક	૯૫૨૯૨	૭૭૮૦૧
	લોન અને પેશગીઓ વગેરે સહિત મૂડી ખર્ચ	૧૦૮૬૧૫	૧૦૨૮૦૭
	તફાવત	(-)	(-)
	સરવાળો (૧) એકત્રિત ફંડ (ચોખ્ખું)	(-)	(-)
(૨)	આકસ્મિક ફંડ (ચોખ્ખું)	-----	-----
(૩)	જાહેર હિસાબ (ચોખ્ખો)	(+)	(+)
	સરવાળો: ચોખ્ખી લેવડ-દેવડ (૧+૨+૩)	(+)	(+)

માનનીય અધ્યક્ષત્રી,

હવે હું વર્ષ ૨૦૨૫-૨૬નો અંદાજ રજૂ કરીશ.

રાજ્ય સરકાર આવકના સ્ત્રોત ઊભા કરવા ઓછા વ્યાજની લોનની સાથે સાથે અમલમાં મૂકેલ પ્રજાલક્ષી કાયદા, નીતિગત સુધારાઓ અને ટેકનોલોજીનો પણ ઉપયોગ કરી રહી છે. કૃષિ અને ગ્રામીણ વિકાસ, બિનપરંપરાગત ઊર્જા સ્ત્રોત, પર્યટન વિકાસ, MSME અને સ્ટાર્ટઅપ્સને પ્રોત્સાહન આપી “સેવા, સમર્પણ અને સુશાસન” સાથે સરકાર સતત પ્રયત્નશીલ રહેશે.

વર્ષ ૨૦૨૫-૨૬ના અંદાજ મુજબ મહેસૂલી હિસાબ પર પુરાંત ₹૧૯૬૯૫ કરોડ રહેશે. મહેસૂલી હિસાબ સાથે મૂડી હિસાબ અને ચોખ્ખો જાહેર હિસાબ ગણતરીમાં લેતાં વર્ષ ૨૦૨૫-૨૬ના અંદાજ ₹૧૦૦૭ કરોડની એકંદર પુરાંત દર્શાવે છે.

(₹ કરોડમાં)

		વર્ષ ૨૦૨૫-૨૬ ના અંદાજ
(૧)	એકત્રિત ફંડ	
	મહેસૂલી આવક	૨૫૧૫૫૩
	મહેસૂલી ખર્ચ	૨૩૧૮૫૮
	મહેસૂલી હિસાબ પર પુરાંત	(+) ૧૯૬૯૫
	મૂડીની આવક	૧૧૧૭૦૧
	લોન અને પેશગીઓ વગેરે સહિત મૂડી ખર્ચ	૧૩૩૮૮૯
	તફાવત	(-) ૨૨૧૮૮
	સરવાળો (૧) એકત્રિત ફંડ (ચોખ્ખું)	(-) ૨૪૯૩
(૨)	આકસ્મિક ફંડ (ચોખ્ખું)	૦
(૩)	જાહેર હિસાબ (ચોખ્ખો)	(+) ૩૫૦૦
	સરવાળો: ચોખ્ખી લેવડ-દેવડ (૧+૨+૩)	(+) ૧૦૦૭

માનનીય અધ્યક્ષત્રી,

હવે, હું મારા અંદાજપત્રનો ભાગ-ખ રજૂ કરીશ.

૧૫૦^{મી}
જન્મજયંતી

सत्यमेव जयते

GOVERNMENT OF GUJARAT

BUDGET

(2025-26)

SPEECH

OF

SHRI KANUBHAI DESAI

MINISTER OF FINANCE

(PART-A)

“मेरा जीवन ही मेरा संदेश है”

विठ्ठलभाई पटेल भवन

गुजरात विधानसभा

GUJARAT LEGISLATIVE ASSEMBLY

20th February, 2025

Hon'ble Speaker Sir,

On behalf of the Hon'ble Chief Minister and all the people of Gujarat, I **congratulate** the Hon'ble Prime Minister Shri Narendra Modiji, the architect of the world's fastest growing economy, the **visionary of Atmanirbhar Bharat**, our beloved son of Gujarat and the **most popular world leader on taking oath as Prime Minister of India** for the **third** consecutive term.

To fulfill our Hon'ble Prime Minister's goal of **Viksit Bharat 2047**, our Government under the leadership of Hon'ble Chief Minister Shri Bhupendrabhai Patel is committed to achieve the goal of **Viksit Gujarat 2047**.

Gujarat has been awarded the **top performer** in the **Good Governance Index** which shows the commitment of our Government towards fiscal discipline and development. The State has also been conferred the status of 'Achiever' in the **Fiscal Health Index of the NITI Aayog for the year 2025**. Our state is amongst the lowest in fiscal deficit and public debt while consistently maintaining high growth rate. Gujarat is ahead in per capita income and employment generation in the country.

Gujarat is considered the **growth engine** of the country. With only **6 percent of the land area** and **5 percent of the total population** of the country, Gujarat contributes **8.3 percent to the country's GDP**. We are committed to increasing our contribution to more than **10 percent** by the year 2030 through our sustained efforts.

Gujarat contributes **18 percent of total industrial production** in the country. The ports of Gujarat account for about **41 percent** of the total exports of the country. Gujarat has been granted the status of 'Achiever' in the **Logistics Ease Across Different States (LEADS)** index.

By successfully organizing Vibrant Gujarat over the last two decades, Gujarat has attracted large investments and created huge employment opportunities. Gujarat has made significant strides in the sectors like **Green Energy and Tourism**. In addition, Gujarat is also leading in emerging sectors like **semi-conductors, aerospace and biotechnology**.

The state's policy led approach is strengthening the vision of '**Make in India, Make for the World**'. Our State is rapidly becoming a global hub for semi-conductor manufacturing for which semi-conductor ecosystem is being developed at Dholera and Sanand. A manufacturing plant for military aircraft was jointly inaugurated by our **Hon'ble Prime Minister and the Hon'ble Prime Minister of Spain** at Vadodara. This facility will strengthen the Atmanirbharta in the defence sector of the country.

Inspired by vision of Hon'ble Prime Minister, the state has resolved to focus on **GYAN – Gareeb (Poor), Yuva (Youth), Annadata (Farmers) and Nari Shakti (Women Power)** to achieve Viksit Bharat 2047.

Hon'ble Speaker Sir,

Our Government has given high priority to **housing, food security and nutrition** for poor and disadvantaged groups. To fulfill the dream of '**Ghar nu Ghar**' of every citizen, more than **3 lakh houses** for the poor are planned. Under the **Pradhan Mantri Awas Yojana (Rural), Dr. Ambedkar Awas Yojana, Pandit Dindayal Awas Yojana and Halpati Awas Yojana** schemes, I hereby enhance the current assistance of **₹ 1 lakh 20 thousand** per beneficiary by a substantial quantum of **₹ 50 thousand** amounting to **₹ 1 lakh 70 thousand** per house.

Our Government has successfully undertaken the herculean task of providing food grains free of cost to approximately **75 lakh families** in the state under the '**Pradhan Mantri Garib Kalyan Anna Yojana**'. **Oil, pulses, sugar and other essential food items** are being distributed at a fair price to ensure the food security of the poor of the state.

Our Government is committed to effective and efficient implementation of nutrition schemes. These schemes are implemented by different departments to enhance nutrition and health through different departments. To give priority to nutrition, I propose an increase in the allocation for nutrition schemes by **21 percent** with an estimated provision of **₹ 8,200 crore**.

To fulfil Hon'ble Chief Minister Shri Bhupendrabhai Patel's focus on '**Padhai bhi, Poshan bhi**', the Government has launched '**Mukhya Mantri Paushtik Alpahar Yojana**' from December-2024. **41 lakh students of 32,277 schools** are benefitted from this scheme. I propose a provision of **₹ 617 crore** for this in the budget. Further, to set up 'centralized kitchen' with the assistance of voluntary organizations in 72 talukas for providing nutritious, healthy and tasty food to the students of primary schools, I propose a provision of **₹ 551 crore**.

To improve nutrition and development of the children, I propose a provision of **₹ 274 crore** for strengthening infrastructure under **Anganwadi Yojana** to make them more efficient.

To mark the **150th birth anniversary of Shri Birsa Mundaji who is the Bhagwan of the tribal communities**, we are celebrating this year as '**Janjatiya Gaurav Varsh**'. On this special occasion, I propose an increase of **37.5 percent** for **New Gujarat Pattern Scheme** with an allocation of **₹ 1,100 crore** for holistic development of the tribals. This will accelerate the creation of facilities for education, employment and infrastructure in the tribal areas.

In order to provide food at nominal rate to the labourers, we are running **290 centres** under '**Shramik Annpurna Yojana**'. The scope of the Shramik Annpurna Yojana will be extended in the industrial and construction areas as per requirement. To provide basic residential facilities to the labourers at their work sites, I propose a provision of **₹ 200 crore** under '**Mukhya Mantri Shramik Basera Yojana**'.

Given the Hon'ble Prime Minister's sensitivity for Divyangs, I declare extension of benefit of annual assistance of ₹ 12,000 to Divyangs having disability of **60 percent** or more from the existing **80 percent** which will benefit more than **85 thousand** Divyangs under '**Sant Suradas Yojana**'.

Hon'ble Speaker Sir,

About 36 percent of the population of Gujarat is youth. Our Government is always committed to provide them required facilities for proper education, resources and employment for their progress. Government provides scholarships to more than **81 lakh beneficiaries** under Social Justice, Tribal and Education departments. I hereby propose a provision of ₹ 4,827 crore for various scholarships to facilitate the education at every phase.

Samras Boys and Girls Hostels will be built at a total of 20 places in 10 districts to enable our youth to access higher levels of education. Above **13,000 students** will benefit under this scheme.

Government has planned to establish an international level sports facility for the youth of Gujarat with the spirit of '**Khele te Khile**'. Government has implemented **Olympic Readiness Programme** to prepare the youth for sports competitions at various levels. **International level sports infrastructures** will be created at **Sardar Patel Sports Enclave, Ahmedabad** and at Karai.

I propose a substantial provision of ₹ 450 crore for ITI upgradation with the aim of providing training in latest technologies and equipments to ITI trainees to meet the requirement of the industry. This will benefit about **five lakh trainees** in the coming five years.

An Artificial Intelligence (AI) laboratory will be set up at **L.D. Engineering College, Ahmedabad** and **six other Government technical institutions** to help our youth to adapt and benefit from Artificial Intelligence.

An ecosystem for starts up with **i-Hub** and **i-Create** has been successfully developed in Ahmedabad. Similar i-Hubs are planned to catalyze start-up ecosystem in **four** regions of the state.

To increase employment opportunities for our youth, the State Government has announced the '**Global Capability Centers (GCC)**' policy. This policy will strengthen the GCC ecosystem and is expected to generate more than **50 thousand jobs**.

We are committed to create employment opportunities for the youth of Gujarat. **MSMEs, Textiles** etc. are the sectors with high employment generation potential. Incentives provided to MSMEs, **the new textile policy**, manufacturing parks etc. will attract significant investments in the state. These policies are expected to generate more than **5 lakh** direct or indirect **employment**.

To support small, medium and large industries as well as start-ups in the state, a provision of **₹ 3,600 crore** is made to provide assistance under various schemes.

To make textile units in the state globally competitive, I propose a provision of **₹ 2,000 crore** for providing various assistance under Gujarat Textile Policy.

For encouraging self-employment in cottage industries under '**Vajpayee Bankable Yojana**', the Government has increased the loan and subsidy support up to **₹ 25 lakh** and **₹ 3 lakh 75 thousand** respectively in industry, service and trade sectors in both urban and rural areas. I propose a **100 percent increase** with a provision of **₹ 480 crore** for this scheme.

The state Government is committed to enhance the opportunities of self-employment for the youth belonging to Scheduled Tribe, Scheduled Caste and Other Backward Classes. For this purpose, I declare financial assistance in the form of interest subsidy on bankable loans. Under this, **male and female beneficiaries** will get the benefit of interest subsidy of **7 percent and 6 percent** respectively on loans up to **₹10 lakh**.

Hon'ble Speaker Sir,

Benefitting by the Hon'ble Prime Minister's farsightedness, our tourism sector is developing rapidly. UNESCO has included **Smritivan at Bhuj** in the list of 7 most beautiful museums of the world. Due to transformational initiatives to develop places like **Statue of Unity** and **Historical Town of Vadnagar**, Gujarat has become the favourite tourist place for the tourists across the globe. 18 crore 63 lakh domestic and international tourists have visited Gujarat during the year 2024. With development of employment-oriented sectors like tourism, our youth will have additional opportunities in rural as well as urban areas. A large number of jobs will be generated either directly or indirectly in many sectors like hotel business, transportation and handicrafts. For the development of the tourism sector, I propose a provision of **₹ 6,505 crore with an increase of 31 percent** under various departments.

In the context of integrated tourism destination development, approximately **150 roads** will be constructed to connect significant tourist attractions, along with the introduction of 200 new air-conditioned buses for the tourists. For the development of **Adhya Shakti Amba Dham - Ambaji**, one of the fifty-one Shakti Peeths, a special provision of **₹ 180 crore** has been made.

To promote the comprehensive development of pilgrimage centers, the infrastructure facilities of cities such as Dwarka, Somnath, Becharaji, Pavagadh, Siddhpur, Kapadvanj, Patan and Palitana will be enhanced, which will increase investment and local employment in these places.

Hon'ble Speaker Sir,

Our Government has always been sensitive towards **Annadata** (Farmers) who are the providers of the world. Farmers face danger from venomous insects and wild animals while irrigating the farms at night. Under the able guidance of the Hon'ble Chief Minister to address these challenges, we have introduced the "**Kisan Suryodaya Yojana**," which aims to provide daytime power so that the farmers do not need to work at night time. This initiative has successfully delivered electricity to farmers during daylight hours in **16,683 villages**, i.e. **97 percent of the villages**. To further strengthen this Yojana, I allocate **₹ 2,175 crore**.

After the completion of the Sardar Sarovar Dam, the canal works are also on the verge of completion. Under Sardar Sarovar Yojana 17.22 lakh hectare area has been irrigated out of 18 lakh hectares. Remaining canal network works are under progress.

In the Union Budget, the Kisan Credit Card credit limit has been increased from **₹ 3 lakh to ₹ 5 lakh** which the state is committed to implement fully. In line with this, the state Government has made a provision of **₹ 1,252 crore** to provide benefit of **4 percent interest subsidy on the enhanced limit**. This loan will enable farmers, livestock keepers and Sagarkhedu to carry out their activities in a timely manner.

Government has prioritized the promotion of **natural farming**. To accelerate the natural farming and related activities on campaign mode, I propose a provision of **more than ₹ 400 crore**.

Our Government emphasises on farm mechanization to increase agriculture productivity and to increase farmers' income. I announce increase in existing assistance for tractor purchases to **₹ 1 lakh**. Additionally, to provide assistance for various farm equipments, fertilizers and pesticides, a provision of **₹ 1,612 crore** has been made.

To protect standing crops from the wild animals, a provision of **₹ 500 crore** is proposed for assistance to farmers for fencing agricultural land.

To promote Agro Processing and Export Promotion for value addition in agricultural produces and increase farmers' income, I propose a provision of **₹ 100 crore**.

Our Government emphasises on fisheries and animal husbandry along with agriculture to increase livelihood opportunities and income in the rural areas.

For the development of fisheries which is a highly employment intensive sector, I announce **a package of ₹ 1,622 crore** to support fish farming, storage, processing and export. Because of this, **27,000 mechanical and non-mechanical boats** and **2 lakh fishermen** will be benefitted from different schemes, mainly from development of infrastructure activities.

Our Government is committed for the holistic development of fisheries. Henceforth, non-agriculture (NA) approval will not be required for undertaking fish farming on agricultural land.

A provision has been made to make primary agricultural cooperative societies economically viable by facilitating their transition towards the concept of **"Cooperation to Prosperity"**. This initiative will benefit **more than 1 lakh** farmer members associated with them.

Animal husbandry is a major source of supplementary income to millions of farmers. The Gir cow stands as a symbol of pride and distinctive identity for our state. Advanced facilities will be established in Dharampur, Porbandar to promote **scientific breeding, conservation and genetic breeding improvement.**

Gujarat pioneered the White Revolution in the country. **More than 11 lakh** women of the state are **self-employed** in the animal husbandry and dairy activities, contributing to the **development of the state.**

Hon'ble Speaker Sir,

The role of **women power** is significant in shaping modern Gujarat, with women's education serving as a fundamental pillar. Last year, our Government introduced **"Namo Lakshmi Yojana"**, which provides scholarships to approximately **10 lakh girl students**. Additionally, the **"Namo Saraswati Vigyan Sadhana Yojana"** extends scholarships to around **68 thousand girl students.**

To further enhance women's self-reliance and promote **"Namo Drone Didi Yojana"**, training is imparted to use drones for sprinkling fertilizers and pesticides. Moreover, interest free loans are sanctioned to promote **"lakhpati Didi Yojana"**, to impart various skill trainings to prepare them for self-employment.

To give a boost to the self-reliance of women, I declare a new scheme **"Sakhi Sahas"**, to provide equipment assistance, loan guarantee and capacity building for which I allocate **₹ 100 crore.**

For women who have to stay far-away from their homes to work in cities, we propose to build well-equipped **Working Women Hostels** at Ahmedabad, Surat, Vadodara, Rajkot and Gandhinagar.

Adoption of LPG in place of traditional fuels will significantly decrease smoke emissions to promote environmental sustainability and safeguard the health of women and children. For this purpose, I propose provision of **₹ 500 crore** under the **"Pradhan Mantri Ujjwala Yojana"** and the **"PNG-LPG Sahay Yojana"** of the State Government.

More than **4 crore 45 lakh** beneficiaries including destitute widows, farmers, individuals involved in animal husbandry, unorganized workers, students at schools/colleges, persons with disabilities and sanitation workers have been included in the **"Janata Juth Akshmat Veema Yojana"**. Presently, this scheme offers **insurance coverage** ranging from **₹ 50 thousand to ₹ 2 lakh**. I propose a significant increase in this coverage ranging from **₹ 2 lakh to ₹ 4 lakh.**

Our Government is firmly committed towards the comprehensive development of the **underprivileged (Gareeb)**, skill development and education for the **Youth (Yuva)**, empowering **farmers (Annadata)** to lead the state's prosperity and **upliftment of women (Nari Shakti)** by providing a conducive environment.

Hon'ble Speaker Sir,

To realize the Hon'ble Prime Minister's vision of Viksit Bharat 2047, Government of Gujarat has prepared a roadmap for Viksit Gujarat 2047. Building on the development over the past two decades, our Hon'ble Chief Minister envisions "**Living Well & Earning Well**" for the citizens of the state by achieving continued development over the next two decades.

To transform this vision into reality, the Government is committed to formulating and implementing well-planned projects and public welfare schemes. For this, I propose to create a **₹ 50 thousand crore Viksit Gujarat Fund** over the next five years. I propose an allocation of **₹ 5,000 crore** in this budget.

The state Government has established the "**Gujarat Rajya Institution for Transformation (GRIT)**," based on the model of NITI Aayog. It is aimed at formulating strategic schemes for various sectors considering long-term and short-term objectives of Viksit Gujarat 2047.

NITI Aayog has identified four regions in the country to be developed as growth hubs including **Surat Economic Region (SER)**. To ensure world-class development of this region, **56** projects have been conceived, which will boost industry, tourism, road network and infrastructural facilities across the **six districts** namely Surat, Bharuch, Valsad, Navsari, Tapi and Dang.

To transform Gujarat into a developed and prosperous state, **six growth hubs** including Surat Economic Region will be developed. For this, **Regional Economic Plans** for Ahmedabad, Vadodara, Rajkot, Coastal Saurashtra region and Kutch wherein all remaining districts will be included, are being prepared to facilitate the comprehensive and balanced economic development of the state.

Service sector has huge potential for the state. To realise the potential of the service sector of the state, I propose to setup a new **Commissionerate of Services**.

A master plan aimed at optimizing water storage of the rivers of the state and maximizing groundwater recharge, will be developed based on **techno-feasibility study across 185 river basins**. To ensure meeting the future drinking water demand of villages and cities of Saurashtra through the Narmada water **bulk pipeline**, a provision of **₹ 2,636 crore** has been made.

Hon'ble Speaker Sir,

To enhance energy security, the renewable energy target has been increased to over 100 GW by 2030. At present, a **37 GW Renewable Energy Park** is in progress in Kutch. Special budgetary provisions have been made for energy storage and pump storage projects.

Gujarat is prone to natural disasters like earthquakes and cyclones. The state plans to improve the disaster management system through cyclone-resistant power infrastructure, roads and other essential facilities.

For the development of new expressways and for construction of high-speed corridors for heavy traffic roads, I propose a total provision of **₹ 1,020 crore**.

Under the “**Garvi Gujarat High Speed Corridor**” project, 12 new high-speed corridors of 1,367 km will be developed.

Further, two greenfield expressways will be developed in the state. The “**Namo Shakti Expressway**” connecting Banaskantha to Saurashtra’s coastal area i.e. Deesa to Pipavav and the “**Somnath-Dwarka Express Way**” connecting Ahmedabad to Rajkot with an extension to pilgrimage centers i.e. Dwarka, Somnath and Porbandar will be developed.

In addition, providing air connectivity to places of tourist significance is planned. In collaboration with the Government of India, expansion of the airports at Surat, Vadodara, Bhavnagar and Porbandar will be undertaken, along with the development of a greenfield airport at Dahod.

Hon’ble Speaker Sir,

Currently, over 50 percent of the population of Gujarat resides in urban areas. Urbanization plays a pivotal role in the development journey of Gujarat. The Government is committed to transforming cities into dynamic, vibrant, liveable and environmentally resilient and sustainable areas.

The Hon’ble Prime Minister and the then Chief Minister of Gujarat, Shri Narendrabhai Modi, declared the year 2005 to be celebrated as the “Urban Development Year” which provided a new direction to urban development. Continued efforts have been made under the leadership of Hon’ble Chief Minister Shri Bhupendrabhai Patel to take this initiative of urban development further. Two decades of this journey of development has resulted in improved cities with enhanced infrastructure and a modern transportation system. I express my gratitude to the state Government, local authorities and citizens for their partnership in this endeavor. Taking inspiration from this, I hereby declare this year as the “**Year of Urban Development**”. A budget provision with an increase of about **40 percent** amounting to **₹ 30,325 crore** has been made for this purpose.

The state Government had announced the creation of nine new municipal corporations in the previous budget. A provision of **₹ 2,300 crore** is made to accelerate the development of these new corporations.

In addition, there is a plan to upgrade **69 existing municipalities** and create new municipalities. This will include **district headquarters** like Khambhaliya, Lunawada, Modasa, Vyara, Chhota Udepur, Dahod and Rajpipla. Further, places of **religious importance** like Dwarka, Palitana, Chotila and Dakor will also be included amongst the Nagarpalikas to be upgraded. Given the 2,500 years of mythological, historical and cultural heritage of Vadnagar, as well as its significance on the national and international stage, it is proposed to upgrade it to a **category “A”** Nagarpalika.

Water harvesting plays a crucial role in the urban areas of the state. In this context, “**Catch the Rain**” campaign will be launched under the “**Swarnim Jayanti Mukhya Mantri Shaheri Vikas Yojana**”, with an 80:20 public participation scheme for water recharge. For this purpose, I propose an allocation of **₹ 250 crore**.

To enhance the infrastructure facilities in large villages of the state with populations exceeding 10 thousand, as well as in villages adjacent to urban development authorities and taluka headquarters, I propose to make a provision of **₹ 100 crore** for development of robust infrastructure at par with urban areas.

The second phase of **Riverfront Development on the Sabarmati River linking Ahmedabad-Gift City-Gandhinagar** is in progress. The work for the remaining five phases is planned to be completed in the next three years. For the development of this longest riverfront of the country, I allocate **₹ 350 crore**.

The expansion of Ahmedabad-Gandhinagar and Surat Metro is underway. Ahmedabad Metro Rail **Phase-2** will be completed by the end of this year, while 55 percent of the Surat Metro Rail project has already been completed. I propose a provision of **₹ 2,730 crore** in the budget to ensure that citizens can access fast, reliable and modern rail-based public transport services.

For the safety and convenience of citizens using public transport, it is planned to introduce **2,060 new buses** in the service of the public. For this purpose, I announce an allocation of **₹ 1,128 crore**. This includes **400 Midi buses** to provide connectivity to labour migrating from rural to industrial areas as well as provide connectivity in remote areas.

It is a priority of the State Government to maintain the health and wellness of the people of Gujarat. **Ahmedabad Medicity type facilities** will be made available at Gandhinagar, Vadodara, Surat and Rajkot. We are nearing completion of developing these facilities in the above cities. It has also been planned to establish a **Neurology Institute** at Medicity, Ahmedabad.

Modern laboratories will be set up at Ahmedabad-Gandhinagar, Junagadh, Mehsana and Valsad for testing samples of food and drugs.

The safety and security of citizens is a matter of highest priority for the State Government. With the focus on cyber security and law enforcement a **Cyber Centre of Excellence** will be set up at the State level and **Cyber Forensic Labs** will also be set up in all districts. An operational unit of the **Anti-Narcotics Task Force** will be set up to take stringent action against illegal trafficking of narcotic drugs and psychotropic substances. For the establishment of the above, I propose a total provision of **₹ 352 crore**.

To improve the effectiveness of the law and order establishment, it is planned to recruit more than **14 thousand** police personnel in the cadres of SRP, armed and unarmed police constables. **1,390 new** posts will be created to enhance the set-up of the traffic police for effective implementation of road safety and traffic rules.

As a part of the Hon'ble Prime Minister's campaign '**Ek Ped Ma Ke Nam**' launched with a view to conserve the environment for future generations, **more than 17 crore** trees have been planted in the state this year. Extending the initiative to improve tree cover with **public-private partnership**, I propose a provision of **₹ 90 crore** under the '**Harit Van Path**' Yojana.

Each year, pensioners of the state Government are required to visit various offices/banks in person to obtain life certificates. Digital Life Certificates will now be made available to the **5 lakh 14 thousand pensioners** at their door-step free of cost.

Hon'ble Speaker Sir,

This is the year of the **150th birth anniversary of Sardar Vallabhbhai Patel**, the great son of the soil of Gujarat and the architect of a United India. To commemorate his resolve of "**Ek Bharat, Shreshth Bharat**", the then Chief Minister and present Prime Minister Shri Narendrabhai Modi has paid him the unparalleled tribute with the building of the **world's highest statue** (Statue of Unity). **The programmes being organized to mark his birth anniversary will inculcate the youth with the spirit of unity, integration and patriotism.**

Our glorious constitution, drafted by **Dr. Babasaheb Ambedkar** encapsulates the essence of the Indian identity through its foundational values. As we mark the **75th anniversary of the Indian Constitution**, the State Government is set to commemorate this "Amrit Parva" throughout the state.

This year we also celebrate the birth centenary of the former Prime Minister of India and Bharat Ratna Shri Atal Bihari Vajpayeeji. Our Hon'ble Prime Minister Shri Narendra Modiji has taken forward the legacy of good governance of the Late Shri Atal Bihari Vajpayeeji. With a view to bring about necessary reforms in the state administrative structure and procedures, rationalisation of human resources and use of new technologies to improve the effectiveness of the Government machinery, I announce the establishment of the **Gujarat Administrative Reforms Commission** under the chairmanship of Dr. Hasmukh Adhiya.

The Government of Gujarat is committed to ensuring "**Ease of Living**" of people through the maximum use of Artificial Intelligence (AI) in governance. The State Government has constituted an AI Taskforce including experts for enhancing the usage of artificial intelligence in various sectors. The State Government is committed to make Gujarat an AI Hub and also a pioneer in technology based governance.

Hon'ble Speaker Sir,

With a commitment to building Viksit Bharat 2047 through the roadmap of Viksit Gujarat 2047 based on the **five pillars** of development namely **Social Security, Human Resource Development, Infrastructure Development, Development of Economic Activities and Green Growth**; I present the landmark budget of **₹ 3 lakh 70 thousand 250 crore** for the year 2025-26 before this august house.

Hon'ble Speaker Sir,

First Pillar: Social Security

Social Justice and Empowerment

Total provision of ₹ 6,807 crore for Social Justice and Empowerment Department

Our Government is committed to providing assistance from childhood to old age to each disadvantaged community of the society.

Educational Uplift

- A provision of ₹ 717 crore for scholarships and uniform assistance for approximately 42 lakh students belonging to Scheduled Castes and Developing Castes studying in primary schools.
- A provision of ₹ 520 crore for the **PM Yashasvi Pre-Matric and Post-Matric Scholarship Scheme**.
- A loan of ₹ 15 lakh is provided at a 4 percent interest rate for higher education abroad under the '*Foreign Study Loan Scheme*'. A provision of ₹ 100 crore for Scheduled Caste students and ₹ 80 crore for Developing Caste students.
- Under the '*Saraswati Sadhana Scheme*', a provision of ₹ 84 crore has been made to provide free bicycles to 1 lakh 25 thousand girl students from socially and educationally backward classes and economically backward classes, along with 13,600 girl students from Scheduled Castes studying in the 9th standard.
- A provision of ₹ 20 crore for uniform assistance for approximately 2 lakh 22 thousand students from Scheduled Castes and Developing Castes studying in Balvatika, formed as per the New National Education Policy-2020.

Social Uplift

- A provision of ₹ 60 crore for motorized tricycles and joystick wheelchairs for Divyangjan.
- A provision of ₹ 170 crore for the '*Sant Surdas Yojana*' for Divyangjan.
- With an approach to accommodate students of all Castes under one roof, 9 Samaras Girls' Hostels and 11 Samaras Boys' Hostels will be built in 10 different districts, with a provision of ₹ 83 crore, benefiting approximately 13,000 additional students.

Economic Uplift

- A provision of **₹ 831 crore** for educational loans for study in India and abroad and for self-employment schemes benefiting more than **70,000**.
- A provision of **₹ 25 crore** for a **6 percent** interest subsidy on loans availed through banks by Scheduled Caste and Developing Caste beneficiaries for vehicle, self-employment and higher education in India or abroad.

Other

- Under the department's housing schemes, the financial assistance for approximately **21,500 beneficiaries** from Scheduled Castes, Socially and Educationally Backward Classes, Economically Backward Classes and Nomadic-Denotified Tribes has been **increased by ₹ 50,000**, with a total provision of **₹ 400 crore**.

Tribal Development

Total provision of ₹ 5,120 crore for Tribal Development Department

Our Government embracing the ideology of Antyodaya, is continuously working for the holistic development of Vanbandhu. In the year 2021-22, under the '*Vanbandhu Kalyan Yojana-2*', an allocation of **₹ 1 lakh crore** had been proposed for five years. Under which, by the end of March-2025, **₹ 69,882 crore** had been allocated. An estimated allocation of **₹ 30,121 crore** has been made this year. I am glad to inform this august house that we have achieved the target of **₹ 1 lakh crore** with this allocation.

Education Uplift:

- A provision of **₹ 912 crore** for the construction of '*Aadarsh Nivasi Shalas*', Government Hostels, Eklavya Model Residential Schools and Girls' Literacy Schools.
- A provision of **₹ 755 crore** for post-matric scholarships benefiting approximately **3 lakh students**.
- A provision of **₹ 547 crore** for approximately **1 lakh** students studying in **664 Ashram Schools**.
- A provision of **₹ 313 crore** for approximately **70,000** students residing in **176 Government hostels** and **921 grant-in-aid hostels**.
- A provision of **₹ 233 crore** under the '*Doodh Sanjeevani Yojana*'.

- In the state, **167** residential schools, including 48 Eklavya Model Residential Schools, 43 Girls Literacy Residential Schools, 2 Sainik School and 74 Adarsh Nivasi Shalas are operational. Additionally, **4** new **Eklavya Model Schools** will be established in Dolvan, Khergam, Netrang and Sanjeli to widen the scope. A provision of **₹ 285 crore** for about **40,000** students.
- A provision of **₹ 160 crore** for pre-matric scholarships benefitting approximately **13 lakh students**.
- A provision of **₹ 108 crore** for uniform assistance for approximately **12 lakh** students studying in Standard **1 to 8**.
- A provision of **₹ 15 crore** for providing free bicycles to **33,000 tribal girl students** studying in **9th** standard under the '*Vidya Sadhana Yojana*'.

Economic Uplift:

- A provision of **₹ 125 crore** under the '*Mukhya Mantri Adimjuth/Halpati Sarvangi Utkarsh Yojana*'.
- A provision of **₹ 102 crore** under the '*Mukhya Mantri Van Adhikar Khedoot Utkarsh Yojana*'.
- A provision of **₹ 100 crore** under the '*Mukhya Mantri Border Village Sarvangi Utkarsh Yojana*'.
- A provision of **₹ 87 crore** under the '*Sankalit Dairy Vikas Yojana*'.
- A provision of **₹ 42 crore** for farmer assistance under the '*Krushhi Vaividhyakaran Yojana*'.
- A provision of **₹ 7 crore** for creating Green Campuses in '*Aadarsh Nivasi Shalas*'.

Social Uplift

- A provision of **₹ 99 crore** for an individual house to the people of the Scheduled Tribes.
- A provision of **₹ 74 crore** under the '*Yuva Swavlamban Yojana*' to provide interest subsidies on bank loans for tribal youth to start their own businesses after obtaining employment training.

**Labour, Skill
Development
and Employment**

Total provision of ₹ 2,782 crore for the Department of Labour, Skill Development and Employment.

Our Government has specially focused on skill development and skill enhancement for economic development through self-employment. At the same time, we are committed to social security and economic uplift of labourers and their families.

- A provision of ₹ 206 crore to strengthen Government industrial training institutes, including ₹ 73 crore for tribal areas.
- A provision of ₹ 200 crore under the '*Shramik Basera Yojana*'.
- A provision of ₹ 122 crore under the '*Mukhya Mantri Apprentice Yojana*' to provide skilled workers for industrial units.
- A provision of ₹ 90 crore under the '*Shramik Annapurna Yojana*'.
- A provision of ₹ 75 crore for Skill Enhancement Training for construction workers through Kaushalya -The Skill University.
- The existing stipend in Government and Granted Industrial Training Institutions is increased to monthly ₹ 500 per trainee, for which a provision of ₹ 70 crore has been made.
- A provision of ₹ 50 crore under the '*Dhanvantari Aarogya Rath Yojana*'.
- A provision of ₹ 42 crore to upgrade practical training and advanced machinery in Government Industrial Training Institutes.
- A provision of ₹ 40 crore for capacity building and training at Kaushalya-The Skill University.
- A provision of ₹ 29 crore for schemes implemented by the Gujarat Gram Shramyogi Kalyan Board.
- A provision of ₹ 27 crore for the construction of Kaushalya-The Skill University.

Second Pillar: Human Resource Development

Education Department

Total provision of ₹ 59,999 crore for the Education Department

Gujarat's education system is evolving according to the needs of the 21st century and global market demands. Through technology, innovation and skill development, Gujarat will play a crucial role in realising the vision of 'Viksit Bharat 2047'.

Primary and Secondary Education

- A provision of ₹ 2,914 crore for infrastructure upgradation of over 25,000 classrooms under the Mission Schools of Excellence.
- A provision of ₹ 1,250 crore for the '*Namo Lakshmi Yojana*'.
- A provision of ₹ 782 crore for students enrolled in private schools under the Right to Education Act.
- A provision of ₹ 250 crore under the '*Namo Saraswati Vigyan Sadhana Yojana*' for assistance to approximately Two lakh Fifty thousand students.
- A provision of ₹ 223 crore for bus pass fee concessions for students traveling on S.T. Corporation buses.
- A provision of ₹ 200 crore for Gyan Shakti Residential Schools of Excellence.
- Recruitment of more than 22,000 teachers in Government primary schools, Government and Grant-in-aid secondary and higher secondary schools is under progress.
- A provision of ₹ 100 crore under the '*Mukhya Mantri Gyan Sadhana Merit Scholarship*' for assistance to approximately 75,000 students.
- A provision of ₹ 70 crore under the '*Mukhya Mantri Gyan Setu Merit Scholarship*' for assistance to approximately 90,000 students.

Higher and Technical Education

- A provision of ₹ 410 crore under the '*Mukhya Mantri Yuva Swavalamban Yojana*' (MYSY) for assistance to approximately 78,000 students.
- A provision of ₹ 175 crore to establish Demonstrative Artificial Intelligence Lab at L.D. Engineering College, Ahmedabad and Artificial Intelligence Labs at Six other Government technical institutions.

- A provision of ₹ 32 crore under the '*Mukhya Mantri Shishyavrutti Yojana*' (CMSS) for assistance to 2,500 students.
- A provision of ₹ 100 crore to establish the **Gujarat Institute of Technology (GIT)**, which will function similarly to the IIT. This initiative aims to equip students with skills in areas such as Green Energy, Semiconductors, Fintech and Aerospace, thereby allowing them to capture emerging opportunities.
- A provision of ₹ 30 crore for the **Gujarat Gyan Guru Quiz (G3Q)** has been launched to enhance the intelligence, talent, knowledge and competitiveness of students in the state.
- Plan to establish **4 regional centers** in the state in line with i-Hub in Ahmedabad, with a provision of ₹ 25 crore for financial assistance to start-ups and innovators through i-Hub.
- A provision of ₹ 20 crore under the '*Shodh Yajana*' (Scheme of Developing High Quality Research) for financial assistance to Ph.D. students.
- A provision of ₹ 8 crore for converting classrooms of five Government colleges into smart classrooms for improved performance in NAAC and NIRF rankings.

Health and Family Welfare

Total provision of ₹ 23,385 crore for the Health and Family Welfare Department

The Government is working hard to strengthen health and well-being of every citizen of the State with the aim of 50 percent reduction in Mother Mortality Rate and Infant Mortality Rate by 2030. I propose an increase of **16.35 percent**, amounting to ₹ 23,385 crore from ₹ 20,100 crore.

- Gujarat has achieved the first rank in Good Health and Well-Being (SDG Index No. 3) report of NITI Aayog.
- A provision of ₹ 3,676 crore under the '*Pradhan Mantri Jan Arogya Yojana*' for cashless treatment for approximately **2 crore 67 lakh** poor and middle-class individuals of the **age of 70 and above**.
- A provision of ₹ 1,392 crore for medical hospitals managed by GMERS.

- A provision of ₹ 400 crore for the “Shreshth Gujarat Project” launched in collaboration with the World Bank for strengthening health facilities and controlling non-communicable diseases and other public health issues.
- A provision of ₹ 231 crore for Cardiac, Kidney and Urology services in Surat, Cancer and Cardiac Services in Rajkot and Cardiac, Kidney and Urology services in Bhavnagar to establish MediCity-type medical facilities available zone-wise similar to that of Ahmedabad.
- A provision of ₹ 198 crore for strengthening cancer treatment facilities in Valsad, Godhra, Himatnagar and Porbandar.
- A provision of ₹ 137 crore for constructing hostels for postgraduate students at B.J. Medical College, Ahmedabad; Medical College, Vadodara; and M.P. Shah Medical College, Jamnagar.
- A provision of ₹ 100 crore for new medical equipment in Government medical colleges and affiliated hospitals.
- A provision of ₹ 52 crore for strengthening emergency treatment services in Government medical colleges and affiliated hospitals.
- A provision of ₹ 52 crore for providing equipment in community health centers in tribal and non-tribal areas.
- A provision of ₹ 48 crore for 200 new ambulances under the 108-emergency service to enhance ambulance facilities.
- A provision of ₹ 44 crore for establishing gynecology and pediatric departments, including associated neonatal ICU, obstetric ICU, gynecology ICU and pediatric surgery department in Surat and Vadodara.
- A provision of ₹ 41 crore for constructing girls' hostels at nursing colleges in Surat and Jamnagar.
- A provision of ₹ 28 crore for setting up modern laboratories in Gandhinagar-Ahmedabad for testing food and drug samples and food testing laboratories in Junagadh, Mehsana and Valsad for the Food and Drugs administration.
- A provision of ₹ 10 crore for educational purposes: Spinal Surgery, Occupational Therapy and Prosthetic and Orthopedic departments in Government Spine Institute, Ahmedabad.

- A provision of ₹ 10 crore for on the spot testing of herbal samples.
- For making Ayush services modern, a special provision for medical equipment at Government Ayurvedic and Homeopathy college, hospitals and dispensaries.

Women and Child Development

Total provision of ₹ 7,668 crore for the Women and Child Development Department

Nari Shakti is one of the four foundational pillars of GYAN. Nari Shakti's role is essential in the development journey of a modern society. The Government has decided to strengthen the nutrition of women and children by upgrading Anganwadi infrastructure in a quantitative and qualitative manner. Additionally, several health and nutrition programmes targeting adolescent girls have been launched.

- A provision of ₹ 3,015 crore under the '*Ganga Swaroopa Arthik Sahay Yojana*' to provide monthly assistance of ₹ 1,250 to widows through DBT.
- A provision of ₹ 1,241 crore for the honorarium of Anganwadi workers/helpers and Mini Anganwadi workers.
- A provision of ₹ 90 crore under the '*Poshan Sudha Yojana*' for providing hot meal once a day, folic acid and calcium tablets to pregnant and lactating mothers in 106 tribal components across 14 tribal districts.
- A provision of ₹ 973 crore under the '*Poorak Poshan Yojana*' for providing hot snacks and meals to children between the age group of 3 to 6 years in Anganwadis and for providing take-home rations to children, adolescent girls and pregnant-lactating mothers.
- A provision of ₹ 372 crore under the '*Mukhya Mantri Matrushakti Yojana*' to provide 2 kg of chickpeas, 1 kg of dal and 1 liter of edible oil per month per beneficiary for 1,000 days to pregnant women.
- A provision of ₹ 335 crore under the '*Poorna Yojana*' for providing Purna Shakti packets to reduce malnutrition in adolescent girls and improve hemoglobin levels.

**Food, Civil
Supplies and
Consumer
Affairs**

- A provision of ₹ 217 crore for assistance under the '*Vahali Dikri Yojana*'.
- A provision of ₹ 133 crore under the '*Doodh Sanjeevani Yojana*' to provide fortified milk to children, pregnant women and lactating mothers.
- A provision of ₹ 69 crore under the '*Vishesh Sahay Yojana*' for the construction of Working Women Hostels.

Total provision of ₹ 2,712 crore for the Food, Civil Supplies and Consumer Affairs Department.

Hon'ble Speaker Sir,

'Pradhan Mantri Garib Kalyan Anna Yojana' is being proved Sanjeevani for the deprived and poor families.

- A provision of ₹ 767 crore for the distribution of Tuvar dal and Chana to NFSA ration card holders to provide protein-rich nutritious food.
- A provision of ₹ 675 crore to provide food grains under the National Food Security Act, 2013 to approximately 75 lakh eligible families.
- A provision of ₹ 160 crore to provide edible oil at a subsidised rate to NFSA beneficiary families twice a year.
- A provision of ₹ 51 crore for the distribution of double-fortified salt (Iron + Iodised) enriched with micronutrients.
- A provision of ₹ 70 crore for the construction of 51 godowns under the '*NABARD Loan Yojana*' and for godowns of the Civil Supplies Corporation in accordance with the guidelines issued by W.D.R.A. of the Government of India.
- A provision of ₹ 37 crore to encourage the use of Shri Anna (millets) by paying farmers an incentive bonus of ₹ 300 per quintal in addition to the Minimum Support Price for the purchase of bajra, jowar and ragi (nagali), to ensure affordable price.

**Sports, Youth
and Cultural
Activities
Department**

Total provision of ₹ 1,093 crore for Sports, Youth and Cultural Activities Department.

The state Government intends to offer specialized training to athletes of Gujarat and to construct sports complexes that meet international standards, enabling them to compete at both national and international levels and achieve medals.

A provision of ₹ 521 crore for Sports

- A provision of ₹ 125 crore for the development of infrastructure of sports complexes in various districts of the State.
- A provision of ₹ 33 crore for the construction of a Para High Performance Center at Gandhinagar by the Sports Authority of Gujarat.

A provision of ₹ 182 crore for Archaeology and Museums

- Conservation of 12 protected monuments has been completed to develop the state's ancient sites into tourist destinations and preserve cultural heritage.
- Another 4 new museums are under construction.

A provision of ₹ 138 crore for Libraries

- A provision of ₹ 16 crore for starting new libraries at 71 taluka centers.
- A provision of ₹ 14 crore for the construction of buildings for 7 district libraries and 15 taluka libraries in the upcoming year in a phased manner in the state.
- Planning to develop e-library facilities in the libraries across 53 tribal districts.

A provision of ₹ 208 crore for Youth Services, Cultural Activities and Sahitya Academy

- A provision of ₹ 17 crore to revive State folk festivals and organize arts festivals.
- A provision of ₹ 10 crore for the 'Narsinh Mehta International Research Centre' so that the people of India and abroad can experience Narsinh Mehta and other medieval Gujarati literature.

Third Pillar: Infrastructure Facilities

Road & Building Total Provision of ₹ 24,705 crore for the Road and Building Department

Roads and bridges play a very important role in the development of the state. In the coming time, it is planned to upgrade and construct high-speed corridors for roads as per the requirements, particularly those with heavy traffic.

- A provision of ₹ 5,000 crore for works under the '*Mukhya Mantri Gram Sadak Yojana*'.
- A provision of ₹ 2,637 crore for widening/resurfacing roads connecting 150 tourist spots as per the requirement.
- A total 29 works at the cost of ₹ 1,659 crore for the construction of overbridges at railway crossings under the '*Fatak Mukh Abhiyan*' are in progress.
- A provision of ₹ 937 crore for the work on the Bhuj-Nakhtrana four-lane high-speed corridor.
- A provision of ₹ 600 crore for the work of the third phase of the '*Pradhan Mantri Gram Sadak Yojana*' for 660 km roads.
- A provision of ₹ 528 crore for the improvement and strengthening of 63 roads connecting industrial and quarry areas of the state.

Some of the important roads are of

- Industrial areas like Ahmedabad, Vatva, Sanand, Savli, Bharuch, Ankleshwar, Valsad-Vapi.
- Quarries like Sanvalla, Tankal, Rankuwa, Rumla, Karanjveri, Bhilad-Dhanoli-Zaroli, Sevaliya, Timba.
- A provision of ₹ 385 crore for new bridges, reconstruction of old bridges, strengthening, repair and retrofitting work.
- A provision of ₹ 300 crore for the construction of climate-resilient roads and bridges that can sustain against adverse weather changes.

- A provision of ₹ 285 crore for the improvement, upgrading, widening and strengthening of 16 roads included in the State's core road network to reduce traffic load.
- A provision of ₹ 278 crore for high-speed corridors with heavy traffic, such as Ahmedabad to Dakor, Surat to Sachin-Navsari, Vadodara to Ektanagar, Rajkot to Bhavnagar, Mehsana to Palanpur and Ankleshwar to Rajpipla.
- A provision of ₹ 200 crore for the construction works under the department with application of equipment/instruments of the new technology.
- A provision of ₹ 187 crore for the improvement of 28 existing roads connecting the ports of the State and for road safety related work.
- A provision of ₹ 180 crore for the repair and maintenance of state highways.
- A provision of ₹ 131 crore for resurfacing 142 km of roads connecting key projects with the core network by Gujarat State Road Development Corporation.
- A provision of ₹ 123 crore for paved roads and bridges from villages to schools and primary health centres under the 'Van Bandhu Kalyan Yojana-2'.
- A provision of ₹ 120 crore for the construction of 1,680 quarters of various categories in Gandhinagar.
- A provision of ₹ 85 crore for a flyover, four-lanning of the road and renovation of junction on the Gandhinagar-Pethapur-Mahudi Road.

Urban Development

In the Urban Year, a total provision of ₹ 30,325 crore for Urban Development and Urban Housing Department

Our Government is committed to create smart, clean, beautiful and modern cities by keeping citizens at the centre.

- The allocation for the important **urban infrastructure** under the 'Swarnim Mukhya Mantri Shaheri Vikas Yojana' has been increased from ₹ 8,883 crore to ₹ 12,847 crore.

- A provision of ₹ **3,353 crore** for providing financial assistance to urban local self-Government institutions.
- A provision of ₹ **2,730 crore** for Gujarat Metro Rail Projects.
- A provision of ₹ **1,950 crore** for water supply, drainage system, development of ponds, transportation system etc. under AMRUT 2.0 Mission.
- A provision of ₹ **1,376 crore** for various development works in cities under the 15th Finance Commission.
- A provision of ₹ **1,350 crore** for providing houses to urban poor under the *Pradhan Mantri Awas Yojana (Urban)* and '*Pradhan Mantri Awas Yojana (Urban) 2.0*'.
- A provision of ₹ **1,000 crore** for external funding under the Gujarat Resilient Cities Partnership Program for Ahmedabad Municipal Corporation and for the Ahmedabad Urban Development Authority under the Peri-Urban Liveability Improvement Project.
- A provision of ₹ **808 crore** for beautification, cleanliness of city and waste management in urban areas under “**Swachhh Shaher, Sundar Shaher**” Yojana along with the schemes like **Swachhh Bharat Mission 2.0** and **Nirmal Gujarat 2.0**.
- A provision of ₹ **545 crore** for constructing overbridges/underbridges under the mission of making the urban areas free from railway crossings.
- A provision of ₹ **253 crore** for infrastructural works at Statue of Unity.
- A provision of ₹ **250 crore** for the development of the **SVP Sports Enclave** in Ahmedabad.
- A provision of ₹ **200 crore** for the development of green ring roads in major cities under the '*Mukhya Mantri Green Ring Road Yojana*'.

- A provision of ₹ 200 crore for the development of iconic roads.
- A provision of ₹ 200 crore for the strategic development of religious cities under the '*Dharmik Shaher Sarwangi Vikas Yojana*'.
- A provision of ₹ 180 crore for Integrated Command and Control Centres in 12 Municipal Corporations.
- A provision of ₹ 160 crore for strengthening fire and emergency services under **Ek Rajya Ek Cadre**, including the establishment of the state fire headquarters and new model fire stations.
- A provision of ₹ 120 crore under the '*National Urban Livelihoods Mission*'.
- A provision of ₹ 100 crore for the implementation of State Clean Air Program in Jamnagar, Junagadh, Bhavnagar, Gandhinagar and Bharuch-Ankleshwar, alongside the existing Clean Air Program in Ahmedabad, Surat, Vadodara and Rajkot.
- A provision of ₹ 72 crore for development of infrastructure in the GIFT City.
- A provision of ₹ 56 crore for the development of depot infrastructure under the '*PM E-Bus Yojana*'.
- A provision of ₹ 50 crore for development of Satellite Township.
- A provision of ₹ 50 crore for the development of convention centers in Vadodara and Rajkot Municipal Corporations under the public-private partnership model.
- A provision of ₹ 14 crore to promote research and development in urban planning and for the establishment of the Special Project Cell and Planning Portal.
- A provision of ₹ 10 crore for GIS mapping for usage of properties and for key urban projects under the **Gujarat Urban Atlas**.

Panchayat and Rural Development

Total Provision of ₹ 13,772 crore for Panchayat, Rural Housing and Rural Development Department

Our Government has strengthened three-tier Panchayati Raj structure through renovation of panchayat buildings at rural, taluka and district level, record modernisation and maximising the use of technology for the holistic development of villages. A necessary system has been created for the basic facilities like sanitation, water etc. through effective management and maintenance of rural resources, at the rural level.

- A provision of **₹ 330 crore** has been made for door-to-door solid and liquid waste disposal and public space cleaning in 371 villages across 11 talukas of 7 districts (Gandhinagar, Mehsana, Kutch, Jamnagar, Anand, Panchmahal and Navsari) under '*Nirmal Gujarat 2.0*'.
- A provision of **₹ 100 crore** for payment of local cess as per the increased sanctioned rate on district panchayat and land revenue.
- A provision of **₹ 35 crore** for infrastructural development in eco-sensitive zone villages across the state.

Rural Development

- Under the '*Pradhan Mantri Awas Yojana (Rural)*', more than **Two lakh Twenty Two thousand** houses have been constructed for homeless families in rural areas over the past three years. It is planned to construct more than **two lakh houses** in this budget, with a provision of **₹ 1,795 crore**.
- A provision of **₹ 30 crore** for providing assistance **up to ₹ 1 lakh** per beneficiary for purchasing the plot for landless beneficiaries of the villages wherein the Gamtals (village sites) are not available under '*Pradhan Mantri Awas Yojana (Rural)*' and '*PM JANMAN Yojana*'.
- A provision of **₹ 1,129 crore** under '*Mahatma Gandhi Rasthriya Gramin Rojgar Yojana*' for employment generation.

- A total of **17,752** villages in the state have achieved ODF Plus status. Garbage can be converted to energy with a novel initiative of **Gobardhan Project** and this will also empower the women. A provision of **₹ 630 crore** has been made.
- A provision of **₹ 401 crore** has been made under National Rural Livelihood Mission for livelihood related activities through women's self-help groups.
- A provision of **₹ 175 crore** has been made under '**PM Krishi Sinchai Yojana**' - Watershed Development Component 2.0 to benefit **419 villages through 51 projects.**
- A provision of **₹ 5 crore** has been made to provide market avenues for the women of Sakhi Mandal to participate in annual "**Saras Melas**", along with Rann Utsav, private malls, special programs and exhibitions.

Narmada, Water Resources, Water Supply and Kalpsar Department

Total Provision of ₹ 25,641 crore for Narmada, Water Resources, Water Supply and Kalpsar Department

Water Resources

A total provision of ₹ 13,366 crore for water resources divisions

A total provision of **₹ 3,547 crore** including **₹ 1,334 crore** for the '**Sujalam Sufalam Pipeline Yojana**', **₹ 813 crore** for the '**Sauni Yojana**' and **₹ 1,400 crore** for the '**Kutch Yojana**' has been made to prevent the water of Narmada flowing into the sea in North Gujarat, Saurashtra and barren areas of Kutch.

- A provision of **₹ 1,522 crore** has been made for extension, reformation and modernisation of the existing irrigation structure.
- More than **1 lakh 87 thousand check-dams** have been built to stop rainy water flowing to the ocean during monsoon which is further continued and a provision of **₹ 832 crore** has been made for the construction of **326 Large check-dams and weirs.**

- Out of total **14 weirs/barrages planned on Sabarmati river**, works of 5 weirs/barrages have been completed and 3 works are under progress. A provision of **₹ 750 crore** for the remaining 6 works.
- A provision of **₹ 813 crore** has been made for '**Lift-Irrigation Scheme**' based on reservoir, including **₹ 548 crore** for tribal areas.
- A provision of **₹ 501 crore** for dam safety.
- A provision of **₹ 10 crore** for groundwater recharge through public participation.
- Through various programs of the State Government so far, more than **24 lakh hectares** of land in the state have been covered under the micro-irrigation scheme, benefiting approximately **Sixteen lakh** farmers.
- A provision of **₹ 1,250 crore** has been made to increase agricultural productivity through micro-irrigation, which will cover an area of about **2 lakh** hectares and benefit nearly **1 lakh 25 thousand farmers** in the state.

Bhadbhut Project

A provision of **₹ 876 crore** for barrage under construction in Bhadbhut village, Bharuch district to prevent saline seawater from entering the Narmada River.

Sardar Sarovar Project

- Narmada project which has an invaluable contribution in Gujarat's prosperity; provides drinking water to **10,453 villages** and **190 cities** of the state. A provision of **₹ 5,979 crore** for the same.
- A provision of **₹ 875 crore** has been made to enhance the irrigation facilities on the catchment area of Nalkantha of Ahmedabad district.
- A provision of **₹ 501 crore** has been made for canal extension works in Narmada Project command areas.

- A provision of **₹ 300 crore** for solar projects at a total of **14** places on pumping stations and hydropower stations of Saurashtra and Kutch branch canals.
- A provision of **₹ 204 crore** has been made for additional structures and maintenance works on the Narmada main canal.
- A provision of **₹ 100 crore** for lift/gravity pipeline projects for high ground uncommand areas of **14** villages of Diyodar and **11** villages of Santalpur taluka.

Water Supply

Water Supply Division

A provision has been made for the establishment of a state-wide water supply grid, ensuring that people have access to quality drinking water, which is a significant achievement of the state Government. Various water supply schemes have been implemented from Ambaji to Umargam to ensure the availability of water in the hilly and remote villages of **14** districts in the tribal areas of the state.

- A provision of **₹ 866 crore** for works under the Dang District Group Water Supply Scheme, which covers a total of **276** villages and **3** cities in the tribal area of Dang district.
- In the Saurashtra region, to meet the requirement of drinking water in future and reduce dependency on the Narmada-based Maliya and Vallabhipur branch canals, the planning of bulk pipelines from Dhanki to Maliya, Dhanki to Navda and Gharai-Bhesan has been carried out under this scheme.
 - A new **120 km** long bulk pipeline from Dhanki to Maliya is planned with an estimated cost of **₹ 1,200 crore**.
 - A **97 km** long bulk pipeline from Dhanki to Navda for Ahmedabad, Botad, Amreli, Bhavnagar, Gir Somnath, Junagadh and Porbandar districts is under progress with an estimated cost of **₹ 1,044 crore**.

- A **63 km** long bulk pipeline from Dharai to Bhesan for Junagadh district is under progress with an estimated cost of **₹ 392 crore**.
- A provision for installation of **2,263 smart water flow meters** and **500 online quality analysers** is in progress under the Central Monitoring Station at Gandhinagar for real-time monitoring.
- A provision of **₹ 63 crore** has been made for incentives to ensure proper maintenance and operation of the internal water supply schemes for villages in **53 talukas** of **14** districts in the tribal area and to encourage maximum water tax collection by Gram Panchayats.
- A provision of **₹ 16 crore** has been made for the establishment of **10** new laboratories at the taluka level and for strengthening existing laboratories to enhance the **quality and regulation of drinking water**.

Ports and Transportation

Total provision of ₹ 4,283 crore for ports and transportation

Transportation

Our Government is consistently working to provide fast, safe, environment friendly and convenient transportation services to the people.

- A provision of **₹ 766 crore** has been made to introduce a total of **1,850** new buses, including **1,450** deluxe buses and **400** Midi buses with modern technology for public service.
- In consideration of passengers' comfort, **200 new premium AC buses** and **10 new Caravan** will be launched. A provision of **₹ 360 crore** has been made to connect **25** tourist and pilgrimage destinations through these buses.
- A provision of **₹ 291 crore** for the modernisation of new depots -workshop and bus stations.
- A total provision of **₹ 185 crore** has been made for the **multi-modal transport hub project** being developed in Surat.

- To ensure passenger safety, ₹ 13 crore has been allocated in the first phase for the installation of an Advanced Driver Assistance System & Driver Monitoring System in express buses, which will provide real-time audio-visual alerts to drivers prior to any probable accidental incident.
- Recruitment processes are ongoing for over 11,000 candidates for the posts of drivers, conductors, mechanics and clerks at the corporation.

Ports

The current annual capacity of Gujarat's ports is approximately **598 Million Metric Tons**. This is expected to increase to over **2,000 Million Metric Tons** annually by 2047.

- A provision of ₹ 250 crore for the development of the Navlakhi and Magdalla ports.
- There is also a plan to develop a **port-led city** in the state, for which ₹ 100 crore provision has been made.

Science & Technology

Total provision of ₹ 2,535 crore for Science & Technology Department

Gujarat is the **first State** which has been selected by the Government of India for BharatNet Phase-3. Above **14 thousand** Gram Panchayats are getting direct benefits of various services through uninterrupted connectivity under this scheme.

- A provision of ₹ 10 crore has been made for the development of an earthquake early warning system across the state.
- The construction works of various attractions like astronomy and space science gallery, Human and Biological science gallery, Aviation and defense gallery, Science exploration zone and Digital future gallery at Science City are under progress.
- A plan for providing infrastructure at Dholera (SIR) and Sanand.
- A provision of ₹ 3 crore for the flagship program of biotechnology based solutions under Gujarat Biotechnology University.

Fourth pillar: Development of Economic Activities

Industries and Mines

Total provision of ₹ 11,706 crore for Industries and Mines Department

A provision of ₹ 2,748 crore for Tourism, Pilgrim Places and Civil Aviation

In the field of tourism, due to many new initiatives like 'Gujarat Tourism Policy', 'Heritage Tourism Policy' and 'Gujarat Homestay Policy', Gujarat has created a **unique identity** in the world as an excellent host.

- District **Tourism Development Societies** are to be established in all the districts of Gujarat with the objective of encouraging tourism at district level.
- A provision of **₹ 215 crore** for the development of various religious works under the Pavitra Yatradham Vikas Board.
- In the aviation sector, provision of **₹ 210 crore** for the development of new greenfield airport at Dahod and expansion of existing airports at Porbandar, Bhavnagar, Surat and Vadodara.
- A provision of **₹ 50 crore** for hotels and beach resorts, Parsi circuit, cruise tourism, beach hotels, theme parks, eco-tourism activities at Surat Economic Region.
- A provision of **₹ 45 crore** under '**Viability Gap Funding Scheme**' with the aim of connecting small towns/hinterlands with major cities and important destinations by air.
- A provision of **₹ 30 crore** for providing air connectivity through the Regional Connectivity Scheme under the vision of "**Ude Desh Ka Aam Nagrik**" (**UDAN**) of the Government of India.
- A provision of **₹ 15 crore** for development of various new circuits and way side basic facilities at tourist destinations.

A provision of ₹ 8,958 crore for Industry and Mining

Gujarat has implemented new policies for MSME, manufacturing and start-ups to encourage new industries and invite investors. As a result, the thriving economy has become the identity of Gujarat. The Government is making consistent progress in attracting global investment by establishing special economic zones and financial hubs, industrial parks, cluster development and infrastructural reform along with initiatives for employment and skill development.

A provision of ₹ 785 crore for ongoing deep-sea projects at Ankleshwar, Sarigam, Vapi and Surat as well as new projects at Ahmedabad, Jambusar and Saikha.

- A total provision of ₹ 515 crore, out of which ₹ 290 crore for developing Bulk Drug Park at Jambusar in Bharuch and ₹ 225 crore for raw water supply through the pipeline with length of 42 km is made.
- A provision of ₹ 300 crore to provide assistance for Raw Water Supply Pipeline Project at Navsari on PPP basis in collaboration with Ministry of Textiles, Government of India under PM MITRA Park.
- A provision of ₹ 200 crore for integrated residential township and facilities like hospital, school, fire station at Dholera Special Investment Region.
- A provision of ₹ 25 crore under Sahay Yojana-2021 to Gujarat Integrated Logistics and Logistics Facilities.

A provision of ₹ 890 crore for Cottage and Rural Industries

The State Government is diligently advancing the **Vocal for Local** initiative by generating self-employment and livelihood opportunities for artisans engaged in the cottage, village industry, handicrafts and Khadi sectors, while consistently enhancing their income and quality of life.

- A provision of ₹ 76 crore under the package scheme to cooperative societies producing handicrafts and handlooms.
- A provision of ₹ 51 crore for assistance on Khadi production to artisans and organizations engaged in Khadi production.
- A provision of ₹ 25 crore to facilitate the availability of toolkit at the local level for beneficiaries through e-vouchers under '*Manav Kalyan Yojana*'.
- A provision of ₹ 13 crore for pottery and other employment-oriented trainings to promote eco-friendly clay idols for environmental preservation.
- Planning to set up **Urban Haats** at **Vadodara** and **Deesa** to provide permanent marketing platform to the artisans engaged in handloom and handicraft works across the country.

**Agriculture,
Farmers
Welfare and
Cooperation**

**Total provision of ₹ 22,498 for Agriculture, Farmers
Welfare and Cooperation Department**

Crop Husbandry

Gujarat State has created a unique identity across the country through the consistent development of agriculture and allied sectors. The farmers of the state has achieved a state of prosperity through various farmer-oriented schemes.

Gujarat has achieved the first rank in the country with the completion of the Farmer ID generation of more than **34 lakh** farmers under the **Farmer Registry Project**.

- A provision of **₹ 10,613 crore** for assistance to provide power to farmers.
- A provision of **₹ 800 crore** for tractor purchase assistance to cover maximum farmers under **agricultural mechanization**.
- A provision of **₹ 122 crore** under the program to increase farm mechanization assistance to all ST and SC farmers in the State under mini tractor-based scheme of agricultural mechanization.
- A provision of **₹ 590 crore** to assist farmers in purchasing various implements for agricultural mechanization.
- A provision of **₹ 82 crore** for scheme to promote use of advanced drone technology in agriculture and increase seed replacement rate.
- A provision of **₹ 73 crore** for scheme to promote use of nano-fertilizers.
- An additional provision of **₹ 40 crore** under the new scheme of digital crop survey for crop conditions in Kharif and Rabi seasons.
- A provision of **₹ 19 crore** for Khedut Suvidha Rath in 53 talukas of tribal areas to help farmers visit the fields to maintain crop health and increase productivity.
- A provision of **₹ 10 crore** to promote use of Fermented Organic Manure and Liquid Fermented Organic Manure for increasing soil organic carbon.
- Planning to prepare pre-feasibility report for **13** Agri Export Zones.
- Planning to construct five mega food parks at Kutch, Ahmedabad, Junagadh, Vadodara, Halol.

Horticulture	<p>A provision of ₹ 605 crore under Annual Development Program for Horticulture Department schemes.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A provision of ₹ 30 crore for setting up village/group level collection units and solar cold room units for value addition of horticultural crops. • A provision of ₹ 5 crore for increasing cold storage capacity for tribal people.
Agriculture Education	<p>A new Agricultural College at Jamnagar and Agricultural Engineering College at Tharad will be established to intensify agricultural research and education activities under the State Agricultural Universities. A total provision of ₹ 1,000 crore for infrastructure, administration and special programs in research of agricultural universities.</p>
Natural Farming	<ul style="list-style-type: none"> • A provision of ₹ 316 crore for various activities of natural farming. • A provision of ₹ 90 crore for National Mission on Natural Farming. • A provision of ₹ 10 crore under a cow-based bio input scheme to increase prevalence of natural farming in the state.
Animal Husbandry	<p>Cattle breeders receive the maximum benefit of various assistance schemes of the Government like setting up dairy farms, goat unit, poultry farm, cattle shed for cattle, chaffcutter and assistance for cattle-feed.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A total provision of ₹ 475 crore under '<i>Mukhya Mantri Gau Mata Poshan Yojana</i>'. • A provision of ₹ 45 crore under '<i>Mukhya Mantri Nishulk Pashu Sarvar</i>' to provide fast treatment to the animals at 2,089 Government Veterinary Institutions in the state. • A provision of ₹ 34 crore for 250 new veterinary clinics and 150 new mobile veterinary clinics to increase the coverage of animal health services in the state.

- A provision of ₹ 23 crore for setting up state-of-the-art facilities at Dharampur, Porbandar for genetically improved breeding and conservation of Gir cow.
- A provision of ₹ 13 crore for organizing more than 18 thousand camps for the treatment of infertility in cattle in the state.
- A provision of ₹ 12 crore to support the cattle breeders to raise calves in a scientific manner for two years after the birth.

Fisheries

- A provision of ₹ 360 crore for creating infrastructure at 104 notified fish landing centers in the state.
- A provision of ₹ 353 crore for '*Pradhan Mantri Matsyasampada Scheme*'.
- A provision of ₹ 350 crore to pay diesel subsidy.
- A provision of ₹ 144 crore for assistance to purchase various equipment and for other items in the marine fisheries sector.
- A provision of ₹ 62 crore for inland fisheries.
- A provision of ₹ 50 crore for a special package to double the production of shrimp in the aquaculture sector in the next three to five years.
- A provision of ₹ 50 crore for blast freezer cold room for preservation of marine fish products in hygienic conditions.
- A provision of ₹ 32 crore for input operational cost of cage culture to fishermen in tribal areas.
- A provision of ₹ 30 crore for cage culture in brackish water.
- A provision of ₹ 25 crore for fisheries by-product processing unit.

Co-Operation

In the Union Budget, the credit limit for Kisan Credit Card has been increased from ₹ 3 lakh to ₹ 5 lakh. Pursuant to which the State Government has provided ₹ 1,252 crore to provide 4 percent interest relief for the enhanced limit.

General Administration

Total provision of ₹ 1,999 crore for General Administration Department

More than three crore seven lakh applications have been disposed of on the spot in the programs organized at various cities and villages of the state under “Seva Setu”.

- A provision of ₹ **1,311 crore** for the development works of local needs under Decentralized District Planning Programme, ATVT and other schemes.
- A total provision of ₹ **13 crore** has been made under the Aspirational Blocks Program, distributing ₹ **1 crore annually to each taluka**. This initiative aims to decrease the rates of infant mortality, maternal mortality, malnutrition and anemia across **13** talukas in **10** districts.

Revenue Department

Total provision of ₹ 5,427 crore for the Revenue Department

The Government is consistently working to guarantee that revenue services are accessible to citizens in a prompt and efficient manner. A decision focused on public interest has been taken, allowing farmers to receive a certificate even if their only agricultural land is converted to non-agricultural land.

- Gujarat has achieved the **first rank** in phase-2 in the country under the ‘*Swamitva Yojana*’ by issuing **property cards for over 12 lakh** properties across **7,221** villages in rural areas.
- A provision of ₹ **66 crore** for construction of new collector office at Himmatnagar of Sabarkantha; for Construction of new Mahesool Bhavan at Veraval, Porbandar, Dwarka, Bhachau, Wadwan, Bayad, Anklav, Sojitra, Nadiad, Lunawada, Jalalpore, Sagabara, Umarpada; for construction of new offices of City Survey Superintendent at Unjha-Mehsana and Anjar-Kutch; for construction of new sub-registrar offices at Ahmedabad city, Sanand, Detroj, Radhanpur, Rajkot city, Lodhika, Morbi, Ankleshwar and Umargam.

- A provision of ₹ 87 crore for upgradation of various portals of revenue services and purchase of I.T. equipment with maximum use of technology.
- A provision of ₹ 15 crore for the creation of approximately 230 new posts for various offices for steady delivery of revenue services to the citizens.
- A provision of ₹ 429 crore for disaster management including purchase of flood control and fire related equipment for emergency response from State Disaster Mitigation Fund.

Home Department

Total provision of ₹ 12,659 crore for the Home Department

Our Government is making several reforms along with zero tolerance policy to maintain internal security, law and order in the state.

- A provision of ₹ 299 crore for 1,186 posts under **Cyber Center of Excellence for Cyber Crime**, Cyber Security and Cyber Intelligence at the State level and IT infrastructure.
- A provision of ₹ 63 crore for the purchase of equipment for Special Police Troops namely **Bomb Detection and Disposal Squad (BDDS), Quick Response Team (QRT), State Disaster Response Force (SDRF) company and Chetak Commandos.**
- A provision of ₹ 10 crore to celebrate Sardar Vallabhbhai Patel's vision of "*Ek Bharat, Shrestha Bharat*" on his 150th birth anniversary.
- A provision of ₹ 30 crore to start Cyber Forensic Units in all the remaining 24 districts of the state.
- A provision of ₹ 23 crore for Anti-Narcotics Task Force (ANTF).
- For installation of Centralised Command and Control System for all jails and taluka sub-jails a provision of ₹ 44 crore.

- A provision of ₹ 63 crore for creation of 1,390 new posts of traffic police to increase traffic police presence in urban areas in the state.
- A provision of ₹ 982 crore for construction of residential and non-residential buildings for police department in the state.
- A provision of ₹ 217 crore for construction of various jails and other buildings.

Legal

Total provision of ₹ 2,654 crore for the Legal Department

The judicial system will be expanded and strengthened with a view to ensuring that every individual gets justice in a flexible and timely manner. The state Government is working to equip the judiciary with the use of advanced technology.

- A provision of ₹ 308 crore for construction and repair of court buildings at various levels.
- A provision of ₹ 165 crore for residential houses of judicial officers and staff.
- A provision of ₹ 28 crore for computerization and digitization of the courts of the state at all levels under **High Court's E-Court Mission Mode Project**.

Information and Broadcasting

Total provision of ₹ 362 crore for Information and Broadcasting Department

With the objective of providing information related to the schemes of various departments to citizens on a single digital platform, "Mari Yojana" portal was launched on Good Governance Day-2024 by the Hon'ble Chief Minister. In which information about 680 schemes of the State has been made available.

- A provision of ₹ 22 crore for displaying information on various schemes of the Government through '**Digital Display cum Exhibition**' at all District Collector offices, DDO offices and Municipal Corporation offices.
- A plan to set up a Social Media Cell in every district to spread the information regarding various schemes of the Government to the people through social media.

Fifth Pillar: Green Growth

Energy and Petrochemicals

Total provision of ₹ 6,751 crore for Energy and Petrochemicals Department

Our Government is persistently working towards attaining self-reliance in energy requirements by encouraging innovation, inclusiveness and sustainability in the renewable energy sector. Gujarat is a leading state in the country in implementation of the 'PM Surya Ghar Yojana' with **40 percent** contribution. At the Global RE Invest Summit-2024, the state has been awarded as **the Highest Achiever State**. It establishes the significant step towards self-reliance in the field of renewable energy.

- A provision of ₹ 2,175 crore under '*Kisan Suryoday Yojana*' to provide electricity to farmers during the day.
- A provision of ₹ 987 crore for providing new agricultural electricity connections to tribal and other areas.
- A provision of ₹ 132 crore for giving new agricultural electricity connections and ₹ 250 crore for setting up the new sub stations under '*Sagarkhedu Sarvangi Vikas Yojana*'.
- A provision of ₹ 50 crore for development of **Electric Vehicle (EV) Charging Infrastructure** facilities in the state.
- A provision of ₹ 936 crore for upgradation of infrastructure facilities and smart meter scheme for strengthening the power distribution system under the '*Revamped Distribution Scheme*'.
- A provision of ₹ 160 crore for setting up new sub-stations in tribal areas.
- A provision of ₹ 245 crore under '*Vanbandhu Kalyan Yojana-II*' to provide consistent and quality electricity using modern technology.
- A provision of ₹ 103 crore for providing stand-alone off-grid solar power agricultural pumps under '*PM-KUSUM Yojana*'.
- A provision of ₹ 100 crore for setting up disaster resistant power infrastructure in **coastal areas**.
- A provision of ₹ 100 crore for conversion of **existing overhead** distribution network to underground cable network.
- A provision of ₹ 100 crore for energy storage and pump storage projects in Gujarat.
- A provision of ₹ 95 crore for widening of roads or shifting/replacement of existing transmission lines and associated power infrastructure obstructing roads.

Forest and Environment

- A provision of ₹ 26 crore for awareness raising on electricity security, development of green energy data center, capacity building for energy transition and green jobs, pilot projects, feasibility studies and infrastructure development.
- A provision of ₹ 4 crore for green feeders pilot project in Gujarat, preliminary testing of suitable sites for setting up nuclear power projects, common transmission corridor for renewable energy and green hydrogen and development of bio-fuel industry.

Total provision of ₹ 3,140 crore for Forest and Environment Department

State Government is committed to achieve the target of **Net Zero** and protecting the environment with the conservation of forests and wildlife for an “**Environment Friendly Future, Environment Friendly Economy**”.

Hon'ble Speaker Sir,

I am glad to inform that our State is leading in the country in expanding tree cover outside the forest area. Tree plantation through **Miyawaki method** under Van Kavach is a great success.

A comprehensive and integrated program has been implemented for the breeding of the Asiatic Lion, epitome of the pride of Gujarat State.

- A provision of ₹ 655 crore for development, protection and conservation of forests.
- A provision of ₹ 563 crore to accelerate social forestry in areas outside the forest area.
- A provision of ₹ 416 crore for wildlife management and development.
- A provision of ₹ 372 crore for compensatory afforestation and other forest development activities.
- A provision of ₹ 225 crore under **JICA project** for sustainable forest management to increase forest density.
- A provision of ₹ 90 crore for ‘**Harit Van Path Yojana**’ and tree plantation through large saplings.
- A provision of ₹ 50 crore for planting through Van Kavach models to beautify urban areas and make them green.
- A provision of ₹ 40 crore for establishment of a **Command-and-Control Unit** to provide information on forest department activities from a single platform, preventing lion accidents on railway tracks through IT and reducing human-wildlife conflict in South Gujarat.

- A provision of ₹ 38 crore for preparing large saplings in the nurseries of the social afforestation department.
- Gujarat stands **first** in the implementation of the '**Mishti Program**' (Mangrove planting) which was launched with the aim of protecting the coastal areas of the State through green walls for which a provision of ₹ 10 crore is made.
- A provision of ₹ 9 crore for eco-development work in the villages falling within the eco-sensitive zones.
- Planning for development of Padala Bet, Kori Creek area as a tourism place as well as for the development of Bet Dwarka.
- Planning for building a Caracal (Henotaro) Captive Breeding Center at Chadwa Rakhal in Kutch Region and a new Zoo at Disa.

Climate Change Total provision of ₹ 419 crore for Climate Change Department

Gujarat is leading towards becoming a sustainable and climate resilient state by using renewable energy and innovative technologies and marching ahead for achieving the goal of zero carbon by 2047.

- A provision of ₹ 255 crore for facility of Solar Rooftop System on roofs of the State Government Offices.
- A provision of ₹ 25 crore for establishment of **Gujarat Climate Change Fund** to promote green technology and address climate change related issues in the state.
- A provision of ₹ 12 crore for setting up biogas plants in about 70 institutions like Gaushala, Panjrapol, educational institutions and trusts etc.
- Planning for installation of solar water heating system in *Adarsh Nivasi Shalas* and Government hostels under the Tribal Department.
- A provision of ₹ 33 crore for promotion of **Mission Life Activities** among the citizens of the state.

Keeping in view the slogan of "**Sauno Sath, Sauno Vikas, Sauno Prayas ane Sauno Vishvas**" coined by Hon'ble Prime Minister Shri Narendrabhai Modi, Gujarat is advancing on the road-map of the Viksit Gujarat 2047 to accomplish the resolution of the Viksit Bharat 2047 with the concept of **Living Well & Earning Well** for the citizens under the leadership of Hon'ble Chief Minister Shri Bhupendrabhai Patel.

Now, I will review the actual receipts and expenditure for the financial year 2023-24.

Accounts for Financial Year 2023-24.

The surplus of ₹ 2,103 crore due to net transactions was expected during the year 2023-24. The accounts for the financial year 2023-24 indicate surplus of ₹ 536 crore.

(₹ in cr.)

		Revised Estimates for the Financial year 2023-24	Accounts for the Financial year 2023-24
(1)	Consolidated Fund		
	Revenue Receipts	215793	222763
	Revenue Expenditure	197175	189286
	Surplus on Revenue Accounts	(+) 18618	(+) 33477
	Capital Receipts	65904	41767
	Capital Expenditure including Loans and Advances	87519	84482
	Deficit/Surplus on Capital Accounts	(-) 21615	(-) 42715
	Total (1) Consolidated Fund (Net)	(+) 2997	(-) 9238
(2)	Contingency Fund (Net)	----	(+) 20
(3)	Public Accounts (Net)	(+) 5100	(-) 9754
	Total Net Transactions (1+2+3)	(+) 2103	(+) 536

Hon'ble Speaker Sir,

Now, I will present the revised estimates for the year 2024-25.

The surplus of ₹ 900 crore due to net transaction during the year 2024-25 was expected. The surplus of ₹ 344 crore is expected in the revised estimates due to net transactions at the end of year 2024-25.

(₹ in cr.)

		Estimates for the Financial year 2024-25	Revised Estimates for the Financial year 2024-25
(1)	Consolidated Fund		
	Revenue Receipts	229653	231531
	Revenue Expenditure	219832	210181
	Surplus on Revenue Accounts	(+) 9821	(+) 21350
	Capital Receipts	95292	77801
	Capital Expenditure including Loans and Advances	108615	102807
	Deficit on Capital Accounts	(-) 13323	(-) 25006
	Total (1) Consolidated Fund (Net)	(-) 3502	(-) 3656
(2)	Contingency Fund (Net)	----	----
(3)	Public Accounts (Net)	(+) 4402	(+) 4000
	Total Net Transactions (1+2+3)	(+) 900	(+) 344

Hon'ble Speaker Sir,

Now, I present estimates for the year 2025-26.

To generate sources of revenue, the State Government has been implementing people-oriented legislation, policy reforms and technology along with lower interest rate loans. The Government is consistently promoting agriculture and rural development, non-conventional sources of energy, development of tourism, MSMEs and start-ups for realising the concept of “**Seva, Samarpan ane Sushasan**”.

As per estimates for the financial year 2025-26, surplus on revenue accounts will be **₹ 19,695 crore**. Considering the revenue account with capital account and net public account, the estimates for the financial year 2025-26 show surplus of **₹ 1,007 crore**.

(in cr.)

		Budget Estimates for the Financial year 2025-26
(1)	Consolidated Fund	
	Revenue Receipts	251553
	Revenue Expenditure	231858
	Surplus on Revenue Accounts	(+) 19695
	Capital Receipts	111701
	Capital Expenditure including Loans and Advances	133889
	Deficit on Capital Accounts	(-) 22188
	Total (1) Consolidated Fund (Net)	(-) 2493
(2)	Contingency Fund (Net)	0
(3)	Public Accounts (Net)	(+) 3500
	Total Net Transactions (1+2+3)	(+) 1007

Hon'ble Speaker Sir,

Now, I will Present Part B of my Budget.

150th
Birth Anniversary

